

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 5

ANDRA KAMMAREN

1965

21—27 januari

Debatter m. m.

Torsdagen den 21 januari		Sid.
Vid remiss av statsverkspropositionen (forts.).....		3
Interpellationer av:		
herr Hamrin i Kalmar ang. ändring av gällande ordning vid försäljning av kronans mark till kommun.....		46
fru Johansson ang. höjning av undersökningskapaciteten vid blodgruppsserologiska avdelningen hos statens rättskemiska laboratorium		47

Fredagen den 22 januari		
Interpellation av herr Grebäck ang. inrättande av skärgårdspolis inom Stockholms län		50

Tisdagen den 26 januari		
Svar på frågor av:		
fru Ekroth ang. nya skyddsföreskrifter beträffande förvaring av petroleumprodukter m. m.		56
herr Holmberg ang. förhandlingarna om Graddisvägen.....		57
herr Källstad ang. fria läroböcker och fri undervisningsmateriel för elever i de gymnasiala skolstadierna		58
herr Andersson i Storfors ang. arrendelagskommitténs arbete.....		59
herr Wennerfors ang. representationen i överläggningarna om ett provisoriskt jordbruksavtal		59
herr Nihlfors ang. tillhandahållande på postkontoren av blanketter för arbetsgivaruppgifter och för självdeklaration.....		61
Interpellation av herr Boo ang. vidgad rätt till fria resor för värnpliktiga		62

Onsdagen den 27 januari

	Sid.
Interpellation av herr Lorentzon ang. överlämnande till republiken Island av i Sverige förvarade isländska sagohandskrifter	71
Meddelande om enkel fråga av herr Hermansson ang. tidpunkten för avlämnande av aktievinstutredningens betänkande, m. m.	82

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Torsdagen den 21 januari

Kl. 10.00

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1

Justerades protokollet för den 15 innevarande januari.

§ 2

Vid remiss av statsverkspropositionen (forts.)

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att den från gårdagens sammanträde uppskjutna överläggningen rörande Kungl. Maj:ts proposition nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1965/66, nu komme att fortsättas; och lämnades därvid i enlighet med förut gjord anteckning ordet till

Herr MATTSSON (cp), som yttrade:

Herr talman! I årets finansplan heter det: utbildnings-, forsknings- och kulturfrågorna intar en alltmer central plats i samhällsutvecklingen. Jag tror att vi alla gläds åt att samtidigt som den ekonomiska standarden stiger, ökas också intresset för såväl utbildning som forskning och övriga kulturfrågor. Denna utveckling är måhända överraskande för många och i varje fall för dem som tror att folkets kulturella intressen minskar när deras materiella behov fyllts. Så är ingalunda fallet. Olika faktorer har medverkat till denna utveckling av vårt folks kulturella intressen. I icke obetydlig utsträckning har säkerligen det fria och frivilliga utbildningsarbetet bidragit. Det innebär för mig en stor glädje att kunna konstatera att detta arbete, bedrivit i studiecirkel-

form, nu skall få 75 procent av kostnaderna täckta av statsmedel enligt statsverkspropositionen. Visserligen är det begränsat till vissa bidrag per timme men förbättringen är påtaglig och glädjande. För de studieorganisationer som står bakom folkbildningsarbetet är detta av stort värde eftersom vi därigenom får ökade möjligheter att väcka allt fler medborgares intresse för denna verksamhet.

Jag är övertygad om att det är väl använda pengar. För våra studie- och bildningsorganisationer väntar mycket betydelsefulla uppgifter. Inte minst kommer det att bli en stor uppgift att även framdeles väcka medborgarnas intresse och känsla för det samhälle vi lever i och att förmedla kunskaper som är nödvändiga för att vårt demokratiska system skall kunna fungera och förnyas.

Genom att den unga generationen får längre utbildning än föräldrarna kommer skillnaden mellan föräldrarnas och barnens utbildningsnivå att bli alltmer markerad. Här kan studieorganisationerna i icke obetydlig utsträckning utjämna skillnaderna. Jag vill för övrigt påstå att det finns stora arbetsuppgifter för studieorganisationerna med tanke på de snabba och genomgripande förändringarna inom arbetslivet, den ökade fritiden, de förändrade betingelserna för familjelivet, massmedias växande inflytande och vårt allt större beroende av världen i övrigt.

Utvecklingen går mot ett ökat samarbete inom skilda områden. Vi måste samarbeta med människor som har en helt annan både utbildningsgrund och erfarenhetsgrund än vi själva har, och det ställer stora krav på vår samarbets-

Vid remiss av statsverkspropositionen

förmåga. Att kunna anpassa sig i arbetet och att där känna trivsel och arbetsglädje är givetvis oerhört viktigt inte minst i ett samhälle som vårt, där arbetstempo och arbetskrav är höga. Jag menar att våra studiegrupper genom sitt grupparbete och genom att de kommer samman för att ge och ta med samma varma hand, när de diskuterar olika frågor, också kan bidra till att minska spänningen ute på arbetsplatserna, där det kan vara olika uppfattningar om hur arbetet skall utföras, hur man skall uppträda som arbetskamrat o. s. v.

Den ökade livslängden har också medverkat till att allt fler människor fått möjlighet att under relativt lång tid ägna sig åt stimulerande intressen. Det blir en uppgift för oss inom studieorganisationerna att hjälpa människor som uppnått pensionsåldern till en aktivitet, om de inte tidigare skaffat sig intressen, som de efter uppnådd pensionsålder vill fortsätta att ägna sig åt.

Ungdomens utbildningsfrågor tillmäts stor betydelse inte bara av ungdomarna utan också av deras föräldrar. Föräldrarna söker arbete och bostad på sådana platser där det finns tillgång till god utbildning åt barnen. Vi måste sträva efter att få till stånd gymnasial utbildning på alla de orter som kan anses ha förutsättningar härför. Vill man se en ort utvecklas spelar utbildningsfrågorna för ungdomen mycket stor roll. Jag behöver bara tänka på mitt eget hemlans norra del som saknar gymnasium. Därigenom försvåras utvecklingen av näringslivet i den landsändan, där det som i så många andra delar av landet inträffat att antalet lantbrukare minskat och att man i kommunerna och den nordligaste staden fått kämpa med besvärande arbetslöshet. Kommunalmännen har inte önskat att området helt skulle förlora sin bofasta befolkning och övergå till att bli fritidsområde för landet i övrigt. Stora ansträngningar har gjorts för att få industrier

till orten, och de har inte varit helt resultatlösa, men avsaknaden av gymnasium är ett handikapp i lokaliseringssträvandena. Företagarna vet att de anställda kräver samhällelig service och också utbildningsmöjligheter för ungdomen. Brist på gymnasium medför rekryteringsvärigheter för personal till företagen.

Om det saknas gymnasium försvåras också rekryteringen av personal till larsarett, befintliga skolor o. s. v., och det blir även i övrigt svårare att erhålla läkare, tandläkare och andra befattningshavare. Jag vill givetvis inte påstå att ett gymnasium ensamt kan skaffa industri till en ort, men det är ett viktigt faktum att beakta i samhällsplaneringen. Vi strävar efter att ungdomarna så långt möjligt skall kunna få sin utbildning utan att bli inackorderade i inackorderingshem. Är avståndet för stort mellan hemmet och utbildningsorten ligger det mycket nära till hands att hela familjen flyttar till den plats där det går att ordna utbildning så att ungdomarna kan bo hemma. I många fall innebär sådana flyttningar en stor förlust för den stad eller den bygd från vilken flyttningen sker.

I förra årets riksdag beslutades om konstnärsbelöningar. I år återkommer statsrådet med förslag om höjning av anslaget. Det skall bli möjligt att utbetala konstnärsbelöningar till flera konstnärer. Visst kan man vara glad över att det kan delas ut belöningar till duktiga konstnärer. Jag yrkar för all del inte att man skall ta bort dessa belöningar. Men uppmuntran och ekonomisk hjälp till utövande konstnärer anser jag ännu betydelsefullare. Jag skulle därför gärna ha sett att vi hade kunnat ytterligare utöka antalet såväl större som mindre arbetsstipendier till konstnärer. Därmed skulle ännu flera förmågor kunna ge något av bestående värde. Det är ju många, många flera som sökt stipendier än de som kunnat få. Enligt uppgift från Konstnärliga och

litterära yrkesutövares samarbetsnämnd var det 582 som sökte och 92 som fick stipendium. Nu kan jag inte uttala mig om huruvida alla sökande var kvalificerade, men det var i alla fall många som kände sig kallade.

Personligen skulle jag också gärna ha sett att vi kunnat ta bort omsättningskatten på de alster som säljs på konstutställningar liksom det nu inte tas ut omsättningskatt vid försäljning från ateljé. Det skulle vara en kulturvänlig gärning att befria konstnärerna från den skatten. Tidigare framställningar i riksdagen härom har inte vunnit bifall, men vi har givetvis möjlighet att göra nya försök.

Herr talman! Jag skulle också vilja beröra ett par andra frågor.

Flera talare har talat om bostäderna, och jag skulle vilja säga några ord om åldringsbostäderna.

Jag har gjorts uppmärksam på några frågor som rör räntefria lån för upprustning av åldringsbostäder och som länsbostadsnämnderna får ta ställning till och som kan betyda mycket, även om de i det stora hela betraktas som en liten detalj. Det betyder mycket för många äldre människor att de kan få hjälp att upprusta sina bostäder, skaffa sig värmeledning, vattenledning, bättre kök, dragfria golv och fönster o. s. v. Dessa lån kommer att möjliggöra avsevärt förbättrade åldringsbostäder och göra det möjligt för många pensionärer att uppskjuta uppbrottet från invanda miljöer med många trivselvärden. Nu finns det emellertid människor som nyligen upprustat sina bostäder och som är pensionärer. De har gjort det med lånade medel och skall sedan med sina små inkomster klara räntor och amorteringar. När dessa åldringar gör sig påminda och söker räntefria lån, hoppas jag att man inte håller så hårt på bestämmelserna om att man först skall söka bidrag och få förslaget till upprustning godkänt innan man rustar upp bostaden. Denna sak kanske inte rör så

Vid remiss av statsverkspropositionen
förfärligt många, men i de enskilda fallen kan den betyda mycket.

Också i ett annat sammanhang kan det bli fråga om avvägningar vid beslut om dessa lån. I princip skall de avse förbättring av bostaden. Det räcker således inte med att det görs underhållsarbeten. Men när en pensionär gjorde en framställning om att få räntefritt, stående lån för att få ett tätt tak till sin bostad, som för övrigt är bra, blev han inte glad när framställningen avlogs därför att det var underhållsarbete. Visst var det det. Det var inte fråga om att ersätta ett torvtak med ett tegeltak utan att täta ett tak med ideligen förekommande takdropp. Det är sådant som gör att man hoppas att bestämmelserna inte så strikt skall iakttagas, att man vägrar lån i sådana fall som jag nu nämnt.

Jag vill även beröra ett annat område, nämligen de utvecklingsstördas situation. Jag tänker på såväl den slutna som den halvöppna och öppna vården. Vi behöver flera vårdplatser, men det är givetvis både kostnads- och personalkrävande att skaffa slutna vårdplatser, och våra resurser är begränsade. Jag tror dock att många familjer skulle kunna få en betydande hjälp till sina utvecklingsstörda medlemmar om vi kunde få fram fler halvöppna vårdplatser. Man kan ha sysselsättningshem och daghem och därtill stöd från den offentliga vården med hjälp i fråga om undervisning, möjligheter till besök av kvalificerade vårdare o. s. v. På detta sätt kunde man lättare omhänderta de svårare och komplicerade fallen, och de utvecklingsstördas anhöriga finge härigenom hjälp.

De svåraste och mest komplicerade fallen måste givetvis ha företräde, då det gäller vård, men placeringen måste ofta ske långt bort på någon institution. Föräldrar och syskon vill gärna besöka sina anhöriga. En placering långt bort från hemmet innebär dryga resekostnader, men någon hjälp till så

Vid remiss av statsverkspropositionen

dana kostnader utgår inte, även om fallen skulle vara aldrig så behjärtansvärda. Fortfarande ställs en del föräldrar inför valet att antingen lämna bort sina barn till någon avlägsen institution, i vissa fall mentalsjukhus, där det kan vara svårt att ge de utvecklingsstörda lämplig vård, eller också att under stora uppoffringar behålla dem i hemmet.

På Folksamhemmet Solstrimman i Östa, som drivs med stöd från det allmänna, har under två somrar anordnats korttidsvård för ett litet urval komplicerade och svåra fall. Där har praktisk erfarenhet vunnits av att föräldrar under mer än ett årtionde utan semester skött sina barn. När andra **skall ta hand om dem har det visat sig** att det krävts avsevärt mera arbetskraft än den som t. ex. barnets moder givit. Om de människor, som utför denna vårdande uppgift, kunde få någon avlösning i arbetet, exempelvis en månad per år, skulle det betyda mycket för dem. Det skulle också vara värdefullt om det ordnades så, att mera hjälp lämnades de anhöriga, genom att de under några timmar dagligen kunde lämna barnen på daghem eller sysselsättningshem. De orkar inte att dag efter dag, timme efter timme ha uppsikt över barnen. En lättnad i deras arbete skulle vara av stort värde.

Jag har nämnt även denna fråga, herr talman, eftersom jag anser den vara en angelägen samhällsfråga.

Härefter anförde:

Herr LUNDKVIST (s):

Herr talman! Årets statsverksproposition präglas av den kompakta optimism beträffande konjunkturutvecklingen som kommit till uttryck i alla bedömares uttalanden. I och för sig är naturligtvis de gynnsamma förutsättningarna utomordentligt glädjande. Men den kompakta optimismen ökar också ambitionerna på olika områden och skapar förväntningar som ställer oss inför besvärliga

prioritetsfrågor, där politikernas för-**måga att vara framsynta** och att övertyga medborgarna om rimligheten i de avvägningar man slutgiltigt stannar inför kan komma att sättas på hårda prov.

Utbildningen tillhör de områden jag för min del vill ge stark prioritet och detta av två skäl. Ett fullföljande av reformerna på utbildningens område i den anda som kännetecknat redan fattade beslut inte bara höjer och breddar kunskapsnivån och stärker kapaciteten hos våra personella resurser utan är samtidigt den kanske starkast pådrivande kraften i demokratiseringen av vårt samhälle. Den kraftiga satsning på utbildningens område som kännetecknar årets budgetförslag är därför utomordentligt glädjande.

Den studiesociala reform som beslutades av förra årets riksdag genomföres nu i hela sin omfattning. Det samlade medelsbehovet för studiesociala åtgärder på 753 miljoner kronor innebär jämfört med innevarande budgetår, inklusive en varslad tilläggsstat, en ökning med 236 miljoner kronor. Såväl ökningen som anslaget i sin helhet vittnar om den kraftiga förbättring av den studieekonomiska situationen för de unga som den studiesociala reformen inneburit.

I detta sammanhang vill jag i egen-
skap av ordförande i centrala studie-
hjälpnsnämnden passa tillfället att fram-
hålla att denna reform lika litet som
alla andra stora sociala reformer i alla
avseenden är fullkomlig redan från bör-
jan. Det finns detaljer i reformen som
efter vad den praktiska erfarenheten vi-
sat måste bli föremål för förnyad pröv-
ning. Sålunda har centrala studiehjälp-
nämnden gjort framställning till Kungl.
Maj:t om annorlunda bestämmelser när
det gäller inkomstprövningen i det fall
elevens föräldrar är fränskilda. Utform-
ningen av resettilläggsbestämmelserna är
föremål för nämndens uppmärksamhet,
likaså frågan om hur flitpengar och
andra ersättningar som utbetalas till
eleverna skall påverka bidragen. På en

punkt bör emellertid riksdagen enligt min uppfattning begära kompletterande åtgärder i anledning av sitt beslut om studiehjälpen.

Redan skolberedningen förutsatte i sitt betänkande att en behovsprövad stipendiegivning inte hör hemma i en obligatorisk skola. Studiehjälpsutredningen föreslog avveckling av de behovsprövade stipendierna i den obligatoriska skolan och motsvarande skolformer, real- och flickskola, med undantag för de två sista årskurserna för flickskolans vidkommande. För elever i dessa skolformer skulle i fortsättningen utgå förlängt barnbidrag efter fyllda 16 år samt enligt vissa övergångsbestämmelser inackorderings- eller resetillägg. Propositionen följde utredningens förslag och riksdagen beslöt enhälligt i enlighet härmed.

Att jämställa realskolans och flickskolans elever med grundskolans när det gäller studiesocialt stöd är enligt min mening naturligt. Emellertid kommer enligt vad erfarenheten visar real- och flickskoleelever i studiesocialt avseende i vissa fall i sämre ställning än grundskolans elever. I grundskolan erhåller eleverna fria läroböcker, fri skolmateriel och fria skolskjutsar. Inom real- och flickskola förekommer dessa förmåner endast i den mån vederbörande kommun fattat särskilt beslut härom och bekostar dem med kommunala medel. Avsikten att i studiesocial mening jämställa de olika elevkategorierna har sålunda i vissa fall icke uppnåtts. För många föräldrar till elever som påbörjat utbildning i real- eller flickskola, därför att andra möjligheter till en bättre grundutbildning icke stått till buds, har bortfallet av de tidigare behovsprövade stipendierna med hänsyn tagen till de med dessa skolformer förknippade särskilda utgifterna blivit ekonomiskt betydande.

Jag har tillsammans med andra ledamöter i denna kammare avlämnat en motion, i vilken vi hemställer om åtgär-

Vid remiss av statsverkspropositionen

der för att åstadkomma den jämställdhet i studiesocialt avseende mellan nämnda elevkategorier som vi utgår ifrån att man eftersträvat.

Det finns många ting att glädja sig åt i årets statsverksproposition. Jag skall inte trötta kammaren med mina speciella glädjeämnen men jag vill tvärtemot herr Ohlin tacka finansministern för de rader i finansplanen som tar fasta på riksbanksfullmäktiges propå angående låneprioritering för kommuner med låg skattekraft och hög utdebitering. Herr Ohlin uttryckte saken så att finansministern ville straffa de kommuner som hade lyckats hålla utdebiteringen på låg nivå. Det är ändå så i praktiken, att hög skattekraft och lägre utdebitering följs åt och att den låga skattekraften tvingar fram den höga utdebiteringen såvida man inte vill avstå från att ge medborgarna en god service, bekämpa köerna och göra allt det andra som också herr Ohlin understundom väntar sig av samhället. Att påstå att ett hänsynstagande till de sämre ställda kommunerna i samband med lånegivningen är att bestraffa de välbeställda är att ställa alla begrepp på huvudet när det gäller fördelningen av begränsade resurser.

Så ett par randanmärkningar till vad som förekommer i statsverkspropositionen. Jag är naturligtvis tillfredsställd med den lättnad för kommunernas ekonomi som de i finansplanen redovisade förslagen i sin helhet innebär. Jag kan också dela finansministerns förtjusning över att, som han uttryckte saken, kunna städa upp i bidragssnåren. På en punkt är jag emellertid osäker på hurvida inte uppstädningen kan få följder som måste betraktas som icke önskvärda. Även om jag liksom finansministern har stort förtroende för kommunalmännen och vill ge dem största möjliga handlingsfrihet i skilda sammanhang, är jag inte säker på att stimulansbidragen på alla områden kan anses ha spelat ut sin roll, om man vill befrämja en

Vid remiss av statsverkspropositionen

allmänt progressiv utveckling. Jag förstår sålunda den oro som utbrutit bland biblioteksfolket inför finansministerns förslag att avlösa statsbidragen till folkbiblioteken. Trots att vi talat så mycket om bibliotekens roll som bygdens kulturcentrum har ojämnheten olika kommuner emellan när det gäller insatser för biblioteksverksamheten varit alltför påfallande. Skatteutjämningskommittén ansåg sig icke kunna föreslå en avlösning av just detta stimulansbidrag. Jag tror det finns goda skäl för dem som skall skriva den särskilda proposition som aviserats i detta sammanhang att verkligen fundera igenom hur man skall kunna trygga folkbibliotekens möjligheter att spela sin betydelsefulla roll för såväl den allmänna folkbildningsverksamheten som för skola och vuxenundervisning.

Inrikesministern har haft att ta ställning till länsstyrelsernas ökade lokalbehov och de nybyggnadsföretag som i sammanhanget är aktuella. Den formulering han använt för att icke för närvarande tillstyrka de föreslagna byggnadsföretagen i vissa residensstäder, bland dem Nyköping, har i bl. a. tidningsdebatten i denna fråga uppfattats som ett föregripande av länsindelningsutredningens kommande förslag. Med utgångspunkt från den tvekan som inrikesministern uttalat om Nyköpings fortbestånd som residensstad har vidlyftiga spekulationer om hur Sörmlands län skall styckas förekommit i skilda sammanhang utan att oss veterligt något som helst underlag från utredningens sida föreligger för en sådan diskussion. Ledamöterna på sörmlandsbänken i denna kammare förstår inrikesministerns behov av att i olika avseenden vara obunden inför det förslag som länsindelningsutredningen kan komma med och vill därför med skärpa understryka vad han för övrigt själv framhållit, men som tyvärr förbises i den allmänna debatten, nämligen att ståndpunkten beträffande nybyggnadsföretaget i Nykö-

ping icke får uppfattas som ett ställningstagande i förväg till länsindelningsfrågan. Självfallet gäller detta också om de övriga i sammanhanget nämnda residensstäderna.

Till sist, herr talman, vill jag bara uttrycka min tillfredsställelse över att frågan om docent Bertil Björklunds fortsatta forskning tycks kunna lösas. Jag gör det inte därför att jag är i stånd att värdera det arbete han utför. Jag gör det på de många eskilstunaarbetares vägnar som frivilligt och med förtroende för docent Björklund och medicinalstyrelsen ställde sig till förfogande för vaccineringsförsöken och som av naturliga skäl oroades av att docent Björklunds möjligheter att följa upp dessa försök skulle spolieras.

Herr NORDGREN (h):

Herr talman! Årets budgetförslag utgör för närvarande det allmänna samtalsämnet både här och ute i landet. Den enorma ökningen av statens utgifter med ty åtföljande 50-procentigt högre omsättningsskatt, höjda pensionsavgifter, högre bensinpriser m. m. gör att man kallar det en chockbudget, en djärv utmaning mot svenska folket, en intensifierad budgeterad inflation, en penningvärdeförsämring som t. o. m. enligt uttalande i TV från ledande socialdemokratiskt håll ansågs »livsfarlig» för den framtida utvecklingen.

Visserligen utlovar finansministern höjda barnbidrag, förbättrade folkpensioner, avskaffande av omsen på tandkräm m. m., men nettoresultatet blir lågt uppskattat en prisstegring på 5,8 procent.

Förslaget innebär vidare att invånare i hårt skattetyngda kommuner, t. ex. i Norrland, som det nyligen fattade beslutet om lokaliseringstöd avsåg att hjälpa, kommer i ett sämre läge i fråga om kommunalskatteavdraget än invånare i kommuner med låg kommunalskatt. Den föreslagna höjningen av benskatten kommer likaledes att drabba

oss människor i dessa områden med stora avstånd och där bensinen redan nu är dyrare, hårdare än invånare i övriga delar av landet.

Det är helt naturligt att den stora allmänheten reagerar mot dessa förslag och frågar sig: Fanns det verkligen ingen annan utväg? Är det helt uteslutet att spara eller att åtminstone hålla igen utgiftsökningen inom den statliga förvaltningen?

Herr talman! Dessa frågor har ställts till mig under veckoslutet, då jag vistats hemma i länet. Jag anser att det finns möjligheter därtill. Förslag kommer att motionsledes framläggas i denna riktning från vårt håll.

Nu vill jag stanna vid den rubrik jag själv satt över årets statsverksproposition: »Ett slag emot de mindre företagen — och därmed sämre personlig service för allmänheten.»

Den utredning som föregick 1959 års beslut om införandet av den allmänna varuskatten förutsatte — enligt min uppfattning helt naturligt — att denna skatt skulle vara rättvis och likformig, d. v. s. konkurrensneutral vad såväl företag eller företagare som varor beträffar. Så blev icke fallet. Utformningen av lagen om den allmänna varuskatten och punktskatten blev sådan, att konkurrenskraften hos vissa företag försvagades, att vissa varor belades med högre skatt och att viss illojal konkurrens skyddas av lagen på de lojala företagens bekostnad.

Finansministern har nu valt att höja den nuvarande varuskatten med 50 procent och låta frågan om införande av mervärdeskatten anstå. I samma grad ökas olägenheterna.

Jag kan förstå finansministerns tvekan att övergå till den föreslagna mervärdeskatten, men jag tillåter mig att tvivla på att det beror på ökat kontrollarbete eller omsorg om de mindre företagen — det tyder i varje fall inte den långa lista över uppdrag på, som finansministern redan ålagt oss att utföra för statens räkning.

Vid remiss av statsverkspropositionen

Från de mindre företagens sida har det väl inte — det erkänner jag gärna — uttalats någon större entusiasm för mervärdeskatten som sådan. Den skulle ha medfört ökat arbete med bokföring och redovisning för alla företagskategorier. Vad som gjorde att vi trots detta inte avvisade det, var de klart konkurrensfrämjande fördelar den innebar för exportindustrien, till vilken många mindre företag är underleverantörer, men framför allt att den, som jag redan sagt, är *konkurrensneutral*, d. v. s. den verkar inte *snedvridande på företagsstrukturen*.

En höjning av den nuvarande omsen medför ökade risker för illojal konkurrens bl. a. från tillfällighetsföretagares och s. k. fritidsföretagares sida. Vi vet att detta redan nu förekommer. Skall omsen nu höjas till cirka 10 procent, blir det ännu fördelaktigare för dessa genom att de kan komma undan skyldigheten att betala dessa 10 procent, i många fall kanske också den direkta skatten på inkomsten.

Jag begär inte att finansministern skall kontrollera alla dessa människor, men jag anser att de lojala skattebetalarna har rätt att kräva att lagen skall gälla lika för alla och inte, som den nu gör, rent av moraliskt ta dessa illojala företagare i försvar. Vill finansministern favorisera fritidsarbete — om det nu är så den ökade fritiden skall användas — föreslå då i stället en lägre skatt på övertidsarbete! Det skulle kanske i dagens läge med brist på arbetskraft inom många områden medverka till ökad produktion.

En hög varuskatt av nuvarande typ verkar vidare i vissa fall snedvridande i fråga om företagens struktur. I vårt land har efter hand växt ut ett system av leverantörer av tjänster, serviceföretag, t. ex. för reparationer. Den utvecklingen är företagsekonomiskt riktig. För många företag ställer det sig fördelaktigare att rekvirera sådana tjänster från specialistfirmor än att bygga upp egna avdelningar. Denna ordning

Vid remiss av statsverkspropositionen

rubbas icke av en mervärdeskatt, men en höjd omsättningsskatt medför att åtskilliga, t. ex. storföretag, kan finna det fördelaktigt att hålla sig med en egen reparationsavdelning inom företaget i stället för att anlita en firma i öppna marknaden, som måste debitera hög oms på sina arbeten.

Allmänna skatteberedningen föreslog att praktiskt taget alla punktskatter skulle slopas. Det var ett väl motiverat och klokt förslag. Punktskatterna tillhör typen snedvridande skatter. Finansministern har valt att i årets proposition föreslå att några avskaffas och ett par andra sänks, och det är vi tack samma för, men bl. a. två för respektive branscher ytterst besvärande punktskatter bibehålls, nämligen på guld- och silverarbeten och pälsvaror.

För landets guldsmedskår innebär förslaget att skattebelastningen, inklusive den nya omsättningsskatten, blir cirka 30 procent. Var och en förstår vilket handikapp detta utgör i förhållande till de icke skattebelagda köp som folk i växande utsträckning kan göra utomlands, där man inte har någon sådan straffbeskattning på denna konstnärligt och kulturellt så viktiga och betydelsefulla näring.

Denna punktskatt har en skadeverkan som för branschens folk och yrkets utveckling är ojämförligt mycket större än de begränsade belopp den ger. Jag vädjar till finansministern att överväga, om det inte är möjligt att här genomföra en ändring. De påtalade olägenheterna skulle kunna avhjälpas genom en justering av § 13 i lagen om allmän varuskatt och likaledes genom en justering i lagstiftningen om punktskatterna. Det är möjligt att en dylik justering av § 13 skulle medföra ökade inkomster för finansministern, och det möter efter vad jag förstår inget hinder från hans sida, men framför allt skulle det sett ur vår synpunkt skapa rättvisa och konkurrens på lika villkor, och det är det minsta vi har rätt att

fordra, inte minst med tanke på finansministerns uttalande i TV i fredags: »Vi tar all hänsyn till det fria näringslivet.»

Så, herr talman, två praktiska men därför ingalunda betydelselösa detaljer, som alldeles särskilt ur detaljhandelns men även ur allmänhetens synvinkel är angelägna att överväga. Eftersom det alltjämt skall tas ut skatt på skatten, blir detta liktydigt med ett pålägg vid disk av 9,89 procent, eller avrundat 9,9 procent. Närmare 10 procent kan man inte gärna komma. Varför behålla detta decimaltrassel, besvärligt vid uppbörd och redovisning och efter vad jag kan förstå även för inblandade myndigheter?

Det skulle ur alla synpunkter vara ändamålsenligt att sörja för att det blev 9 eller eventuellt 10 procent jämnt som detaljisten hade att ta ut, antingen så att detta procental räknades på varupriset utan skatt på skatt, eller också så att man valde en skatteprocent som med skatt gav erforderligt belopp. Det skulle i hög grad underlätta hans arbete och sannolikt också delvis myndigheternas.

Den andra detaljen är av större intresse för den köpande allmänheten, speciellt den prismedvetna. När omsen infördes diskuterades huruvida det i lagen skulle fastställas att den skulle vara synlig på fakturan—kvittot eller, som det populärt kallas, inbakad. Enighet kunde inte nås. Lagen fastställde varken det ena eller det andra. Resultatet har blivit att olika system används. Detta har förorsakat en prisförvirring hos konsumenterna, som i hög grad irriterar.

Jag var vid den tidigare diskussionen i denna fråga böjd för att skatten borde vara synlig, och det tycker jag alltjämt. Anser sig finansministern ej kunna eller våga medverka till detta? Enligt min mening bör det i varje fall vara klart fastställt i lagen, vilket system som skall användas. Det kan nog

ibland vara bra med valfrihet, men i det här fallet är det till klar nackdel för alla parter, inte minst för den köpande allmänheten.

Ett annat exempel på att årets budgetförslag är riktat mot det fria näringslivet är den pågående omställningen av vissa delar av försvarets fabriksverks produktion mot ökad civiltillverkning. Endast i projekteringskostnader för detta ändamål begärdes i skrivelse den 19 augusti 1964 600 000 kronor. Kostnaderna för anläggningen beräknas till cirka 22 miljoner kronor. T. o. m. riksdagens revisorer har uppmärksammat saken och ansett det angeläget att följa ärendet med uppmärksamhet. De anser att det bör klarläggas, om behov av dessa investeringar verkligen föreligger. De enskilda tvätterierna hävdar att det inom de nu aktuella områdena finns ett antal större enskilda tvätterier som är beredda att ta hand om den tvättmängd som kan komma t. ex. från landstingens sjukhus, som det nu i första hand gäller. Då anspråken på statens medel i dag är större än någonsin och det allmänna läget karakteriseras av brist på kapital, synes det mig som om all tänkbar aktsamhet bör iakttas när det gäller nya statliga och kommunala investeringar. Både stat och kommun hör i första hand utnyttja redan befintliga företag såväl på detta som på övriga områden.

I anknytning till detta tillåter jag mig erinra om avsaknaden av generella regler för den kommunala upphandlingen. Denna avsaknad har medfört osäkerhet i de kommunala myndigheternas handläggning av upphandlingsfrågor och har ibland lett till ganska egendomliga beslut. Politiska och känslomässiga bedömningar har ibland tillåtits inverka på upphandlingsbesluten. Vilka drabbas av detta? Skattebetalarna och företagarna. Skattebetalarna eftersom den kommunala upphandlingen rör sig om över 5 miljarder per år och till övervägande delen finansieras med skatte-

Vid remiss av statsverkspropositionen

medel. Alla företagare eller leverantörer som så önskar bör dels beredas möjlighet att avge anbud, dels kunna känna trygghet i förvisningen om att alla anbud bedöms med hänsyn utslutande till ekonomiska och kvalitetsmässiga faktorer.

Så några ord om en fråga som jag ofta berört från denna talarstol, nämligen yrkesutbildningen. Riksdagen har beslutat om införande av grundskolan och nu senast av ett nytt gymnasium samt vissa fackskolor. Yrkesutbildningen, som enligt min uppfattning är lika viktig, begåvades endast med en sent tillsatt utredning. Allt tyder på att den måste ta åtskillig tid — år — på sig för att komma fram till slutgiltigt resultat.

Till dess riksdagen får möjlighet att eventuellt ta ställning till yrkesutbildningens slutgiltiga utformning är det med tanke på det stora behov av kvalificerad yrkesutbildad arbetskraft, som näringslivet i dag behöver, nödvändigt att nu befintliga yrkesutbildningsmöjligheter, yrkesskolorna och utbildningen i näringslivet, ges erforderligt stöd. Förr skedde all yrkesutbildning i näringslivet, nu utbildas drygt hälften av våra yrkesarbetare vid skolor och resten i näringslivet.

Jag kan förstå att ecklesiastikministern inte är beredd till någon nämnvärd utbyggnad av centrala och kommunala yrkesskolor, där det visar sig att utbildningen ställer sig mycket kostsam, 10 000 à 11 000 kronor per år och elev. För motsvarande utbildning i näringslivet i form av inbyggda verkstads-skolor, företagsskolor eller lärlingsutbildning erbjuder ecklesiastikministern 1 000 à 2 000 kronor per år och elev. Denna senare utbildning är alltså för samhället ekonomiskt mycket fördelaktig. Statsrådet Edenman förutsätter också i direktiven till utredningen att näringslivets resurser för yrkesutbildning skall tas i anspråk i större omfattning än hittills. Möjligheter och vilja finns men förutsättningen för ökade in-

Vid remiss av statsverkspropositionen

satser från näringslivets sida är att klyftan mellan utgående ersättningsbelopp till dessa olika utbildningsformer minskas.

Med tanke på de redan alltför höga statsutgifterna skall jag inte begära någon verklig höjning av ersättningen till den utbildning som sker i näringslivet utan f. n. endast föreslå en uppräkningsanslag med de belopp som kostnadsökningarna i form av högre löner, stigande ATP-avgifter, grupplivförsäkringar m. m. förorsakat sedan beloppen år 1958 fastställdes. En sådan uppräkningsanslag har skett i fråga om de kommunala och centrala verkstadsskolorna. Varför skall inte den utbildning som sker i näringslivet vara berättigad till samma uppräkningsanslag? Överstyrelsen för yrkesutbildning uppskattade den till 25 procent. Detta är en mycket ringa begäran. Skulle riksdagen kunna acceptera den, är jag övertygad om att vi skulle få fram avsevärt många fler kvalificerade yrkesarbetare till en för samhället mycket lägre kostnad än i yrkesskolorna.

Jag skall vidare beröra en helt annan fråga, nämligen trafiksäkerheten på våra vägar. Trots Nationalföreningens för trafiksäkerhetens främjande broschyrer, TV- och radiouppmaningar synes trafikolyckorna alltjämt öka. Under oktober krävdes 129, under november 131 och under december 129 liv, ett stort antal av dessa vid s. k. mörkerolyckor. Jag är medveten om att en utredning arbetar, men den har många problem att brottas med. Skulle man inte kunna bryta ut frågan om mörkerdöden och söka vidta snabba åtgärder på den punkten? Med den tekniska utrustning våra bilar i dag har synes det mig och många chaufförer och bilägare jag talat med möjligt att i varje fall minska olyckorna på detta område genom inmontering av en mindre strålkastare, som åtminstone punktvis lyser upp den mötande bilens vägbanor och följaktligen gör det möjligt för föraren

att lättare upptäcka faror, föremål, djur eller människor på densamma.

Får jag så sluta med en vädjan till finansministern även om han inte är här. Gävleborgs län räknas — i varje fall vissa delar av detsamma — i riksdagens beslut om lokaliseringpolitiken till Norrland. Därmed har möjligheter öppnats för att motverka avflyttningen.

Tag, herr finansminister, ej bort effekten av detta beslut genom att placera länet i skatteutjämningsgrupp I, när finansministern skriver skatteutjämningspropositionen. Låt oss även då tillhöra Norrland, d. v. s. grupp II, som tillåter en ur vår synpunkt något fördelaktigare behandling ur skatteutjämnings synpunkt.

Herr CARLSSON i Västerås (s):

Herr talman! Den som har upplevt 1920-talets svenska samhälle känner naturligtvis glädje över att svensk reformpolitik har slagit rot med fruktbarande skott i vårt samhällsklimat, som redan vår generation men kanske framför allt kommande generationer får rika möjligheter att skörda frukterna från. I årets statsverksproposition har ytterligare, betydelsefulla steg tagits för fortsatta reformer, som en stor del av det svenska folket har anledning att hälsa med tillfredsställelse.

Redogörelsen för reformernas mångfald är belysande för hur regeringen med tillgängliga medel försöker fördela de ekonomiska tillgångarna så att de sämst ställda i samhället får en bättre standard och en tryggare livsföring. Regeringen har därmed i väsentlig grad effektuerat de önskemål och utfästelser som framfördes inte minst vid 1964 års valrörelse. Det återstår emellertid nu som så ofta tidigare att se, om man mera allmänt är villig att betala kostnaderna, om den goda viljan härtill finns i samma utsträckning som man kräver reformer.

Den förda diskussionen om huruvida årets budget blir inflationsdrivande el-

ler inte är naturligtvis betydelsefull inte minst i upplysningshänseende och som tankeställare för det svenska folket. Ingen får någon fördel av att löneökningar förintas genom prisstegringar på konsumtionsvaror. Detta har sagts många gånger tidigare, men ännu har vi inte funnit den mekanism i samhällsekonomin som löser dessa problem.

Under remissdebattens första timmar var det någon som sade att vi måste gå till roten med det onda i inflationsskruvens ständiga roterande. Ja, var är nu roten till det onda? Vi har ett så komplicerat ekonomiskt system i vårt land att vi inte riktigt kan finna roten. Skulle vi göra det vore vi nog alla villiga att dra upp den. Är det tillåtet med ett tankeexperiment så skulle jag vilja säga att alla naturligtvis skulle önska att vi i vår högt utvecklade automationsålder kunde inmontera en teknisk termostat som kunde vara en regulator då samhällsekonomin blir överhettad och övergår till inflation. Så enkelt är det emellertid inte — det är mera komplicerat än så.

Man ställer sig ändå frågande inför om löntagarnas förhandlingsresultat skall vara den reglerande faktorn i detta problem. Stora grupper löntagare känner sig pressade av den återhållsamhetskrav som har tendens att ständigt komma i rörelse vid de stora avtalsförhandlingarna. Vi har anledning förmoda att den livskraftiga industrien och dess produktion kommer att utvecklas i än snabbare takt än hittills med väsentligt ökade löner, men att den svagare, den mindre konkurrenskraftiga industrien så småningom kommer att försvinna till följd av personalbrist. Arbetskraften kommer säkerligen att söka sig till de mest inkomstbringande näringsgrenarna, där utrymme finns för högre löneuttag.

I en sådan tänkbar utveckling ställer man sig då frågan, om de penningvårdande åtgärder som hittills har prövats är helt gångbara i framtiden. Jag kan knappast tänka mig annat än att

Vid remiss av statsverkspropositionen

sparandets problem i olika former, individuellt och kollektivt, ytterligare måste aktualiseras utöver de sparformer som vi redan har och som tjänat långt gående behov. Ett mer allmänt lönsparande vid ett större penningflöde till löntagarna bör kunna utvecklas till löntagarnas fromma i samarbete mellan olika parter.

Reformernas stora betydelse framträder med särskild skärpa på det industriella arbetslivets område, där reformer såsom förkortad arbetstid, längre semester, försäkringsskydd och annat noggrant åsattes sitt matematiska värde vid bedömandet av reallöneförbättringarna för berörda grupper. Detta är i och för sig riktigt, men man blir kanske något förvånad över att vissa medborgare, oftast med en god utbildning som kostat samhället betydande belopp, för ett litet försåtligt tal om att »det måste löna sig att arbeta». Det förefaller som om detta sätt att uttrycka sig icke skulle inrymma någon värdering av de sociala reformer som i den ena eller andra formen kommer människorna i vårt land till del. Det torde ligga sanningen närmare, om man säger att det aldrig förut i vårt lands historia har lönat sig mera att arbeta än just i vår tid, därest vi alla vill betrakta oss såsom delägare i samhället.

Gemensamt bygger vi ett samhälle, där människovärdet sättes främst och där ansvaret från det allmännas sida följer den enskilde från födseln till ålderdomen. Det skall villigt erkännas att mycket alltjämt är ogjort inom olika områden, men de människor som hårdast drabbas av ofullkomligheterna är inte de som talar om att det måste löna sig att arbeta. Det är de som inte har en sådan familjeekonomi att de kan välja mellan att arbeta eller att stanna hemma. För dem gäller att de måste ha ett förvärsarbete. Och inom den kategorien inräknar man de sociala reformer som uppbyggts i vårt land såsom en stor tillgång i livsföringen.

Det är emellertid inte alltid som den

Vid remiss av statsverkspropositionen

enskilda människan betraktar reformarbetet såsom en ekonomisk fördel när det gäller sättet att leva. Trots den relativt höga kulturella standarden i vårt samhälle gör sig ohederligheten alltjämt gällande inom vissa grupper. Tydligen försöker många människor undandra sig sina medborgerliga skyldigheter inte minst i fråga om skatteplikten. Minkfarmprocesserna är därvidlag ett tillräckligt talande exempel. Å andra sidan finns det bland dem, som är berättigade till bidrag från staten, en hel del som gärna vill tillägna sig större ekonomiska fördelar än de har rätt till. Jag behöver i detta sammanhang bara hänvisa till statsrevisorernas berättelse för år 1964, § 26. Det måste vara en angelägenhet av första ordningen att de reformer, som skapats och som snabbt vidareutvecklas, också handhaves och i fråga om tillämpningen kontrolleras på ett sådant sätt att inga allvarliga missbruk förekommer. Det tar lång tid att steg för steg bygga upp ett socialt välfärdssamhälle, men oansvariga element kan genom sitt uppträdande rasera vad som åstadkommits genom årtionden av sådant arbete. De kan undergräva förtroendet för samhället, det förtroende som en levande demokrati inte kan undvara.

Det finns säkerligen vid olika tillfällen anledning att efterlysa ett högre mått av samhällssolidaritet.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! När denna kammares talman i år besvarade trontalet i rikssalen nämnde han något om problemet materialism kontra ideella och kulturella värden. »Vi måste allvarligt se till», sade talmannen, »att det materiella inte blir självändamål.»

Herr Thapper anknöt direkt till kungens tal i radio och TV på juldagskvällen, vilket i sanning var ett kungatal i ordets bästa mening. Låt mig, herr talman, få erinra om ytterligare ett avsnitt av kungens anförande till svens-

karna hemma och borta. Han krävde respekt för dem som faktiskt är bekymrade inför vissa tendenser i utvecklingen och fortsatte: »Det är kanske just de som tänker en smula på djupet, som oroas av tanken att vi kan hålla på att bli materialister. Jag tror att vi inte utan vidare får slå bort sådana varnande röster. — Glädjen finns inte i tingen, utan i vårt sätt att hantera och använda dem. De yttre tingen, våra resurser, måste för oss bli medel och möjligheter till rikare mänsklig samhörighet. Det enda som har ett slutgiltigt värde i samlivet är upplevelsen av att vi bryr oss om varandra, att vi kan leva i ömsesidig aktning för och gott kamratskap med varandra. Detta är livsvärden, som de materiella tingen i och för sig inte får skymma för oss. Det är något som berör vår samlevnad både i familjen, på arbetsplatsen och i samhället.» Så långt juldagskvällens talare.

Mycket av det som sagts i denna utförliga remissdebatt, som nu går på sin tredje dag, passar in under denna rubrik, dock med olika accentuering. Vi är visserligen här i huset för att tala ekonomi, och det är nödvändigt att vi tar ett djupt och engagerande ansvar för de dryga skattemedel som staten nödgas ta ut av medborgarna och att vi bestämmer gränserna för beskattningen. Men djupdimensionen, den etiska målsättningen, aktualiseras så fort det blir fråga om vad vi skall göra för dessa pengar. Där kommer det sociala ansvaret in i bilden, fördelningsfrågorna och omsorgen om våra gamla och ensamma, om våra sjuka och missanpassade, om de handikappade och om u-ländernas folk. Där möter oss de internationella fredssträvandena och FN:s problematik.

Kungen hade rätt; välståndet är en god sak, men det får inte bli självändamål. Vi har rätt att känna stolthet över vårt välstånd och vår välfärd, bara vi inte så förblindas av »hurra-vad-vi-är-

bra-mentaliteten», att vi slår oss till ro. Visst är vi tacksamma för en 150-årig fred och för att vårt förhållande till främmande makter är gott, men vi har samtidigt orsak att oroas av det allvarliga världsläget utanför våra gränser, av de unga staternas splittring och av de besinningslösa attackerna mot FN som internationellt samarbetsorgan och fredsgarant.

Innerst inne, ärade kammarkamrater, är väl flertalet av oss också oroade av våra egna tillkortakommanden på det sociala fältet. Bristsituationen på bostadsmarknaden liksom på sjukvårdens, åldringsvårdens och handikappvårdens område är så påtaglig, att det verkar tjatigt att ens vidröra det på nytt. Jag vet att man på regeringsbanken känner sig illa berörd av att frågan gång på gång dras fram. Men vad skall man göra och till vem skall man vända sig, när nöden grinar en i ansiktet mitt i välfärdssamhället?

Exemplen, herr talman, står mig upp i halsen, och jag orkar inte börja relatera det ena efter det andra. Låt mig bara nämna att jag häromdagen timme efter timme ringde runt till sjukhem och vårdhem av olika slag för att få in en gammal kancersjuk kvinna, som kanske har två veckor kvar att leva. Det fanns inte rum för henne ännu på månader. En av föreståndarinnorna som jag ringde svarade: »Snart törs jag inte lyfta på luren när någon ringer oss. Jag har bara att svara nej och nej och nej, och jag vet att det betyder att ensamma, sjuka åldringar får ligga hemma och dö, stora delar av dygnet utan tillsyn.»

Låt mig i detta sammanhang för balansens skull erinra om att vissa åtgärder, även om de varit för sent insatta, har börjat verka i rätt riktning. Socialpolitiska kommittén föreslog här om året ett särskilt anordningsbidrag på 30 000 kronor per vårdplats till de kommuner som inom en treårsperiod igångsätte produktion av vårdplatser för långtidssjuka, utöver det vanliga.

Vid remiss av statsverkspropositionen

Detta initiativ har redan resulterat i en betydande ökning av vår hjälpkapacitet, f. n. en nettoökning av mer än 13 000 vårdplatser. Vi har att gå vidare på denna och liknande vägar för att häva överbelastningen på vår mentalsjukvård, vår handikappvård och våra övriga nödområden.

Man blir inte heller, herr talman, direkt böjd för nationellt högmod när man ser på utvecklingen av vår ungdomskriminalitet, när man betraktar vårt spritproblem eller när man studerar rapporterna om könssjukdomarnas ständigt ökade spridning. Utvecklingen tycks stå i direkt omvänd proportion till den välståndsutveckling och den kulturella standard vi berömmar oss av. Många av de hundratusentals svenskar som häromkvällen såg TV-föreställningen Nattcafé gjorde kanske den reflexionen att sådant förekommer inte hos oss. Detta är spelat — och varför skall sådant dravel visas i de svenska hemmen? Jag anser tvärtom att det var en nyttig lektion i hur det verkligen går till i vår i långa stycken allt annat än lyckliga ungdomsvärld. Mot bakgrunden av många års socialt arbete kan jag försäkra att denna irriterbara, rotlösa och olyckliga ungdomstyp ingalunda är ovanlig, även om den givetvis — och lyckligtvis! — är en minoritet bland vår i stort sett mycket ambitiösa ungdom. Men varje förlorat ungdomsliv är ett för mycket.

Jag hörde en gång Stockholms polismästare relatera en brottmålshistoria från Stockholms ungdomsvärld. Den gällde en ung människa som hunnit med över hundratalet inbrott och ett i övrigt nedbrytande ungdomsliv. Polismästaren sade med sorg och deltagande i stämman att den pojks liv var slut vid 18 år, alltså just vid den tid då andra börjar leva som rikast.

Spriten i samhället tycks höra till våra eviga följeslagare. Alltför många vägrar att avstå från alkoholen som njutningsmedel för att vi skulle våga

Vid remiss av statsverkspropositionen

drömma om ett samhälle utan sprit. På det området har välståndet blivit självändamål. Man resonerar så: Jag har råd att supa; andra må gå under, det är beklagligt men det är deras sak.

I det läget är det realistiskt att, som Dagens Nyheter gjorde häromdagen och som många andra också gör, föreslå en ny, ganska avsevärd spritskattehöjning. Den verkar i alla fall konsumtionshämmande, åtminstone i början. Det visar all erfarenhet. Och den nykterhetspolitiska motiveringen är den enda hållbara. Vi skall i detta sammanhang inte tala om en nationalekonomisk motivering, ty som affär kommer sprithanteringen aldrig att gå ihop, hur mycket vi än beskattar alkoholen. De sociala skadeverkningarna kostar alltid mycket mer än vad som motsvarar skatteintäkterna.

Sedan blev jag både glad och ledsen, när jag i går lyssnade till herr Wennerfors. Han började med att skakande, ingående och med säkerligen äkta socialt patos, värdigt en sann blåbandist, beskriva alkoholens verkningar i samhället. En kammarkamrat som gick förbi min bänk just då sade: »Det var fantastiskt bra!» »Javisst», svarade jag, »bara han nu inte slutar med att hamna i mellanölet». Jag hade knappt uttalat orden, förrän han var där med ett ordentligt plask.

Det var nu ingen större överraskning för oss här i kammaren, eftersom vi vet att denne eljest så kloke och välbalanserade kamrat har fallit så räddningslöst för bryggeriernas mellanölspropaganda. Jag beklagar att herr Wennerfors inte är närvarande i kammaren nu, men vi får säkert tillfälle många gånger i framtiden att gå några ronder med varandra i den frågan. För dagen vill jag bara uttala min djupa skepsis mot herr Wennerfors' ordination av öl mot alkoholskador. Han målade först en skrämmande bild av alkoholens sociala vådor och slutade med att rekommendera — mer alkohol. Ty

detta, ärade kammarkamrater, blir ju den logiska följden av att introducera en ny alkoholdryck, något svagare än starkölet men starkare än pilsnern.

Det blir alltså köprush kring en ny alkoholdryck, speciellt som bryggerikapitalet ju har större delen av pressen och uppenbarligen också högerpartiet bakom sig, att döma av både herr Wennerfors' tal i går och ett tidigare uttalande av herr Heckscher. Det vore ju också ganska underligt om inte den totala alkoholkonsumtionen skulle öka genom mellanölet, när man tänker på dess distributionsform. Starkölskonsumtionen håller sig inom något så när rimliga gränser därför att det ölet säljes enbart i systembolagsbutikerna. De är inte mer än 271 till antalet, om jag minns rätt. Livsmedelsaffärerna däremot, som skulle sälja mellanölet, är till antalet över 25 000. Då kan ju ett barn räkna ut att det totalt måste bli mer alkoholförsäljning, så mycket mer som varje halva av det nya mellanölet i alkohol räknat motsvarar 3 cl stark sprit. Jag tror inte ett ögonblick på mellanölet som ett medel mot alkoholskador. Vi får möjligen tillfälle att senare diskutera det ölet också ur andra synpunkter.

Slutligen hade jag tänkt att nämna om ännu en sak, som emellertid herr Berglund tog upp i går. Det är möjligt att vi kan återkomma till den i annat sammanhang. Jag har berömt Sveriges Radio-TV för den realistiska föreställningen Nattcafé, som kanske höll en hel del människor vakna häromnatten. Men vi vet att det finns andra företelser i samma massmedium, som inte gör någon människa glad och inte heller har något socialt syfte. Jag instämmer sålunda i de värderingar som herr Berglund gjorde i går, och jag ifrågasätter om jag inte i någon annan form bör återkomma med en direkt fråga i det ärendet.

I detta anförande instämde herr *Gustafsson* i Borås (fp).

Vid remiss av statsverkspropositionen

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):

Herr talman! Må det tillåtas mig att i detta skede av remissdebatten i allmänhet beröra några frågor, som jag anser bör bli föremål för ett närmare skärskådande.

Vi kan ha vilken uppfattning som helst om årets budget — om den är stark eller svag — men faktum kvarstår dock att för övervägande delen av svenska folket framstår årets budget som skatthöjningens budget. Visserligen föreslås sänkning av den direkta skatten för vissa medborgare genom en hyfsning av den s. k. skattepuckeln, men för det stora flertalet blir det en skatthöjning bl. a. på grund av ändrad beräkning av folkpensionsavgifterna.

För att möjliggöra en sänkning av den direkta skatten för vissa inkomstgrupper och täcka kostnaderna för höjda folkpensioner och barnbidrag har regeringen i statsverkspropositionen föreslagit en höjning av den allmänna varuskatten med 3 procent, bensinskatten med 5 öre per liter och cigarretterna med 2 öre per styck. Vi får genom höjningen av omsen en varuskatt på nära 10 procent. Denna skatt kommer att verka prisfördyrande och kommer att bli kännbar för barnfamiljerna och folkpensionärerna. Visserligen kommer en viss kompensation att ges åt barnfamiljerna och folkpensionärerna, men även om dessa barnbidrags- och folkpensionshöjningar är i och för sig mycket välkomna och nödvändiga, är de icke tillräckliga. Här blir det fråga om en skatthöjning. Den framlagda budgeten, i det skick regeringen presenterat den, medför betydande skatthöjningar för det stora flertalet samhällsmedborgare.

Jag är visserligen medveten om att vissa inkomstförstärkningar är nödvändiga, men jag frågar mig ändå: Är det nödvändigt med denna kraftiga höjning av den allmänna varubeskattningen? Kunde man inte på annat sätt få förstärkning av budgeten, exempelvis ge-

nom minskning av statens utgifter? Finns det inte möjligheter att på vissa områden av den statliga sektorn göra vissa inbesparingar utan att man därmed behöver minska på effektiviteten? Jag tror att det är nödvändigt att söka begränsa utgifterna. Så får den enskilde medborgaren göra, särskilt när hans ekonomi är ansträngd, och så bör också det allmänna göra i ett hårt ansträngt ekonomiskt läge.

Jag är medveten om att dylika besparingstankegångar ingalunda uppfattas med större välbehag av dem som berörs därav. Och det är ingalunda lätt att ange var besparingarna skall sättas in. Det är givet att vissa utgifter är ofrånkomliga; dessa kan man icke komma åt. Jag tänker på de automatiska utgiftsökningarna. Vi har olika reformer som beslutats av riksdagen och som kostar mycket pengar. Det är givet att finansministern vid budgetens fastställande söker olika möjligheter att få ett så hyggligt budgetresultat som möjligt. Det ligger naturligtvis närmast till hands att söka få inkomstförstärkning genom att tillföra statskassan ökade inkomster. Det är den lättaste och bekvämaste vägen, men den är ganska farlig. Man kan inte bara ständigt höja skatterna. Detta kan i det långa loppet leda till en minskad produktiv vilja till arbete och därmed också till ett minskat sparande. Nej, jag anser det absolut nödvändigt att söka nå en förstärkning av budgeten genom att nogsamt nagellara utgifterna. Därmed inte sagt att detta skulle betyda ett nej till reformarbetet. Tvärtom skulle det i längden betyda en förstärkning av samhällsekonomien och därmed också i framtiden en ökad takt i reformarbetet.

Kanske tiden skulle vara mogen för tillsättandet av en statlig besparingsutredning, som närmare skulle granska den alltmer ökande statsförvaltningen. Här borde finnas möjligheter att finna besparingsobjekt.

Herr talman! Det är angeläget att sö-

Vid remiss av statsverkspropositionen

ka bringa ned statens utgifter för att skattebördan inte skall bli alltför betydande.

Jag vill bara med några ord beröra riksdagsrevisorernas berättelse i vad avser granskningen av inköpet av robot-systemet Bloodhound. Jag hänvisar då, ärade kammarledamöter, till sidan 40 i revisorernas berättelse över den år 1964 av dem verkställda granskningen av statsverket. Här gäller det ett inköp av robotar från England — om det har utgått ett överpris på dessa. Nu är det så att även engelska staten har inköpt dylika robotar. Engelska staten har låtit verkställa en utredning om Bloodhound I. Enligt denna framgår, att företaget förbundit sig att tillämpa en skälig vinstberäkning. Riktpunkten skulle vara 7 procents vinst. Det verkliga vinstutfallet skulle emellertid enligt utredningen röra sig om 45 procent av försäljningspriset och 82 procent av självkostnaderna.

Beträffande de svenska affärerna vill icke företaget som levererat robotar till oss lämna någon detaljredovisning över vinstutfallet. Man anser att de svenska priserna inte kan jämföras med dem som avses i den engelska undersökningen.

Beträffande Bloodhound I är det fråga om ett inköp på 1,63 miljon pund, och av Bloodhound II har inköp gjorts för 12,15 miljoner pund. Omräknat i svenska pengar blir detta något över 23 miljoner kronor respektive nära nog 174 miljoner kronor.

Statsrevisorerna har yttrat sig över inköpet av robotsystemet Bloodhound men anser att det är svårt att bedöma vilka åtgärder det kan vara påkallade, exempelvis om återbetalningskrav bör framställas beträffande Bloodhound I. Innan man tar definitiv ställning bör enligt statsrevisorerna eventuell framställning om prisreducering från andra icke brittiska beställare avvaktas.

Detta resonemang är mycket underligt. Om alla beställare resonerar på

samma sätt och väntar på att de andra skall göra framställningar, kan man ju aldrig ta ställning till frågan.

Man kan inte, herr talman, komma ifrån det faktum att det i detta fall har tagits ut ett överpris för både Bloodhound I och II. Det vore sannerligen icke ur vägen att vederbörande firma ansågs skyldig att återbetala åtminstone någon del av överpriset.

Det kanske kan vara värt att notera, att man i USA enligt vad jag har inhämtat mycket noga ser till att rustningsindustrien inte kan missbruka sin ställning och ta ut för höga vinster. Det finns där också möjligheter för utländska beställare av försvarsmateriel att genom de amerikanska försvarsmyndigheterna få insyn och kontroll.

Jag tycker att vi borde begära att kunna få en insyn i fråga om prissättningen på de robotar vi inköpt från England. Och har det skett en uppskörtning bör man inte tveka att göra ett försök att få tillbaka åtminstone en del av överpriset. Det är alldeles onödigt att låta skattemedel gå i profitörers ficka utan att vi fått full valuta för pengarna.

Herr talman! Jag vet inte huruvida det skall tolkas som ett olycksfall i arbetet att vederbörande departementschef när det gällde uranverket i Ranstad i propositionen angav att förutsättningarna för fortsatt drift i dagens läge får betraktas som högst ovissa. Även om jag är medveten om att driften i Ranstad inte kommer att bli fullt lönsam, anser jag dock att alla skäl talar för att man skall vänta med att göra dylika uttalanden tills man på allvar satt i gång driften. Uranverket har ännu inte ens hunnit provköras. Här är fråga om en jätteanläggning för 140 miljoner kronor. Hur kan det vara möjligt att en sådan anläggning byggs utan att man vet om den kan brukas? Har staten verkligen satsat 140 miljoner kronor på ett ovisst experiment?

Jag är medveten om — och jag tror att den stora allmänheten också har för-

Vid remiss av statsverkspropositionen

ståelse för — de synpunkter som var vägledande för projektets förverkligande, nämligen beredskapssynpunkterna. Men vad som är så svårt att förstå är att man, innan man ens provkört anläggningen, är färdig att göra ett uttalande om att förutsättningarna för fortsatt drift får betraktas som högst ovissa. Nej, låt oss vänta och se. Skulle det visa sig, efter en tids drift, att produktionen ställer sig mycket olönsam, ja, då finns det anledning till överväganden om en omläggning av driften.

Herr talman! Jag hade tänkt att även gå in på bostadsbyggandet, men på grund av att remissdebatten redan dragit så långt ut på tiden nöjer jag mig med att instämma i vad herrar Larsson i Luttra och Hyltander i går sade om bostadsbyggandet.

Herr TURESSON (h):

Herr talman! Innan en bilfabrikant släpper ut en ny modell äger långvariga och omsorgsfulla förberedelser rum. Men trots detta, trots allt det arbete och alla de kostnader, som läggs ned på forskning och testning, händer det, vilket vi väl alla känner till, att de första serierna av en ny modell har vissa barnsjukdomar. Det är då ett gemensamt intresse för både fabrikant och köpare att sådana barnsjukdomar snarast botas.

Men forsknings- och utvecklingsarbetet kan inte avbrytas ens när den sista barnsjukdomen kurerats. Den hårda konkurrensen tvingar fabrikanten att ständigt söka sig fram till nya förbättringar och att ständigt förbereda nya modeller.

Detta är i dag självklara ting inom näringslivet. Men det gäller inte bara näringslivet. Det gäller också inom de flesta områden i det moderna samhället.

Också inom skolväsendet, vars tidigare utveckling i många stycken präglats av en relativ kontinuitet, har under de senaste åren radikalt förändrade modeller drivits fram. Tyvärr har

man därvid ibland i alltför hög grad fått ett intryck av att det brustit åtskilligt i förberedelse och planering. Det är bl. a. av denna anledning helt naturligt att svårigheter och gnissel nu uppträder litet varstans vid genomförandet.

Även om vi haft olika åsikter om en hel rad detaljer i skolreformerna och här i riksdagen kämpat för våra åsikter, är det självklart, att vi nu alla har ett gemensamt intresse av att undervisningsresultaten skall bli så goda som möjligt. Det är därför för oss alla angeläget att det gnissel som förekommer som en följd av barnsjukdomar snabbt skall kunna elimineras.

Frågan är då: Har regeringen och särskilt ecklesiastikministern intresse och kraft tillräckligt för denna form av mödosamt vardagsarbete? Att ecklesiastikministern energiskt och engagerat drivit fram skolreformerna vet inte minst vi, som hört och sett hur han i stora och dramatiska framträdanden här i riksdagen manat fram visionen av historiens vingslag. Men den stora fråga, som nu i allt högre grad intresserar lärare, föräldrar och elever, är om uppföljningsarbetet skall ägnas tillräckligt intresse och om ecklesiastikministern skall vara lika road av att kureras som han varit av att expandera.

Från högerpartiets sida har vi som sagt haft en rad invändningar att göra mot utformningen av vissa delar av grundskolan. Men när reformen nu är genomförd är vi beredda att positivt medverka till sådana åtgärder av uppföljningskaraktär som är nödvändiga förutsättningar för att arbetet i den nya skolan skall kunna bedrivas med framgång. Har ecklesiastikministern samma ambitioner?

Vi vet att grundskolans lärare i praktiken ännu har ytterst begränsade förutsättningar att kunna följa läroplanernas intentioner om individualiserad undervisning. Härför krävs bl. a. pedagogiska hjälpmedel av självinstrueran-

Vid remiss av statsverkspropositionen

de och självkontrollerande natur. Sådana saknas och måste därför nu framställas. Det krävs härutinnan ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete. Lämpliga former för dessa hjälpmedels användning — framför allt i kombination med lärarens personliga insatser och individuella pedagogiska metodik — måste arbetas fram. Försummas detta eller beskärs möjligheterna att skaffa fram materiel och utforma metodiska anvisningar, får inte lärarna en hederlig chans att nå de resultat som vi väntar att de skall nå. Totaleffekten av den stora reformen begränsas, och eleverna får inte den undervisning som de har rätt att kräva. Det är ur dessa synpunkter beklagligt att ecklesiastikministern även i år förvägrar skolöverstyrelsen de materiella resurserna för det forsknings- och utvecklingsarbete som den ansvariga centralmyndigheten och fackmännen anser oundgängligen nödvändigt.

Det finns också andra områden där regeringen inte velat dra konsekvenserna av skolreformen. Jag behöver bara nämna lärarfrågan och klasstorlekarna. De otillfredsställande disciplinära förhållanden, som råder på många håll inom våra skolor och som vi då och då får chockerande informationer om, har delvis ett direkt samband med dessa bristfälligheter.

Herr talman! Jag har här berört ett par frågor i anslutning till skolreformen, därför att jag finner det angeläget att åt reformen ges det innehåll som har avsetts. Det får inte bli så att denna reform, liksom så många andra samhällets åtaganden på kulturlivets område, mer eller mindre försummas.

När jag går hit till riksdagen passerar jag dagligen Konstakademiens byggnad här strax intill och har anledning förvåna mig över att ett staten tillhörigt hus tillåts förfalla på sätt som där sker. Nedramlad puts och söndervittrat tegel vittnar om långtgående vanvård. Och vi vet ju alla att de människor, som arbe-

tar innanför väggarna i det snart ruinliknande huset, för något år sedan slog larm om den otroligt låga standarden också invändigt. Det kan inte vara rimligt och det är i högsta grad otillfredsställande att staten på detta sätt låter en för kulturlivet betydelsefull institution fullständigt gå i botten, innan den vidtar åtgärder för att reparera de mest upprörande bristerna.

Exemplet kan mångfaldigas. År 1960 antog riksdagen en lag om byggnadsminnesmärken. För att den skall ha någon mening krävs att vissa medel ställs till riksantikvariens förfogande. Detta har hittills inte skett. Ecklesiastikministern vill inte heller i år ge ämbetet begärda 100 000 kronor för ändamålet. Lagen, som riksdagen ansåg angelägen och nödvändig, är alltså ännu en reform på papperet och utan mening. Ingen kan på allvar påstå att vi inte skulle ha råd att ge våra samhällsorgan ekonomiska möjligheter att på tillfredsställande sätt sköta de förpliktelser vi påtagit oss på undervisningens och kulturlivets områden. Det bör väl vara angelägnare att sköta de uppgifter reellt som man redan tagit på sig än att kasta sig in i nya reformer innan man vet om de kan följas upp på ett hedersamt sätt. Jag är övertygad om att det skulle vara nyttigt för vårt samhälles anseende om vi hade detta för ögonen när vi nu går att behandla statsverkspropositionens åttonde huvudtitel.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Den som tar till orda som 58:e talare — alla statsrådstal och repliker oräknade — i denna maratondebatt kan knappast beskyllas för att ha ett gott utgångsläge för sin förkunselse. Fältet är ordentligt avbetat och ingen förväntar sig att det vid denna sena tidpunkt skall komma fram nya eller originella synpunkter på budgeten. Därför kan vi som hamnat på sladden utan större svårighet uppfylla det

motionsledes framförda önskemålet »att riksdagsman bör fatta sig kort».

Torsdagen den 17 december 1964 är ett smått historiskt datum för oss alla som bor i det så kallade storstockholmsområdet. Det har sagts att den principöverenskommelse som då träffades om den kollektiva närtrafiken är det viktigaste beslut som kommunalmännen i Stockholms stad och län någonsin har fattat. Detta är stora ord, men de är mycket välmotiverade, ty därmed skapas bättre förutsättningar för en angelägen trafik- och regionplanering.

På rekordtid, mindre än ett år, nådde man fram till denna överenskommelse om samordning, utbyggnad och drift av det kollektiva trafiksystemet i Storstockholm som berör ett 20-tal trafikföretag. För innevånarna i regionen blir den fria övergångsrätten inom ett år det första glädjande beviset på att något nytt inträffat, att man framdeles skall kunna erbjuda innevånarna en god trafikservice.

Uppgårelsen mellan staten, staden och länet, som kommer att gälla under förutsättning att staten betalar 95 procent av kostnaderna för s. k. underbyggnad för tunnelbanans utbyggnad och att Stockholms stadsfullmäktige och landstinget före den 15 april 1965 godkänner överenskommelsen, är en stor händelse för de 1,2 miljon människor som därigenom kan få bättre, snabbare och billigare resor. Det är i detta sammanhang på sin plats att överrätta en blomma till den av regeringen tillsatte utredningsmannen, generaldirektör Hörjel, och hans medarbetare som gjort ett utomordentligt gott arbete och handlat med berömvärd snabbhet.

De ledande kommunalmännen i staden och länet har också på ett förtjänstfullt sätt medverkat vid tillkomsten av detta viktiga beslut. Jag vill göra detta påpekande då kommunalmännen ofta skildras som »bypolitiker» i avsaknad av vyer och främmande för stora samlade grepp. Utvecklingen talar ett

Vid remiss av statsverkspropositionen

annat språk. Också kommunalmännen förtjänar ett tack för den banbrytande insatsen på detta svärbemästrade område. Denna uppgörelse, som väckt uppmärksamhet långt utanför storstadsregionen, vittnar om en handlingskraftig kommunalpolitik!

Överenskommelsen har — såvitt bekant — ingen motsvarighet i utländska storstadsområden i Västeropa, i Syd-europa, i Nordamerika (USA och Canada) eller i Japan i fråga om systematisk organisation, ekonomisk ansvarighet och möjligheter till samordnad trafikplanering.

Någon fullständig ekonomisk och trafikteknisk samordning av all närtrafik i storstadsområdena existerar sålunda icke i andra storstäder, bl. a. genom att järnvägarna ej ingår i den trafikmässiga organisationen; även i London är järnvägarna och tunnelbanorna organiserade som två skilda trafikföretag, dock med samma ägare (staten).

Ej heller i fråga om trafikplanering — jämsides för både vägar, gator och kollektiva trafikmedel existerar några samordningsmöjligheter i de utländska storstäderna på samma eller liknande sätt som förutsatts i samband med principöverenskommelsen, i och med att statsbidragen till tunnelbanornas underbyggnad skulle komma att bedömas jämsides med behoven i fråga om gator och vägar.

Den sistnämnda principen torde kunna garantera en allsidig bedömning av hela trafiksituationen i Storstockholm och möjliggöra en samordnad planering av både kollektiv- och biltrafiken med hänsynstagande till de ekonomiska resurserna och de aktuella behoven för olika infarts- och genomfartsleder.

Med all sannolikhet kommer ansträngningarna i olika länder att i storstäderna leda fram till en utvidgad organisatorisk och ekonomisk samordning i en eller annan form med staten, delstaterna och kommunerna som intressenter; svårigheterna att åstadkom-

Vid remiss av statsverkspropositionen

ma en dylik samordning är emellertid stora, och det kan därför dröja ytterligare några år innan en sådan lösning som nu föreligger i Storstockholm kan få sin motsvarighet i andra storstäder.

Vid varje årsskifte får vi kännedom om det exakta antalet trafikolyckor och antalet dödsoffer i trafiken, och varje år noteras det nya rekordsiffror. Är då våra ansträngningar att öka trafiksäkerheten alldeles förgäves? Varje nyår uttrycker man runt om i pressen en förhoppning om att det skall bli bättre, men årligen krävs långt över tusen dödsoffer och det är tiotusentals människor som skadas i trafiken. Inför dessa fruktansvärda siffror kan ingen stå likgiltig.

Trafiksäkerhetsarbetet måste intensifieras. Därför hälsas med tillfredsställelse statsverkspropositionens uppgift om det ökade anslaget för trafiksäkerhetsforskningen, liksom den ökning Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande har fått. För ökningen till NTF svarar staten med 200 000 kronor och Trafikförsäkringsföreningen med 300 000 kronor. Jag gratulerar kommunikationsministern som på nytt lyckats förhandla sig till en betydande ökning av anslaget från Trafikförsäkringsföreningen, som nu per år anslår 1,9 miljoner medan staten nöjer sig med 1,6 miljoner. Enligt min mening vore det rimligt om staten anslog i varje fall lika mycket som försäkringsbolagen. NTF behöver framdeles ytterligare utvidga sin verksamhet, och de nu utgående anslagen är i knappaste laget. Jag tror att trafikdödens härjningar gör oss i riksdagen lyhörda för ökade insatser på detta viktiga område.

Den 2 december förra året fick jag i denna kammare svar från kommunikationsministern på en interpellation angående trafiksäkerhetsarbetet vid övergången till högertrafik. Regeringen har sedermera beslutat att övergången skall ske den 3 september 1967. Detta betyder att halva tiden inom kort har

förflutit från beslutets fattande här i riksdagen våren 1963 till reformens ikraftträdande. För riksdagsmännen, som genom sitt ställningstagande är föremål för kritisk uppmärksamhet, är det enligt min mening angeläget med informationer om i vilken takt förberedelserna för övergången till högertrafik framskrider.

Jag utgår ifrån att kommunikationsdepartementet har god kontakt med högertrafikkommissionen och andra på detta område verksamma organ.

Därför skulle jag uppskatta om kommunikationsministern här ville lämna en redogörelse för planeringsarbetet och hur långt det har fortskridit. Vad kan vi exempelvis göra under innevarande år? Trafiksäkerhetsarbetet bör så långt det är möjligt byggas ut. Vi blir på det sättet mer trafikmedvetna. Jag hoppas att allmänheten redan i år kommer att bli utförligt informerad om den gigantiska trafikplan som skall sättas i verket. Det tar lång tid innan allmänheten blir medveten om vad som här förestår. Därför är detta upplysningsarbete på lång sikt av största betydelse.

Mina frågor bottenar i den oro jag känner ty tiden går fort. Och jag tror inte att de är för tidigt väckta. Mycket har måhända redan utträttats, och 1965 är ett viktigt planeringsår inför övergången till högertrafik 1967.

Målsättningen för allt vårt arbete måste vara att den kommande högertrafiken skall göras säkrare än den vänstertrafik vi har i dag.

Kan statsrådet lyfta på förlåten? Hur långt har planeringsarbetet fortskridit?

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Med anledning av den fråga som herr Lindahl ställde till mig skall jag be att få säga några ord om gången i det planeringsarbete som bedrivs av högertrafikkommissionen.

Jag svarade på en liknande fråga så

sent som den 6 december i fjol och lämnade då uppgift om det dåvarande planeringsarbetet.

Jag vill redan från början säga att förberedelserna för omläggningen till högertrafik har pågått inom högertrafikkommissionen i ungefär ett och ett halvt år. Arbetet har i stor utsträckning avsett planering och utredning. För omställning av bussparken har inventering företagits av landets bussbestånd. Omställningen har påbörjats och bedrivs i en sådan takt att redan den 1 juli förra året var i det närmaste 650 bussar anpassade till högertrafik. Där-efter har omställningsarbetena ökat, så att det för närvarande finns ungefär 1 300 bussar anpassade till högertrafik genom ombyggnader och genom att nyttiverkade bussar utrustats för högertrafik och försetts med extra dörranordningar på vänster sida för att kunna användas även i vänstertrafik, s. k. omställningsbussar.

För att underlätta trafikföretagens nyanskaffning av bussar i sådana fall då den på grund av trafikomläggningen sker tidigare än normalt godkände som bekant förra årets riksdag en särskild proposition om statlig långivning för ändamålet.

SJ och postverket har för att utnyttja sin verkstadskapacitet så effektivt som möjligt redan lagt ut beställningar beträffande huvudparten av de statliga bussföretagens anskaffning för de närmaste tre åren.

Kommissionen har vidare lagt fram förslag till kungörelse rörande möjlighet att använda s. k. dispensbussar. Därmed menas bussar med dörrar på så att säga fel sida, d. v. s. på höger sida i vänstertrafik och vänster sida i högertrafik. För bedömning av den frågan har en undersökning företagits av landets busslinjenät. En författning om användning av dessa s. k. dispensbussar är att vänta under den närmaste tiden.

Omställningsarbetet beträffande vä-

Vid remiss av statsverkspropositionen

gar och gator torde i endast ringa omfattning komma att påbörjas före sommaren 1965. Planläggningen och genomförandet av sådana åtgärder som avser anpassning av vägar och gator till den ändrade trafikriktningen är naturligtvis mycket betydelsefulla. Anvisningar för det arbetet har utfärdats efter beredning inom kommissionens tekniska samarbetskommitté, i vilken också ingår representanter från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vägförvaltningarna samt städerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall.

Planeringsarbetet har börjat hos väghållarna, bl. a. i de större städerna, där problemen av naturliga skäl blir störst. Kommissionen, som godkänt de första delplanerna för sådana arbeten, beräknar att planer från ett flertal städer kommer att inlämnas till kommissionen för godkännande inom den närmaste tiden. För omställningsarbetena på landsbygdens vägar har organiserats särskilda arbetsgrupper inom vägförvaltningarna.

Planläggningen av trafiksäkerhetsarbetet i anslutning till omläggningen har präglats av en strävan att göra övergången så trafiksäker som det över huvud taget är möjligt. Förberedelsetiden fram till tidpunkten för trafikomläggningen kommer enligt antagna riktlinjer att utnyttjas för att skapa en positiv inställning till omläggningen, vilket är i hög grad betydelsefullt för att få bästa möjliga resultat av upplysningsverksamheten. Man skall med andra ord göra människorna mer mottagliga för denna upplysningsverksamhet. Vidare inriktas arbetet på att öka den allmänna trafikfostran.

För att få en säker grund för upplysnings- och utbildningsverksamheten har kommissionen till sig knutit en vetenskaplig arbetsgrupp med pedagogisk och psykologisk sakkunskap, som skall vara rådgivande men som också skall verkställa utredningar. Arbetet är i det fallet fördelat på tre delgrupper, en s. k.

Vid remiss av statsverkspropositionen

inlärningsgrupp, en utlärningsgrupp och en massmediagrupp.

Redan förra året hölls konferenser med representanter för arbetsmarknadens organisationer, ungdomsorganisationerna och ett stort antal andra samslutningar för att få en aktiv medverkan från deras sida i syfte att göra övergången så säker som möjligt. Efter särskilda undersökningar har kommissionen iordningställt bl. a. stillfilm och trycksaker samt diskussionsförslag, som kommer att tillhandahållas de olika organisationerna landet över.

För planläggning av skolans medverkan, vilken i detta sammanhang måste bli verkligt betydelsefull, har skolöverstyrelsen en särskild konsulent anställd. Skolöverstyrelsen har också lagt fram förslag som syftar till en intensifiering av trafikundervisningen snarast möjligt — för att en särskilt effektiv insats skall kunna göras i anslutning till trafikomläggningen.

Som ett led i trafiksäkerhetsarbetet gör NTF dessutom en översyn av sin nuvarande organisation för att få den fastare och effektivare och för att stå bättre rustad för sina nya uppgifter i samband med övergången. NTF har av kommissionen fått i uppdrag att utarbeta förslag till instruktionsfilmer, bildband och instruktionshandböcker för kursverksamhet och annan information liksom också broschyrer och affischer.

Sveriges Radio-TV har inom sig tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att fungera som kontakt- och samordningsorgan för program inom trafikområdet. Enligt uppgift har ett antal program i radio och TV rörande högertrafiken redan planerats. Självfallet kommer radions och TV:ns medverkan att vara särskilt betydelsefull i anslutning till själva omläggningen, alltså vid tiden närmast före omläggningen, då det gäller att mobilisera alla resurser på en gång.

Inom företag och organisationer har man visat ett stort intresse för denna upplysnings- och informationsverksam-

het, och på många håll har man redan vidtagit olika åtgärder som syftar till att öka trafiksäkerheten inför trafikomläggningen. Motororganisationerna har intensifierat sitt trafiksäkerhetsarbete, och ett av försäkringsbolagen har redan startat en trafiksäkerhetskampanj som tar sikte på övergången till högertrafik. Inom vissa större industrier har bildats särskilda s. k. högertrafikkommittéer med uppgift att förbereda övergången och bedriva speciell upplysningsverksamhet.

Undersökningar beträffande lämpliga hastighetsbegränsningar vid övergången kommer att utföras under innevarande år. Undersökningarna om personalbehovet för trafikövervakningen kommer genom rikspolisstyrelsens försorg att utsträckas till att omfatta hela landet.

I detta sammanhang vill jag också säga några ord om tidpunkten för övergången. Detta spørsmål har behandlats av olika experter. Vid själva omläggningen och vid tiden närmast därefter måste de trafiksäkerhetsbefrämjande åtgärderna inriktas på att undvika att trafikanterna fortsätter att reagera så som man gör vid vänstertrafik. Det är därför betydelsefullt att dagen H, alltså dagen då omläggningen sker, förläggs till en sådan tid på året, att vi efter omläggningen också har en tillräckligt lång period då det med hjälp av radio och TV, tidningar, skolor och på alla andra sätt finns förutsättningar att bedriva upplysningsverksamhet. Inte minst viktig är den påverkan som kommer att ske genom skolans undervisning och utbildning. Tidpunkten för omläggningen måste också bestämmas med beaktande av väg- och trafikförhållandena i övrigt i landet.

Mot bakgrunden av allt detta har en övergång i början av september förordats, och Kungl. Maj:t har också på kommissionens enhälliga förslag beslutat, att övergången skall ske söndagen den 3 september 1967.

Högertrafikreformen som sådan är

en viktig åtgärd för att också på längre sikt öka trafiksäkerheten, och åtgärderna i anslutning till reformen visar vår strävan att med olika och varandra kompletterande åtgärder öka trafiksäkerheten på våra vägar.

Jag vill, ärade kammarledamöter, i detta ögonblick gärna upprepa vad jag sade vid det tillfälle då reformen beslutades, nämligen att ingenting får lämnas ogjort för att trygga en så trafiksäker övergång som det över huvud taget står i mänsklig makt att åstadkomma.

Herr talman! Jag vill också gärna begagna tillfället att säga ett par ord om trafiksäkerheten i övrigt, närmast kanske i anslutning till det anförande som herr Nilsson i Bästekille höll under gårdagen. Jag vill då inte bara tala om det trafikmedel som han främst uppehöll sig vid, nämligen flyget, utan våra trafikmedel över huvud taget. Departementet och de underordnade myndigheterna strävar efter att åstadkomma en ökning av trafiksäkerheten i fråga om alla kommunikationsmedel. Beträffande exempelvis järnvägstrafiken fortsätter vi med omfattande investeringar i järnvägens egna säkerhetsanläggningar och i säkerhetsanläggningarna vid järnvägs korsningar. För flygtrafiken ägnas i år, liksom tidigare år, investeringar i nya navigationshjälpmedel och andra åtgärder för trafiksäkerhet och ökad regularitet särskild uppmärksamhet. Vi var klara över att två ILS-anläggningar skulle föreslås riksdagen på ett mycket tidigt stadium under hösten, långt innan tragedien i Ängelholm inträffade. Genom nya navigationshjälpmedel och genom andra åtgärder för att öka trafiksäkerheten skapar man också ökad regularitet vid flygfälten, vilket också är en sak som bör ägnas stor uppmärksamhet. För sjöfarten pågår också ett omfattande arbete, bl. a. för att förbättra sjömätningen, samt farledsarbeten. Vidare har en omprickning av våra farvatten

Vid remiss av statsverkspropositionen

igångsatts, sedan man har samlats kring tanken att införa enhetlig nordisk utprickning av våra farvatten. Dessutom har vi genomfört en vidgad sjömätning med modernare fartyg och moderna medel i övrigt.

Med anledning av vad herr Nilsson i Bästekille anförde i går vill jag avslutningsvis säga, att vi självfallet eftersträvar att avhjälpa de brister som finns, oberoende av om de framkommer vid olyckor, tillbud eller på annat sätt.

Herr talman! Som jag nyss sade har jag velat begagna det tillfälle, som herr Nilsson i Bästekille har givit mig, till att erinra om det metodiska och målmedvetna arbete som fortlöpande bedrivs för att öka trafiksäkerheten på vägen, på spåret, på sjön och i luften.

Det var detta jag ville framföra i anslutning till den fråga, som herr Lindahl ställde till mig. Jag ansåg att det kunde vara riktigt att ge en något bredare redogörelse än vad som kanske skulle vara nödvändigt. Eftersom denna fråga ändå är en fråga som intresserar det svenska folket tyckte jag det var lämpligt att något utförligare beskriva det arbete som är i gång, trots att alla vid denna tidpunkt borde försöka begränsa sina anföranden till de idealiska åtta minuterna.

Herr LINDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill begagna tillfället att tacka statsrådet för det positiva svaret på de av mig framställda frågorna. Jag tycker att detta svar innehöll en rad värdefulla och intressanta upplysningar och nyheter.

För lekmannen var det inte bekant, att man hade kommit så långt beträffande ombyggnad av bussar.

Den vetenskapliga arbetsgruppens verksamhet har ju väckt uppmärksamhet i de vidaste kretsar. Jag tror att det är ett gott grepp att högertrafikkommissionen till sig har knutit rådgivare av detta slag.

Jag hälsar också med tillfredsställelse

Vid remiss av statsverkspropositionen

se meddelandet om att NTF står mitt uppe i en översyn av sitt arbete, syftande till att göra denna organisation effektivare och ännu bättre i framtiden. Att man redan nu har knutit kontakt med radion och televisionen och att dessa står mitt uppe i ett planeringsarbete hälsas också med tillfredsställelse.

Av redogörelsen framgår att högertrafikkommissionen på allvar kommit i gång med sitt betydelsefulla värv. Jag kan för dagen bara önska den all möjliga framgång i detta viktiga arbete.

Herr HEDIN (h):

Herr talman! För ovanlighetens skull kan jag helt instämma med min kamrat på länsbanken Svante Lundkvist i vad han sade på förmiddagen i den mån anförandet berörde länsindelningsfrågan speciellt för Södermanland och vår residensstad Nyköping. De rykten som har varit i svang i pressen om en uppdelning av vårt kära län har såvitt jag förstår intet egentligt underlag, men att de har förekommit har skapat en väldig irritation.

Det var emellertid inte den saken jag skulle ta upp här, utan jag tänkte, herr talman, gå in på frågor i anslutning till statsverkspropositionen som berör yrkesfisket, framför allt fisket på Östkusten. Jag tror inte att någon har varit inne på dessa frågor förut, så att någon upprepning kan det i varje fall inte bli.

Liksom för jordbruket är kapitalfrågorna för fiskerinäringen vitala. Det pågår en ständig rationalisering mot större båtar, modernare fiskemetoder och modernare redskap, som kräver kapital. Den enskilde fiskaren är så gott som helt beroende av att få låna till de nödvändiga investeringarna. Här finns en bra låneform, fiskerilånefonden. Den har tyvärr tidigare varit otillräcklig, och detta har skapat svårigheter framför allt på Västkusten med

de mycket stora investeringar som där förekommer. Man har varit hänvisad till att ta upp en mycket stor del av lånen i form av borgenslån, med åtföljande höga räntor. I år har emellertid departementschefen följt fiskeristyrelsens förslag om höjning av låneramen från 7 till 8 miljoner, och det har vi anledning att vara tacksamma för.

Erfarenheterna av dessa lån är mycket goda. Våra fiskare sköter regelmässigt amorteringarna bra, och det har mig veterligt över huvud taget inte varit några förluster för huvudmännen, hushållningssällskapen och landstinget i Göteborgs och Bohus län. Inte minst detta tycker jag ger anledning till att utöka fiskerilånefonden, så att den ger möjlighet till erforderlig utlåning. Om inte så blir fallet, kan man tänka sig en komplettering med statlig kreditgaranti, men om departementschefen visar samma välvilja i fortsättningen som nu, kan den frågan vila.

Bland andra viktiga lånefonder vill jag nämna fonden för främjande av beredning och avsättning av fisk. Departementschefen går här inte med på fiskeristyrelsens förslag om ett tillskott, men å andra sidan säger han att han, om behov uppkommer, skall föreslå det tillskott som behövs. Jag tycker nog att fiskeristyrelsens förslag om tillskott med 250 000 kronor i och för sig är väl motiverat, men mot bakgrunden av denna skrivning har jag ingen erinran. Jag tror att just denna form av lån kommer att bli mycket anlitad i fortsättningen, inte minst på Östkusten.

De viktigaste fiskena vid Östkusten är strömmingsfisket och lax- och ålfisket men med särskild tonvikt på fiske efter strömming — »havets silver», som den brukar kallas. Strömmingsfisket har sedan 1935 haft en form av stöd som kallas auktorisation. Departementschefen har under senare år på förslag av jordbruksnämnden sagt att den måste upphöra så snart som möjligt, och under det gångna året har

det pågått förhandlingar mellan jordbruksnämnden och Östkustens organisationer i anledning av riksdagens beslut förra året. Härömdagen träffades en överenskommelse, och jag hoppas att den skall kunna motväga de risker som det innebär att släppa den mycket känsliga strömmingshandeln fri. Erfarenheter från Finland visar att det lätt kan uppstå rent kaos på strömmingsmarknaden, och det är sannerligen till nackdel inte bara för yrkesfiskarna utan minst lika mycket för konsumenterna.

Fiskarnas ekonomiska föreningsrörelse håller på att omorganiseras i anledning av vad som skall ske här, och jag hoppas att jordbruksministern kommer att ställa sig positiv till en ansökan om organisationsbidrag för de betydande kostnader som yrkesfiskarnas organisationer får på grund av denna omorganisation.

En fråga som i hög grad berör handelen med strömming är servicen vid statens järnvägar. Jag är glad att se att kommunikationsministern är här. Det har under senare år riktats en hel del kritik mot SJ:s service, och man har till och med ifrågasatt, om SJ helt och hållet vill avstå från att transportera fisk, men det tror jag väl inte är förhållandet.

Fisk, och i synnerhet strömming, är mycket känslig för transporter, och det är angeläget att fisken på mycket kort tid kan transporteras mellan leveransplatsen och kunden. Indragningar av godsförande tåg och indragningar av service vid stationerna har gjort det svårt för fiskarna att klara transporter framför allt av strömming. Från Gävle har rapporterats väsentliga försämringar, som hotar att helt förstöra en traditionell strömmingsmarknad i västra Dalarna. Jag skulle tro att man med god vilja kan rätta till de här förhållandena, och jag vädjar till kommunikationsministern att se på dem och göra vad som är möjligt för att få till stånd en förbättring.

Vid remiss av statsverkspropositionen

En sak som är av väsentlig betydelse för yrkesfisket är fritidsfiskets utveckling. Det är utan tveivel besvärande när fritidsfiskare — kanske bara för att få matfisk, men kanske också för att få en extrainkomst — ägnar sig t. ex. åt skötfiske efter strömming. De får ofta mycket stora fångster och vänder sig tyvärr inte i första hand till fiskförsäljningsföreningen för att sälja det överskott de fått, utan de säljer det vid sidan av den reguljära handeln. Detta och liknande förhållanden påverkar i hög grad fiskarnas ekonomiska möjligheter. Det är naturligt att detta skapar stark irritation och att yrkesfiskarna talar om illojal konkurrens.

Ett fritidsfiske, som inriktar sig på rekreation och sport och som begränsar sig till fångster, avpassade efter eget husbehov, är naturligtvis ofrånkomligt, ja, till och med önskvärt, och det skapar förutsättningar för god förståelse mellan yrkesfiskare och fritidsfiskare. Glädjande nog har Fiskefrämjandet härömdagen tagit upp den här frågan med representanter för yrkesfisket, och man har kommit överens om en definition av fritidsfiske som ungefär överensstämmer med den karakteristik som jag gav här. Fiskefrämjandet reagerar liksom yrkesfiskarna för de oarter av fritidsfiske som jag nyss här herörde.

Nu har också beskattningsfrågan kommit in i bilden. Enligt ett utslag av kammarrätten skulle en fritidsfiskare, som fick en inte oväsentlig sidoinkomst genom fisket, inte ta upp den inkomsten vid deklarationen, eftersom fisket hade bedrivits som hobby och inte i avsikt att tjäna pengar. Jag kan förstå att det kan vara en skatteteknisk fråga som inte är så lätt att lösa med hänsyn till att det härvidlag blir fråga om avdragsrätt för motsvarande kostnader. Jag hoppas dock att finansministern, som kommer att få ta ställning till detta frågekomplex, försöker lösa det. Det har skapat mycket stark irritation bland yrkesfiskarna. Glädjande nog reagerar

Vid remiss av statsverkspropositionen

också fritidsfiskarnas organisation mot detta.

Vid sidan av strömmingsfisket är laxfisket ett utmärkt komplement av utomordentligt stor betydelse vid Ostkusten. Inte minst i höst har det varit ett betydande laxfiske i Östersjön på 1963 års rikliga utsläpp av smolt. Jag har berört laxfisket några gånger tidigare här i riksdagen, och jag tror att det finns anledning att följa upp frågor som sammanhänger med detta fiske. En ökning av laxodlingen är önskvärd och möjlig både här i landet och framför allt i Finland. Det finns tekniska möjligheter att öka kapaciteten vid våra laxodlingsanstalter utan nämnvärda ytterligare investeringar. Med hänsyn till att laxfiske bedrivs av fiskare från alla stater vid Östersjön, sålunda även av andra än svenskar och finländare, är det rimligt att bidrag till en ökad laxodling i Sverige och i Finland lämnas också av framför allt Danmark, eftersom danskarna fiskar mest, men också av Västtyskland och Polen.

Det är angeläget att åtgärder vidtas till skydd för laxen i Östersjön. Vi är glada över den överenskommelse som träffats mellan Västtyskland, Danmark och Sverige. Den är tyvärr ännu inte ratificerad av Västtyskland, men enligt utrikesministern väntar man att den skall ratificeras av Västtyskland i februari i år.

Jag hoppas också att utrikesministern inte glömt löftet från i våras att arbeta för ett ökat skydd av laxen genom införande av en fredningstid. Vad som i första hand skulle behövas är fredningstid för krokfiske under januari—februari för att skydda den mindre laxen.

Laxen är en värdefull fisk som växer oerhört snabbt. Det är därför en nationalekonomisk fråga av inte ringa vikt att man genom överenskommelser i Nordiska rådet eller andra fora försöker skapa förutsättningar för bästa möjliga ekonomiska utnyttjande av laxbeståndet i Östersjön.

Laxfisket berörs också av en annan faktor, nämligen sälens skadegörelse. Den påstådda faran för utrotning av sälen i Östersjön är av allt att döma alldeles orealistisk. Sälen har uppenbarligen ändrat vanor och blivit helt pelagisk på grund av störningar från den ökande motorbåtstrafiken och flyget. Den uppehåller sig enbart i havet och går inte i samma utsträckning som förr upp på grund och hällar i den yttre skärgården. Därför kan det synas som om den minskat, men laxfiskarna kan tala om att det finns gott om säl i Östersjön. Av den garnfångade laxen beräknas ungefär en tredjedel tas av sälen. Det skulle för höstens fiske innebära att ungefär 100 000 laxar till ett värde av 3 miljoner kronor skulle ha blivit sälföda. Som exempel kan jag nämna att en båt som i oktober kom in till Oskarshamn hade med sig ungefär 600 oskadade laxar men samtidigt påvisbara rester av ca 400 laxar som sälar kalasat på.

Svenska ostkustfiskarnas centralförbund har mot denna bakgrund begärt att skottpengar på säl skall höjas från 15 till 30 kronor. Jordbruksministern har tagit upp frågan under punkt M 11 i kapitalbudgeten. Han förefaller vara positivt inställd till förslaget men säger att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i frågan. Jag hoppas att beslut snart fattas om en höjning till samma nivå som i Finland och att det kommer att avse hela Östersjön, så att det inte blir en gräns mellan norra och södra Kalmar län, vilket föreslagits av ett par remissinstanser. Det skulle skapa gränsproblem och det kanske då blev en livlig handel med sällsvansar och sälkäkar. Exempel saknas inte på motsvarande fenomen i Norrland på grund av att det är olika skottpengar i Finland och i Sverige.

Till sist vill jag, herr talman, nämna ytterligare ett problem som är av väsentlig betydelse inte bara för yrkesfiskarna utan också för alla skärgårdsbor över huvud taget, nämligen vår-

jakten på sjöfågel. Det är ett mycket allmänt önskemål ute i skärgården för att inte säga ett krav, att man åter skall få tillstånd till några dagars vårjakt. Regeringen har häromåret utan att höra riksdagen anslutit Sverige till en internationell fågelskyddskonvention. Det finns emellertid möjlighet att göra undantag från den bestämmelse som generellt avser förbud för vårjakt. Det finns alltså förutsättningar för att återinföra någon form av vårjakt, och jag hoppas att jordbruksministern kommer att begagna sig av den möjligheten. Dels är det i allra högsta grad en trivselsfråga för skärgårdsborna, dels kan en lämpligt utformad vårjakt inte utgöra någon risk för de rikliga fågelstammarna i vår skärgård.

Jag har, herr talman, velat ta upp detta axplock av problem som berör yrkesfiskarna och övriga skärgårdsbor för att visa att det finns åtskilligt som kan göras från regeringens och riksdagens sida för att förbättra både de ekonomiska villkoren och även trivseln för en befolkningsgrupp, som ofta sliter mycket hårt för brödfödan och som har svårt att följa med i den allmänna standardutvecklingen.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Herr Hedin berörde svårigheter vid transport av framför allt färsk strömming och tog som exempel förhållandena vid Gävle station.

I samband med rationaliseringarna inom SJ har vi lagt ned ganska mycket pengar på en utbyggnad av rangerbangårdarna, bl. a. den i Gävle. Fiskarna fick tidigare lasta sin strömming framme vid stationen. När den nya rangerbangården blev färdig hänvisades de till det nya godsmagasinet där. Sedan fiskarna själva emellertid påpekat de svårigheter som uppstod för dem att i tid före tågets avgång kunna lasta fångsterna på vagnarna, vidtogs åtgärder från järnvägens sida.

Vid remiss av statsverkspropositionen

Jag blev uppmärksamgjord härpå redan under hösten. Jag tog då ett samtal med statens järnvägar, och förhållandena är nu såvitt jag förstår praktiskt taget tillfredsställande ur fiskarnas synpunkt. I varje fall talar den senaste rapport jag mottagit från dem för att så är förhållandet. Från något annat håll har inte något klagomål framförts.

Herr HEDIN (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag är glad om förhållandena har rättats till i Gävle. Jag träffade emellertid för några dagar sedan representanter för Gävle-Fisk och de var inte tillfredsställda med förhållandena. Jag tror därför att ytterligare åtgärder kan behöva vidtagas.

Herr HAGNELL (s):

Herr talman! Det stora budgetförslaget har blivit diskuterat från olika utgångspunkter. Jag skall inte gå in på några detaljer beträffande detsamma. Jag vill endast säga att jag tycker det är ett bra förslag som lagts fram. Det har inte heller kommit något samlande alternativ från oppositionspartierna som kan ställas som motvikt mot detta budgetförslag. Önskemål hit och dit i marginalerna finns det alltid, och sådana har också blivit framförda, men som helhet finns det inte något alternativ till regeringsförslaget. Högern går tydligen sin väg och kommer att väcka motioner, folkpartiet och centerpartiet ansluter sig till regeringsförslaget i dess huvuddrag utan att dock kunna förena sig inbördes. Det tycks således inte heller under denna riksdag komma att arbetas fram något mittenalternativ. I höstas såg vi att det inte heller gick att få något mittenalternativ i lokaliseringsfrågan. Rent allmängiltigt med hänsyn till den politiska atmosfären i samhället är det att beklaga, att de borgerliga partierna inte kan förena sig kring något konkret alternativ utan framlägger splittrade förslag.

Vid remiss av statsverkspropositionen

Det är intressant att lyssna till hur man från borgerligt håll berömmar kommunisterna och övervärderar deras tre nya medlemmar i kammaren. Det är för övrigt inte bara i riksdagen som kommunistberömmet levereras utan också i Bonnierkoncernens tidningar och på andra håll. Man undrar varför de borgerliga är så angelägna att stryka kommunisterna med hårs? Beror det på att de borgerliga gillar kommunisterna? Jag tror vi kan vara överens om att svaret på frågan inte står att finna där, utan förklaringen är en helt annan. De borgerliga vill att kommunisterna skall tjäna som hjälptrupper åt dem. När man från borgerlig sida anfäller regeringens politik hoppas man, att man genom uppmuntran och propaganda bland marginalväljare och politiska »idioter» skall kunna skrapa fram så mycket förståelse för den kommunistiska kverulanspolitiken, att man kan dra undan en del väljare i marginalen till den andra sidan. De borgerliga förstår att de tillsammans är för svaga att få en majoritet av väljarna med sig, men med hjälp av kommunisterna på den andra kanten hoppas de kunna splittra de socialdemokratiska väljarna, vilket skall kunna leda till en småborgerlig politik i centrum för vårt lands ekonomiska utveckling.

Det är uppenbart att de som tror att kommunistiska framgångar skall leda till en mera utpräglad och aktiv politik kommer att bli besvikna när de finner, att om de borgerliga lyckas i splittringsförsöken på vänsterkanten kommer resultatet att bli just vad de borgerliga vill, nämligen att den socialdemokratiska politik, som vi haft under några årtionden, brytes och ersättes med borgerlig politik. Därför tror jag att de som lutar åt det kommunistiska hållet bör vara försiktiga med att slicka i sig det beröm som med sådana avsikter ges från borgerligt håll.

Den socialdemokratiska politiken kvarstår som det enda samlande alter-

nativet för landets ekonomiska politik. Den stöds av nästan hälften av människorna här i landet. Det finns inte tillnärmelsevis en motsvarande enighet på något annat håll för att driva en annan ekonomisk politik. Det har vi redan sett, och vi kommer att få ytterligare belägg härför under denna värriksdag, det är jag helt övertygad om.

Vi på socialdemokratiskt håll har ingen anledning att försvara de nuvarande förhållandena i olika avseenden och säga att allt är bra bestämt här i landet. Samhället är inte ännu utbyggt på det sätt som vi önskar, utan utvecklingen måste fortsätta. Vi är också beredda att söka föra den framåt dels genom insatser i praktisk politik och dels genom diskussioner inom partiet. Den som vill att det skall föras en aktiv politik på olika områden kan medverka därtill inom regeringspartiets ram. Det finns ingen anledning att splittra upp sig och kasta bort röster på sådant som inte ger några praktiska resultat i rätt riktning.

Den socialpolitik som förts i vårt land tar i anspråk allt större del av nationalinkomsten. Närmare 20 procent av nettonationalinkomsten går nu till socialpolitiska ändamål, och det är framför allt tre grupper som får del av dessa pengar: de gamla, de sjuka och barnfamiljerna.

Meningen med denna politik är att skapa största möjliga trygghet för alla. För bara ett fåtal år sedan användes 15 procent av nettonationalinkomsten till sociala ändamål. År 1939, efter det ekonomiska uppsvinget under 1930-talet, utgjorde siffran 6 å 7 procent. Det har alltså på mycket kort tid skett en ökning tre gånger om av den andel av nettonationalinkomsten som användes för att skapa social trygghet.

Vi på socialdemokratiskt håll vill fortsätta efter dessa linjer och förbättra socialpolitiken. Men vi vill också på fackligt håll, med användande av lagstiftningsmakten, utveckla de indirekta

förmånerna, t. ex. genom en arbetstidsförkortning. Den genomsnittliga arbetstiden här i landet har under drygt en generation minskat från 3 000 till 2 000 arbetstimmar per år. En förkortning av arbetsveckan från 45 till 40 timmar, som väl kan förväntas inom de närmaste åren, skulle innebära att den genomsnittliga arbetstiden inte ligger mycket över hälften av arbetstiden för ungefär en generation sedan.

Utöver de socialpolitiska förmånerna och de indirekta förmåner, som vi vill skapa vid sidan av trygghetsgarantierna, eftersträvar vi en stegring av reallönen. Genom de stora krav, som ställs i de förstnämnda avseendena, blir det emellertid mindre över till direkta reallönehöjningar. Den samhällliga och fackliga trygghetspolitiken tar sin stora andel av utrymmet för lönehöjningar. I årets finansplan har den direkta reallöneförbättringen för de närmaste åren beräknats utgöra omkring ett par procent.

Man måste alltså arbeta med ganska små marginaler när det gäller den direkta reallönehöjningen, och därför är det synnerligen viktigt att fullt ut ta vara på möjligheterna och försöka åstadkomma en jämn fördelning så att det inte uppstår eftersläpningar för vissa grupper.

När det gäller att förverkliga målsättningen både för den samhällliga och fackliga ekonomiska politiken måste man också ta hänsyn till att den internationella konkurrensen alltmer skärpes. Jag vill t. ex. erinra om att i en rapport, som utarbetats på uppdrag av den tyska regeringen, framhålles att Tyskland har att räkna med en skärpt internationell konkurrens under 1965 och följande år. De bedömningar som gjorts i vårt land visar liknande resultat.

Det finns ingen anledning för mig att nu gå in på några detaljer, men jag vill understryka att vi i Sverige måste vara beredda på en utveckling av det

Vid remiss av statsverkspropositionen

ta slag. Händelserna i England visar vad som inträffar om man inte ser upp i tid. Genom den ekonomiska politik som förts under borgerlig ledning har England råkat in i en kris, där förhållandena inom varvsindustrin kanske utgör ett av de mest markanta exemplen. För 15 år sedan svarade engelsmännen för ungefär en fjärdedel av produktionen inom världens varvsindustri, men därefter har under en 12-årsperiod denna andel minskat till en åttondel, samtidigt som den japanska varvsindustrin har vuxit mycket starkt. Den svenska industrien har lyckats hänga med bra i utvecklingen, men man måste i det läge som nu uppkommit räkna med vissa svårigheter.

Den skärpta internationella konkurrensen är sålunda en utomordentligt betydelsefull faktor vid vår bedömning av den ekonomiska politik som skall föras. Det gäller att kunna hålla sysselsättningen uppe trots att exportläget nu inte kommer att vara så gynnsamt som tidigare under efterkrigstiden.

Från socialdemokratiskt håll har väckts en motion som behandlar låglönegruppernas problem och som utmynnar i en hemställan om utredning beträffande dessa speciella problem. Detta är ett stort arbete som berör många områden. Först och främst gäller det emellertid att definiera vad som menas med låglönegrupper. Den statliga lönestatistiken kan inte sägas vara tillfredsställande för detta ändamål. Inte heller den statistik som upprättas inom Arbetsgivareföreningen — och som man mycket motvilligt ställer till förfogande — kan utgöra en lämplig grundval. Trots att denna statistik omspänner hela näringslivet, belyser den inte den totala situationen på ett sådant sätt, att olika grupper kan jämföras med varandra.

I årets statsverksproposition användes begreppet låginkomsttagare, och man har därvid satt gränsen vid 10 000 kronors inkomst för gifta personer. Jag

Vid remiss av statsverkspropositionen

måste säga att det finns låglönetagare även ovanför denna inkomstgräns, men det saknas som nämnts en tillfredsställande lönestatistik och det är inte heller möjligt att bara bygga på inkomstuppgifterna i självdeklarationerna. De låginkomstdeklarerande grupperna är inte identiska med låglönegrupperna. För att kunna belysa låglöneproblemet måste man därför, som det sägs i den socialdemokratiska motionen, utreda förhållandena. Förutom en förbättrad lönestatistik behöver man i detta fall granska deklARATIONERNA och inte bara ta slutsumman för givna. Det finns halvtidsanställda och det finns personer, som har rörelser med avskrivningsmöjligheter, med i statistiken. Statistik via deklARATIONERNA gör det alltså inte alla gånger möjligt att bedöma om människor lever i besvärliga ekonomiska förhållanden eller inte. Därför måste statistiken bearbetas innan man kan belysa läget. Utan att ha definierat låglönegruppernas situation kan man inte föra en klar ekonomisk politik. Socialpolitiken måste inriktas så, att den hjälper låglönegrupperna och icke bara tar hänsyn till de låginkomstdeklarerande, vilka inte alltid är de som har låg levnadsstandard.

Socialpolitiken bör kunna ses över i anslutning till låglönegruppernas intressen. Detsamma gäller skattepolitiken. Det skatteförslag som finansministern har lagt fram är i detta sammanhang ett steg i rätt riktning. Lokaliseringspolitiken, som vi diskuterade i höstas, berör också låglönegrupperna direkt och indirekt, liksom även andra grupper.

De statliga företagen, som vi har ansvaret för vare sig de drivs som affärsverk eller som bolag, är inte heller ointressanta när vi diskuterar låglönegruppernas problem, utvecklings- och utbyggnadsmöjligheterna och frågan om bättre anställningsförhållanden i framtiden.

Den allmänna arbetsmarknadspolitik

som regeringen bedriver direkt och indirekt genom arbetsmarknadsstyrelsen är också mycket betydelsefull i detta sammanhang. Det gäller att dra undan arbetskraften från sådana företag och branscher som inte kan eller inte vill betala högre löner. I stället får vi importera varorna, om vi kan göra det billigare. Därmed ökar vi den internationella handeln, men vi höjer också levnadsstandarden här i landet genom att låta människorna köpa varorna utifrån billigare än vi själva kan tillverka dem. I gengäld får vi långsamt och steg för steg genom arbetsmarknadspolitiken flytta över arbetskraften till de branscher och företag som kan utnyttja den bättre, betala högre löner och skapa ökad trygghet men trots detta sälja i konkurrensen på världsmarknaden.

Ibland talas det om att det fattas arbetskraft. Ja, det fattas arbetskraft när man ser problemet på den ena punkten efter den andra. Men vid vilken befolkningsnumerär upphör arbetskraftsbristen? Ett land som Tyskland, som är åtta till nio gånger större än vårt land, saknar arbetskraft. Där råder fortfarande arbetskraftsbrist trots att man har importerat 1,5 miljon människor ovanpå sitt höga befolkningstal. Detta räcker för att enkelt och utan att gå in i detaljer bevisa, att det inte är det totala invånarantalet i ett land som avgör om det fattas arbetskraft eller inte.

Vi skall inte svara för större andel av världens produktion än den vi behöver för att ha full sysselsättning här. Därefter skall vår ekonomiska politik inriktas på att åstadkomma en så kvalificerad produktion, att vi kan bereda människorna hyggliga levnadsförhållanden. Det är inte fråga om numerären, utan det gäller att använda den arbetskraft vi har för förnuftiga ändamål, att omställa den, omskola den, omflytta den och att bygga ut näringslivet på de punkter där det har någon mening med hänsyn till en förbättrad levnadsstandard för de anställda och där-

med också för konsumenterna, vilka i stort sett är samma människor.

Det är därför viktigt att arbetsmarknadspolitiken föres målmedvetet. Visst skall vi ha öppna gränser så att löntagarna kan skaffa sig yrkeserfarenheter från olika länder. Sådana möjligheter till utbyte av erfarenheter har funnits förr i världen, när gesällerna vandrade från land till land, och de bör finnas också i dag och i framtiden. En helt annan sak är emellertid, om arbetsmarknadspolitiken bedrivs så att en arbetsgivare, som inte inom fjorton dagar eller sex veckor kan få arbetskraft till de maskiner som han har råkat göra sina privata investeringar i, skall kunna lyfta telefonluren och bara begära att man genom den statliga arbetsmarknadspolitiken och med de statliga skattepengarna som bakgrund skall skicka honom en båtlast folk. Arbetskraft skall inte behandlas som kol som lastas in i ångpannor. Det är inte meningen med det hela. Det skapar ingen standardstegring.

Vi har inte heller ekonomiska resurser att bygga bostäder för hur mycket folk som helst. Det finns ingen anledning att förlänga bostadsköerna genom att villigt ställa arbetskraft till förfogande åt arbetsgivarna, så att dessa kan upprätthålla lägre löner än de annars skulle kunna. När de efterfrågar arbetskraft i ökad utsträckning måste det innebära att de är villiga att ge de anställda bättre betalt, och den bättre betalningen måste fram! De som då inte kan ge arbetskraften högre lön skall icke erhålla arbetskraft, och de skall inte heller genom en statligt organiserad importpolitik ges möjlighet att förse sig med arbetskraft på sådant sätt, att de slipper lyfta låglönegrupperna till en högre lönenivå.

Den politik statsmakterna på detta sätt bedriver måste också vara målmedveten med hänsyn till den allmänna standardstegring vi önskar. Det sägs ibland att det är samhället som trycker

Vid remiss av statsverkspropositionen

undan de privata företagen från möjligheten att låna på kapitalmarknaden; jag hörde det uttalandet senast i går. Ja, men vad är det fråga om? För att vi i detta samhälle inte skall göra som man gjort i andra samhällen måste det till samhällsinvesteringar. Det finns länder i Europa som importerat 8 000—10 000 portugiser och satt dem i en enda barackby. Där gör man inga kapitalinvesteringar. Där kostar det inte 50 000 kronor per lägenhet för bostäder av en sådan standard som vi i detta land vill att människorna skall ha. Där kostar det praktiskt taget ingenting — det blir barackbebyggelse. Vi vill inte föra en sådan importpolitik. Dessa länder kan skaffa sig billig arbetskraft på det sättet genom modern slavtrafik över gränserna. Det är inte internationalism, det är att profitera på lågt betald arbetskraft och det finns ingen anledning för oss att subventionera sådant.

Det kostar 50 000 kronor för en bostad. Det kostar också 50 000 kronor i kommunala investeringar för att skaffa skolor, vägar, vatten och avlopp som behövs i ett samhälle för varje nytilkommen familj. Det blir 100 000 kronor. Om arbetsgivaren skaffar en ny arbetsplats betyder det att han själv ställer krav på att 100 000 kronor skall investeras från skattebetalarna, från staten och kommunen, genom bostadspolitiken och den kommunala politiken. Då skall man inte skylla på att det är kommunerna som skapar dessa offentliga utgifter.

Den genomsnittliga industriarbetsplatsen kostar 50 000 kronor. Av dem kanske arbetsgivaren själv satsar 15 000 kronor. Sedan går han ut på kapitalmarknaden och fordrar att få låna 35 000 kronor — t. ex. från ATP-fonderna, som är löntagarnas pengar. Utöver detta skall han ha 100 000 kronor för kommunala investeringar och bostadsinvesteringar. Av den totala investeringen för en arbetsplats och en familj på 150 000 kronor satsar arbets-

Vid remiss av statsverkspropositionen

givaren kanske av egna medel 15 000 kronor. 135 000 kronor skall vi direkt genom våra skatter och indirekt genom besparingar ställa till hans förfogande. Den som gör den största investeringen, 135 000 kronor, av de 150 000, bör vara med och följa den politik som bedrivs med de 15 000 kronorna litet noggrannare och litet närmare än man i allmänhet gör för närvarande.

Förr gallrades en del företag bort genom ekonomiska kriser. Med de mycket gynnsamma konjunkturerna som vi har nu och som till en mycket stor del beror på den ekonomiska politik vi driver i samhället med full sysselsättning, har det varit ganska lätt att upprätthålla många företag som skulle ha rationaliserats bort om vi haft förkrigstidens svängningar i konjunkturerna. Men det betyder också att mycket av det som i dag lönar sig ändå icke är det bästa i förhållande till det vi borde kunna ha i dag. Vi borde kunna ha ännu effektivare företag än de som klarat sig i det gynnsamma ekonomiska klimat som råder på många håll. Jag säger därmed inte att det inte finns företag som inte klarar sig ens under de nuvarande förhållandena. Jag säger inte ens att det inte finns svårigheter på en hel del håll, beroende på internationell konkurrens och annat. Men generellt måste vi säga att efterkrigstiden och den fulla sysselsättningens politik som bedrivs i vårt land och som börjat bedrivas också på andra håll mer och mer resulterar i att sådana företag, som i och för sig inte skulle ha någon större livskraft, ändå ges en möjlighet att överleva.

Det är därför viktigt att föra in ett nytt moment i den ekonomiska politiken, ett instrument och en väg att ersätta den saneringspolitik som fördrevs via kriserna. Men det gäller att få den ersatt på ett sådant sätt att det inte går ut över de anställda och de många små i samhället. Vi måste steg för steg föra in denna politik på så-

dana linjer, att vi kan ställa om näringslivet från de mindre effektiva delarna — även om de *kan* existera — till de mera effektiva företagen.

Vi kan inte låta denna utveckling ske bara mot bakgrund av dagens situation och säga att det inte finns någon anledning att ingripa här eftersom det går bra. Vi skall vara medvetna om den forskning och den utveckling som pågår i andra delar av världen och som betyder att det där blir ökad produktion och nyskapande. Ett av de stora tyska kemiska företagen lägger ned så mycket på forskning, att det efter en femårsperiod har en femtedel av sin styrka sysselsatt med tillverkning av sådana varor som icke existerade fem år tidigare. Det betyder, om vi ser 10 år framåt — och så bör vi bedöma många investerings- och utvecklingsfrågor — att nästan hälften av de anställda kommer att vara sysselsatta med sådana varor som icke existerar i dag. Hur är det möjligt för oss att vara med i den forskning, den investeringsverksamhet, den utvecklings- och försäljningsarbete som behövs på olika håll så att vi kan föra över arbetskraften i tid på dessa nya projekt som kan garantera den fulla sysselsättningen, den bästa möjliga sysselsättningen och det bästa möjliga reallöneläget om 5 à 10 år? Det är det som är den centrala frågan för vår politiska ekonomi. Att vi klarar oss bra i dag är uppenbart för alla — det råder inga större diskussioner på den punkten. Det väsentliga för oss är den framtida strukturutvecklingen i relation till den internationella konkurrensen och den skärpning vi har anledning att räkna med.

Vi har, som framgår av statsbudgeten, anledning att räkna med mycket snäva reallöneförbättringsmarginaler på de direkta lönerna — ett par procent. Det behöver inte vara stora avvikelser från dessa 2 procent förrän det skall uppstå en psykologisk otillfredsställelse med situationen. Ju hårdare vi driver

trygghetspolitiken, de indirekta förmånerna, arbetstidsförkortningen, desto mindre blir det över på reallönerna och desto noggrannare måste vi sköta den ekonomiska politiken, så att inte vissa grupper får 4 procent i reallöneförbättring och andra grupper noll, även om den genomsnittliga statistiska förbättringen blir 2 procent.

Det gäller därför att i tid vidta åtgärder och att planmässigt och på sikt länka den ekonomiska politiken så, att vi kan skapa bestående, gynnsamma förhållanden. Det är ingen anledning att uppehålla sig för länge vid möjligheterna att bara säga: Det har ju ordnat sig hittills, och det kommer säkerligen att ordna sig också i framtiden. Det är en alltför utpräglad låt-gå-politik att tro att allting ordnar sig självt. Driver vi ekonomisk politik, så måste vi inrikta den på vissa mål och bestämma oss för de medel vi vill använda för att föra utvecklingen vidare.

Den otålighet som nu finns på många håll på arbetsmarknaden både fackligt och politiskt hänger samman med att vi har förbättrat socialpolitiken. Den tar nu sin del av de reella ekonomiska resurser vi kan öka vårt välbefinnande med från ett år till ett annat. De indirekta förmåner som jag här talat om gör att vi nu, till skillnad från förr, på många håll arbetar med små marginaler för den reella löneförbättringen. Och minsta svängning kring genomsnittssiffrorna för reallöneförbättringen innebär att man inom stora grupper blir besviken. Otåligheten är helt förklarlig mot den lugna och goda utveckling som vi blivit vana vid och tycker bör råda här i landet och som också har rätt under de gångna årtiondena.

Den ökade internationella konkurrens som vi har att räkna med betyder snävare marginaler för vårt handlande och gör det ännu mera nödvändigt för oss att skaffa oss grepp över utvecklingen. Vi får inte vara alltför belåtna med att dagens situation är tillfreds-

Vid remiss av statsverkspropositionen

ställande och att vissa genomsnittssiffror ter sig bra, statistiskt sett, ty bakom dessa siffror finns eftersläpande grupper, som inte är nöjda med utvecklingen och inte heller blir det under de närmaste åren.

Detta beror som jag sade på bakgrunden under 1950-talet, och det beror på de stora förhoppningarna för framtiden. Otåligheten därvidlag är helt förklarlig. Och den betyder, när vi ser på den ekonomiska politiken: skärpta fordringar gentemot dem som sitter vid rodret och har att länka in och styra utvecklingen på den ekonomiska politikens område, har att bestämma målen och välja medlen för att driva igenom planerna.

De medel vi har att arbeta med för den ekonomiska politiken är bl. a. skattepolitiken. De medlen har använts i årets statsverksproposition, och det påverkar utvecklingen för det kommande budgetåret. Vi kan vidare arbeta med hjälp av de lagar, som har betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Vi kan arbeta med hjälp av de statliga företagen, vilka sysselsätter ungefär 4—5 procent av arbetsmarknaden här i landet. Där har utvecklingen emellertid inte varit gynnsam. Från året före fjolåret och till förra året har sysselsättningen inom den statliga företagsgruppen gått tillbaka med 3,5 procent. De statliga företagen rationaliserar, heter det, och det är bra i och för sig. Men också om man rationaliserar vill vi att det skapas ny sysselsättning för dem som rationaliseras bort. Det behöver inte alltid gälla samma individer, men det finns ingen anledning att driva politiken på ett så kraftgångsbetonat sätt som nu sker inom den statliga företagsgruppen.

Vi har också andra medel när det gäller att påverka den allmänna ekonomiska politiken. ATP-fonderna är t. ex. nämnda i statsverkspropositionen. Inom alla partier är man överens om att det är löntagarnas pengar som lig-

Vid remiss av statsverkspropositionen

ger i dessa fonder, och de bör inte degraderas till att bara bli en budgetbalanspost och inget annat. Dessa löntagarnas pengar bör vara ett medel i den ekonomiska politiken, till att utveckla näringslivet och samhället på sådant sätt att vi får ännu bättre levnadsmöjligheter för framtiden. Och då måste vi naturligtvis satsa de pengarna liksom vi gör med pengar från andra områden för olika ändamål. En industriarbetsplats är ju inte allt. Vid sidan av den skall tillkomma bostäder, och samhället i övrigt skall byggas upp — vägar, gator, skolor, sjukhus, och annat som ligger inom hela samhällets ram. Vi måste se detta som en helhet och använda pengarna ur helhetens synpunkt. Det är ingen tvekan om det. Men frågan är, om inte dessa löntagarnas pengar nu är på väg att försvinna från de ändamål som de borde ha. Om vi i dessa fonder kommer att ha lika mycket pengar som det kommer att finnas i försäkringsbolagen och bankerna tillsammans, så är de en ekonomiskt och politiskt värdefull tillgång som bör utnyttjas när det gäller att länka näringslivets utveckling och inte bara passivt acceptera de ansökningar om pengar som kommer in.

Jag menar att en del av dessa fonder i likhet med försäkringsbolagsfonderna bör kunna användas för direkta realinvesteringar i avsikt att skapa effektiva företag inom näringslivet, på vilka man kan slussa över arbetskraft och i vilka man kan bjuda den arbetskraften bättre reella levnads- och löneförhållanden än den kan finna nu inom sämre ställda företag i näringslivet. Därigenom kan vi mera aktivt bidra till utvecklingen.

Det risktagandet kan man inte använda försäkringspengar till, säger kanske någon. Men är det inte också ett risktagande för löntagarna när utvecklingsmöjligheterna inte utnyttjas som de borde? Och varför skall man anta att löntagarna är så rädda för att ta risker med sina pengar, när ju alla vill att det

privata näringslivet, som behärskar 91 procent av marknaden, skall ta risker? Jag tror inte att man på löntagarhåll är rädd för att ta risker med sina pengar. Det går att bedöma riskerna med hänsyn till de totala tillgångarna på sådant sätt att riskerna avvägs och balanseras mot rimliga ekonomiska hänsyn. Och man kan befordra en utveckling som driver framåtskridandet i samhället och näringslivet i snabbare takt än hittills. Ty så bra är vi inte i världen att vi ligger i toppen. Även om vi ligger långt framme i Europa, så finns det jämförelser att göra på andra håll.

Även om vi ligger långt framme i Europa skall vi vara medvetna om att det finns andra länder som mycket snabbt håller på att nalkas oss när det gäller effektivitet inom näringslivet. Skulle vi försumma att ligga före andra länder — tekniskt, industriellt, i effektivitetshänseende — kan vi inte upprätthålla en lönenivå som befinner sig 50 procent över lönenivån i konkurrentländerna på kontinenten. Får vi inte ett förhållandevis lika effektivt näringsliv också för framtiden, pressas vårt relativa löneläge tillbaka mot den kontinentala nivån. Det kan bli så att utvecklingen går snabbare där nere och stagnerar hos oss. Det behöver alltså inte bli en absolut tillbakagång, men det är inte en utveckling som vi i och för sig har anledning att acceptera, utan vi bör från löntagarhåll få möjlighet att driva näringslivets utveckling så att den blir den bästa möjliga.

Därför skall vi också med våra försäkningspengar vara med i den omformning av samhället som förestår. Nu blir ATP-fonderna — löntagarnas pengar, som alla partier kallar dem — alltför mycket enbart en budgetbalanseringspost, vilken avvägs med hänsyn till önskvärdheten att hålla nere skatetrycket. Vad är då kvar av den extra sparåtgärd som ATP-fonderna avsågs bli, av utbyggnadsstimulansen till näringslivet? Om man bara använder

dessa pengar som budgetbalans och med dem bestrider utgifter som man eljest skulle vara tvungen att betala på annat sätt, så är realekonomiskt löntagarnas försäkringspengar bortkastade.

Ibland sägs att man skall skapa ekonomiskt inflytande från löntagarhåll på politisk väg genom att överta privata företag. Jag hör inte till dem som tror att det är rätta vägen. Jag har en mycket mer beskedlig och modest inställning till dessa frågor. Jag vill att vi skall sköta våra egna företag på så sätt att de kan utvecklas i konkurrens med andra och därmed ta hand om mer av arbetskraften, i konkurrens med det övriga näringslivet på hemmamarknaden och på utlandsmarknaden.

Sålunda hör jag inte till dem som anser att man skulle överta t. ex. någon privat farmaceutisk industri och sköta den lika illa som man sköter statens bakteriologiska laboratorium när det gäller exportmarknaden, där statens bakteriologiska laboratorium inte existerar. Låt mig tala konkret — saken har behandlats i en tidning helt nyligen.

Astra i Södertälje är ett företag som skapar sysselsättning åt 3 000 människor. Det arbetar på hemmamarknaden utan skyddstullar, och det säljer ungefär hälften av sin produktion på export. Om det företaget skulle tas om hand av dem som nu har det högsta ansvaret — inte det lägsta — för statens bakteriologiska laboratoriums utveckling, hur skulle det då bli? Det skulle bli stagnation och tillbakagång.

Astra har ett nybyggt laboratorium som kostat litet över 7 miljoner kronor. Det tog tre och ett halvt år att bygga upp laboratoriet. Statens bakteriologiska laboratorium har också fått nya laboratorielokaler. Det tog sexton år att få detta laboratorium färdigt från det att ritningarna förelåg till dess att man kunde flytta in. Laboratoriet kostade 12 miljoner kronor.

När man byggt så långsamt har laboratoriet inte kunnat bli ändamålsenligt.

Vid remiss av statsverkspropositionen

Det är dessutom inte projekterat för export — man har ingen försäljningschef, ingen reklamchef, ingen som har hand om exportmarknaden.

Skall den som missköter ett statligt företag på så sätt sättas som ledare för ett privat företag, vilket skapar sysselsättning för 3 000 anställda här i landet och skapar sysselsättning på exportmarknaden i hårt konkurrens med utländska storkoncerner? Från fackligt håll stöder vi heller inte en sådan politik.

Det finns en annan linje som alla partier bör kunna acceptera. Eftersom 95 procent av de företag som nu ligger i samhällets händer har kommit dit genom beslut av borgerliga regimer, bör vi kunna ena oss om en politik på detta område utan att man från borgerligt håll lägger krokben för dem. De statliga företagen skall få arbeta under så ändamålsenliga och effektiva former som möjligt, så att de får tillfälle att skapa sysselsättning, utveckling och trygghet på marknaden, klara av den hårda konkurrens som råder internationellt sett och lämna sitt bidrag till näringslivet. De statliga företagen skall få utvecklas i konkurrens med de andra men icke i de byråkratiska former, som man ofta från borgerligt håll vill att de statliga företagen skall arbeta i, med avsikt att de skall fungera mycket dåligt.

Det behövs en uppräckning på olika håll för att man skall intressera sig för de samhällsägda företagen och även där finna ändamålsenliga utvecklingsmöjligheter. Det är en ren misskötsel som nu förekommer. Det är inte så att löntagare eller direktörer på olika nivåer inte i de allra flesta fall skulle sköta sig eller inte göra sitt bästa, men helheten i organisationen saknas och utbyggnadstakten är för långsam.

5 000 man skall avskedas i Norrland vid de statliga företagen fram till 1970. Detta är 11 procent av hela arbetsstyrkan inkluderat den utbyggnad som håller på att ske på en del håll. Enbart

Vid remiss av statsverkspropositionen

avskedandena i Norrland är flera än det sammanlagda antalet sysselsättningstillfällen som staten direkt med sina anslag kan komma att skapa genom lokaliseringpolitiken i Norrland. Lokaliseringpolitiken är bra och nödvändig, men man kan inte genom denna lyfta undan ansvaret från den största företagsägaren i Norrland när det gäller att skapa trygghet, sysselsättning och utvecklingsmöjligheter. Låt vara att vi rationaliserar på ett område, men vi skall också bygga ut andra områden vid sidan av detta, och denna möjlighet har inte tagits till vara.

Vi måste få en ändrad politik på detta område. Vi kan inte fortsätta såsom vi nu gör. Jag tror att förutsättningarna finns för att vi inom den närmaste framtiden skall kunna börja se något närmare på dessa frågor.

Förutom det som ligger inom skattepolitikens ram måste från det korta perspektivets synpunkt — jag tänker på utjämningssträvandena m. m. sådant med hjälp av socialpolitiken — det stora syftemålet för vår ekonomiska politik vara att skapa bättre levnadsförhållanden för människorna genom att flytta bort arbetskraften från låglöneföretag och låglöneyrken samt över på bättre betalda platser. För den arbetskraft vi måste behålla på de områden, som i dag utgörs av låglöneföretag, måste vi höja lönerna, så att dessa människor får lika villkor som övriga grupper, vilka haft en gynnsammare löneutveckling i samhället. Vi skall inte tro oss kunna behålla alla låglöneföretag och kunna lyfta dessas lönenivå. De nuvarande låglöneföretagen bör därför för framtiden reduceras till minsta möjliga omfattning och därefter flyttas upp till sådan nivå att deras anställda kan leva på ett anständigt sätt.

Detta får bli en utjämningsfråga. Det får bli en del av den solidariska lönepolitiken från facklig synpunkt och en del av den solidariska skattepolitiken och socialpolitiken från politiskt håll.

Jag vill sluta med att påpeka att det förekommer en viss oro fackligt och politiskt inom landet. Det är inga stora saker som är på gång. Utvecklingen är gynnsam, och det är naturligt att den är det, fackligt och politiskt, på grund av de gynnsamma yttre betingelserna. Vi skall dock vänja oss vid att avläsa de små förändringarna för att i tid kunna vidtaga de åtgärder, som behövs för att dessa förändringar inte skall bli oss för stora. Vi måste också vara ute i tid av det skälet, att det kan ta årtal innan resultatet av ändringarna visar sig.

Därför måste vi ha en klar och medveten allmän ekonomisk politik för vårt parti och vår regering. Det är inom ramen för vårt parti som vi har den största samlade väljargruppen i landet och det är där vi har möjlighet att praktiskt förverkliga våra mål. På andra håll kan man föra teoretiska marginaldiskussioner om det i och för sig önskvärda, men kanske inte om det, som är praktiskt möjligt att uppnå.

Herr WESTBERG (fp):

Herr talman! När man kommer in i debatten vid denna tidpunkt kan man inte annat än beundra dem som orkar sitta kvar i kammaren och fortsätta att följa den. Jag hade inte för avsikt att blanda mig i den ekonomiska diskussionen eller att på något sätt beröra det framlagda budgetförslaget. Jag hade tänkt gå upp i ett annat ärende. Men när jag lyssnade till herr Hagnell kunde jag ändå inte undgå att göra några få reflexioner.

Innan jag tar upp dessa ber jag dock att få instämma i det anförande som herr Hedin höll tidigare under debatten och som gällde fisket på ostkusten. Jag vill bara göra det tillägget att han, när han talade så mycket om Östersjön, även borde ha inbegripit Bottenhavet och Bottenviken i resonemanget. Även dessa vatten berörs av de frågeställningar han behandlade.

Jag återkommer så till herr Hagnell, som i så stora ord talade om att socialdemokraterna var det enda parti vilket skulle ha ett samlande alternativ för den ekonomiska politiken i vårt land. Jag blev nog en aning förvånad över detta påstående. Det samlande alternativet är — för att använda finansministerns egen vokabulär — utomordentligt flexibelt. Det förändras mycket och i snabb takt. Jag kan låta några detaljer tjäna som exempel och tar först budgetpolitiken, som ju redan berörts.

Tidigare var han mycket ivrig att tala om totalbalansering, men nu har man helt övergivit sin inställning därvidlag. Det var alltså ett alternativ som man mycket snart fick springa ifrån.

En annan detalj är de investeringsstimulerande åtgärderna. Även därvidlag har man på senare år intagit en ändrad attityd.

På samma sätt är det med de årliga höjningarna av folkpensionen. Hur länge innehöll inte det socialdemokratiska alternativet en spärr mot ifrågasvarande lösning? I år har man emellertid gått över till det alternativ, som mittenpartierna lanserat.

I fråga om särbeskattningen slog man tidigare från sig med båda händerna, men i år signalerar finansministern att han är beredd att genomföra en frivillig särbeskattning.

Att efter allt detta tala om socialdemokratien såsom det enda parti, som har ett alternativ i den ekonomiska politiken tycker jag är att ta till litet för stora ord. Är det inte så att vi här i riksdagen har ett fruktbarande samarbete, där de olika partierna bär fram förslag som så småningom vägs in i den ekonomiska politiken? Jag tror det vore riktigt att erkänna att detta är fallet.

När sedan herr Hagnell talar om arbetsmarknadspolitiken tycker jag nog han överdriver centraliseringens värdefulla verkningar. Lönen är inte alltid avgörande. Många andra faktorer måste komma in i bilden. Trivsel och miljö är

Vid remiss av statsverkspropositionen

också av stor betydelse. Man kan inte ta för givet att bara ett litet tjockare lönekuvert faller utslaget. Centraliseringen får inte drivas så långt att den enskildes valfrihet kommer i fara. Detta utesluter givetvis inte att vi måste intensivt sträva efter att förbättra låglönegruppernas villkor.

Mycket annat i herr Hagnells långa anförande skulle kunna föranleda kommentar, men jag vill inte ta upp tiden med det längre.

Jag har nämligen också ett annat ärende. När jag sade att jag inte tänkte förlänga den ekonomiska debatten betyder det inte att jag undervärderar det ekonomiska framåtskridandets betydelse för vår tillvaro. Tvärtom ser jag det som en stor framgång att vi i stort sett kunnat avskaffa fattigdomen och bygga en välfärdsstat. Det är också med stor tillfredsställelse jag konstaterar att det sociala framstegsarbetet nått tämligen långt, även om en hel del återstår. Mitt inlägg i denna debatt skall inte gälla de materiella tingerna utan i stället vårt folks andliga välfärd.

Herr Hedlund talade i förrgår om önskvärdheten av en balans mellan andliga och materiella framsteg. Frågorna om vårt folks andliga status upptar alltför litet utrymme i den politiska debatten. Och ändå är de frågorna utomordentligt viktiga och synnerligen aktuella för många inom vårt folk. Inte minst frågor om ungdomens fostran och påverkan oroar i dag många ansvarskännande föräldrar. En mor skriver till mig i ett brev följande: »Hur kan vi samtidigt som vi vill satsa allt ifråga om barnens utbildning låta nedbrytande krafter omintetgöra all moralisk fostran? Det gäller i hög grad både i Sverige tillättna filmer och ännu mera TV. Vad har vi vanliga enkla människor att sätta emot dessa suggestiva massmedia? — — — Hur långt får Sveriges Radio-TV tillåtas gå ifråga om avskyvärda sex-scener, i sammanhang där man i förväg minst kan ana

Vid remiss av statsverkspropositionen

det? Vi köper TV-apparater i någon mån för att barnen skall hållas hemma. Och vad ger vi dem? Kanske kunskap — kanske snedvriden inställning till livet.» Hon slutar brevet på följande sätt: »Undertecknad är ej ombedd att föra någons talan men vet likväl att många bekymrade — för att inte säga förtvivlade — föräldrar vädjar till vårt folks ledande män och kvinnor: Tänk på våra barn, som vi ville fostra till riktiga människor och tänk på vårt folks framtid!» När jag läste det brev jag här har citerat utdrag ur upplevde jag det som ett nödrop. Jag vet inte om det är någon här i kammaren som har upplevt mitt citat på samma sätt.

För egen del anser jag mig inte kunna gå förbi de frågeställningar och uppmaningar som denna mor här fört fram. Även om det är riktigt som finansministern uttryckte det i början av denna remissdebatt att man inte löser denna problematik genom aldrig så väl genomtänkta propositioner, så är det ändå inte oväsentligt vilka signaler som kommer från regering och riksdag.

All historia visar att ett folks utveckling är beroende av dess ledare. Inte minsta ansvaret har i dag de personer som leder våra massmedia och har ansvar för vad som där sker. I detta sammanhang vill jag ställa en fråga till kommunikationsministern. Anser statsrådet att nuvarande organisation av radionämnden och dess arbete ger den möjligheter att fungera på ett sådant sätt att den fyller berättigade anspråk i fråga om möjligheten att påverka Radio-TV:s programval? Enligt min och vi har hört det — mångas mening har TV:s program vid ett flertal tillfällen, inte minst under den senaste tiden, varit sådana, att man måste ifrågasätta, om man från TV:s sida riktigt förstått sitt ansvar för de ungas fostran.

Det är inte endast på detta område som det brister. De många skilsmässorna, brottsligheten och ökningen av sprit-

och narkotikamissbruket är oroande sjukdomssymptom i samhällskroppen.

Nu säger säkerligen någon: Det där har vi hört förr, men vad kan vi göra åt den saken?

Det är inte min mening att här föreslå någon ny lagstiftning, men däremot anser jag, att man skall hålla på de lagar som finns, och det är inte utan att jag ibland har ett intryck av att det brister i det stycket. Slapphet och låtgångssystem har aldrig varit att rekommendera. Det skulle säkerligen inte skada om våra lagvårdande myndigheter kunde bibringas den uppfattningen, att Sveriges riksdag ser allvarligt på den moralupplösning, som vi i dag ofta måste bevittna. Jag tror att det är angeläget att vi här säger ifrån.

Vi kan också ställa det gravet på oss själva att gå före med gott exempel. När det gäller ungdomens fostran räcker det givetvis inte med moraliserande förmaningar, det är jag fullt medveten om. Det gäller att även ta ansvar för positiva åtgärder, och där kommer bl. a. utbildningsfrågorna in i bilden, och om dem vore här mycket att säga. Jag skall inte göra det i detta sammanhang. Jag hoppas få tillfälle återkomma.

Stödet till det frivilliga ungdomsarbetet är en annan viktig åtgärd. Jag tror också att det är nödvändigt att ytterligare utbygga ungdomsledarutbildningen, och jag hälsar med stor tillfredsställelse vad som säges i statsverkspropositionen om folkhögskolornas möjligheter i detta avseende. Säkerligen är det angeläget att satsa ordentligt på idrott och frivilligt bildningsarbete. Men, ärade kammarledamöter, vad vi framför allt skulle behöva är en andlig väckelse, en väckelse som nådde oss alla i detta land, både yngre och äldre, och den kan vi inte besluta om. Men vi kan erkänna behovet av den och vår egen maktlöshet i detta avseende. Vi kan verka för denna väckelse och i vår stilla kammare —

som finansministern uttryckte det — bedja om den.

Herr talman! Vi bär alla vårt ansvar även för vårt folks andliga framtid. Vi får inte springa ifrån det ansvaret.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Det är väl herr Westberg välbekant, liksom det är för kammarens ledamöter i övrigt, att det inte tillkommer kommunikationsministern att avge några omdömen om de program som Sveriges Radio-TV presenterar. Jag är så att säga den ende i detta land som inte öppet får deklarerat min mening om de program som Sveriges Radio-TV visar.

Jag får kanske därför närmare uppehålla mig vid radionämnden, men självfallet kan jag inte ge mig in på en bedömning, huruvida radionämnden i sin tur bedömer dessa program på ett riktigt sätt eller inte. Jag får av konstitutionella skäl inte vara någon domare över radionämnden. Jag kan inte heller ge något omdöme om den arbetar effektivt eller inte.

Vad jag kan säga är att den har en i hög grad mångsidig och sakkunnig sammansättning, och det kanske kan vara lämpligt att ledamöternas namn läses in i riksdagens protokoll för att man ändå skall få ett begrepp om vilka förnäma kvinnor och män som ändå sitter i radionämnden och gör bedömanden efter det att klagomålen kommit in.

Till och med årets utgång var landshövding Per Nyström, Göteborg, ordförande. Han har emellertid av arbetsskäl och andra skäl anhållit att få lämna nämnden, och ordförande är numera landshövding Gösta Elfving, Falun.

Vice ordförande är fru Gunlög Järhult, född Mosesson. Ledamöterna i övrigt är följande: Torsten Andersson, redaktör, Ingrid Arvidsson, författarinna, Synnøve Bellander, redaktör, Ingemund

Vid remiss av statsverkspropositionen

Bengtsson, riksdagsman, Gunnar Dahlander, rektor, som också är nämndens sekreterare, Ingemar Düring, professor, Gustaf Gustafsson, riksdagsman, Matts Bergom Larsson, direktör, Ingrid Levin, fru, Ingemar Liljefors, tonsättare, Paul Lindblom, rektor vid socialinstitutet i Lund, Harald Lindvall, kommunalråd, Malmö, Ernst Nilsson, direktör, Stockholm, Otto Nordenskiöld, direktör i TCO, John Olofsson, rektor vid Arbetarrörelsens folkhögskola i Medelfors, Skellefteå, Knut Olsson, redaktör, ledamot av Stockholms stadsfullmäktige, Hilmer Olsson, rektor, Anders Gideon Sæmund, direktör, Nils Göran Stenberg, tidigare representant på Gävleborgsbänken under åtskilliga år, numera i Göteborg, Jessie Ståhl, född Hamrin, redaktör, Sten Arvid Sundfeldt, byråchef, och Beda Wikstén, affärsbiträde i Piteå.

Det är alltså dessa som sitter i radionämnden, och jag tror att vi allesammans måste konstatera att det är i hög grad aktade kvinnor och män som sitter i radionämnden och som har att pröva de komplicerade frågor som det åligger en sådan nämnd att pröva.

Mina damer och herrar! Det finns säkerligen lika många meningar om ett radio- eller TV-program som det finns tittare och lyssnare. Den sittande radio- och TV-utredningen kommer förmodligen in på en diskussion om radionämndens organisation och sammansättning. Detta har jag förstått, därför att det i pressen nämnts att det kommer att bli ändringar beträffande den nu sittande styrelsen — exempelvis i fråga om antalet. Det skulle också bli en prövning av frågan huruvida radionämnden är för stor. Man har nämligen givit uttryck härför i vissa tidningar liksom på vissa andra håll. Jag vågar inte ha någon mening härom utan kan bara säga att det är besvärligare att föra en diskussion i en större församling än i en mindre.

Å andra sidan kommer de olika intressena att bli sämre representerade i

Vid remiss av statsverkspropositionen

den mindre församlingen. Sektorn blir trängre, och vi kan alltså inte i samma utsträckning få in människor med olika synpunkter. Jag konstaterar således att vi förmodligen har att vänta ett förslag från radioutredningen om hur radionämnden skall vara sammansatt och hur den skall arbeta i fortsättningen, men jag är alldeles övertygad om att vad vi inte kan ge oss in på här är att lagstifta och att i detalj dra upp riktlinjerna för hur bedömningen skall ske. Det måste ändå få göras av den enskilde individen, beroende på hur han eller hon ser på det kritiserade programmet. Sedan gäller det att med de många synpunkterna som grund samla sig till ett ståndpunktstagande.

Jag menar att radionämndens arbete skulle ta sikte på att delvis utöva kritik mot visade program men att dess verksamhet kanske i ännu högre grad skulle bestå i att dra upp riktlinjer för hur programverksamheten skall utformas med hänsyn till tycke och smak och skilda önskemål, som är ofantligt många i detta land och som det är en mycket känslig uppgift att väga mot varandra. Jag skulle inte vilja sitta i denna nämnd. Det är möjligt att herr Westberg skulle kunna göra det.

Herr talman! Jag har dels velat lämna en upplysning om nämndens sammansättning för att kammarens ledamöter skulle få en som jag tror första presentation av de kvinnor och män som sitter i nämnden, och dels ge en antydan om att vi i det kommande betänkandet måhända har att vänta ett förslag på en annan sammansättning och en annan organisation av nämndens arbete än den nuvarande. Vad detta kommer att innebära vet jag för ögonblicket ingenting om. Jag vet att saken diskuterats. Om det kommer ett förslag kan jag just nu inte uttala mig om, men det är möjligt och också rätt naturligt att utredningen, när den skall gå igenom så mycket som den har i uppdrag att göra, även ser på denna sak.

Herr WESTBERG (fp):

Herr talman! Jag vill gärna uttala ett tack till kommunikationsministern för det tämligen utförliga svar han lämnat på min fråga. Jag är ense med honom i fråga om mycket av det han anförde och är fullt införstådd med att han inte själv kan sitta som domare vare sig över radio-TV eller över radionämnden. Därför hade jag formulerat min fråga på det sättet, att jag ville veta om statsrådet ansåg att nuvarande organisation av radionämnden och dess arbete ger den möjligheter att fungera på ett sådant sätt att den fyller berättigade krav i fråga om att påverka radio-TV:s programval.

Kommunikationsministern svarade mig att radionämnden har en mycket mångsidig och sakkunnig sammansättning. Det är i hög grad aktade män och kvinnor som sitter i den, och när jag lyssnade på presentationen gav jag honom helt rätt, men det utesluter inte att arbetsbetingelserna kan vara sådana, att det är svårt att nå positiva resultat. Det var den sidan av saken som jag ville veta något om. Jag vet mycket väl att bedömningarna är utomordentligt svåra att göra. Detta är vi ense om, och jag har inget som helst önskemål om att själv få komma med i denna radionämnd. Jag vet att detta arbete är mycket svårt, men även om det är svårt, måste givetvis de som bär ansvaret gripa sig an med uppgiften och försöka lösa den på bästa möjliga sätt. Nu säger kommunikationsministern att radionämnden enligt hans mening skall kritisera programmen. Det må vara en uppgift. Den skall också dra upp riktlinjer för radio-TV:s arbete under hänsynstagande till olika tycke och smak.

Inte minst den sistnämnda uppgiften är en viktig målsättning. Enligt min mening är det värdefullt att dessa riktlinjer dras upp under medverkan av företrädare för så många grupper och sektorer inom samhället som möjligt, eftersom det borde borga för att man

slipper tillmötesgå ytterlighetsönskemål — om jag så får uttrycka mig. När det är fråga om ett monopolföretag, bör man vara försiktig därvidlag. Man får försöka hålla sig vid en medelproportional utan att programmen därför skall bli slätstrukna. Inskränkningarna får inte göras så, att programmen blir tråkiga, det är inte fråga om annat. Men man bör hålla sig inom vissa gränser, eftersom det gäller ett monopolföretag. Jag ser åtminstone saken så.

Jag hälsar med tillfredsställelse kommunikationsministerns meddelande om att den utredning, som för närvarande pågår, kommer att lägga fram förslag om radionämndens sammansättning och säkerligen också om dess arbetsformer. Jag är tacksam för det beskedet och inväntar resultatet med intresse.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Herr Westberg hade vänligheten att upprepa formuleringen av sin fråga: Arbetar radionämnden så att den kan nå fram till ett positivt resultat?

För att få fram hur verkligt besvärlig radionämndens uppgift är ber jag att få ställa en motfråga: Vad menas med ett positivt resultat? Säkerligen anser den enskilde radionämndsledamoten att det som han eller hon framför är någonting positivt, som han hoppas skall bli nämndens samlade uttryck. En annan ledamot av nämnden konstaterar kanske det rakt motsatta och betraktar det som det mest positiva man kan få ut av en diskussion och hoppas att man så att säga skall lägga det i botten för radionämndens ställningstagande. Herr Westbergs egen frågeställning visar tydligt hur besvärlig denna uppgift måste vara.

Jag har tyvärr inte några siffror till hands beträffande antalet fall då radionämnden sagt att ett program varit opassande och utgjort ett övertramp. Men jag vet att nämnden har fällt så-

Vid remiss av statsverkspropositionen

dana omdömen till radiostyrelsen och också meddelat vederbörande programchef om saken. Jag har inte hunnit att få fram någon statistik. Trots att herr Westberg på förmiddagen vänligen meddelade mig, att han avsåg att ställa denna fråga, har det varit svårt att under lunchtiden insamla uppgifter. Men jag tycker att herr Westbergs frågeställning liksom understryker vad jag och flera andra i all stillhet har konstaterat, nämligen den besvärliga uppgift de män och kvinnor har som sitter i radionämnden för att fälla omdömen. Jag vill inte bestrida att en sammansättning med ett färre antal ledamöter skulle göra det lättare för nämnden att träffas för att diskutera en fråga.

Sedan jag gjort uppräknigen av radionämndens ledamöter har det slagit mig att den måhända inte var helt korrekt. Jag har därför under herr Westbergs anförande låtit undersöka vilka som lämnat radionämnden och vilka som kommit till i stället. Professor Düring har lämnat nämnden, och i hans ställe sitter nu stadsbibliotekarie Sigurd Möhlenbrock i Göteborg.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Jag avstod från att i mitt förra anförande detaljerat gå in på den punkt som jag hade tänkt fråga kommunikationsministern om — när den fördes på tal i går av herr Berglund tyckte jag det kunde vara nog med det. Nu har saken diskuterats ytterligare i replikskiftet mellan kommunikationsministern och herr Westberg, och jag skulle då för att slippa återkomma i annat sammanhang vilja hänga på en fråga, som inte bara rör själva programutformningen som sådan utan kanske mera den ekonomiska fördelningen mellan olika avsnitt av radio- och TV-verksamheten.

Även om ingen har nämnt programnamn, är vi alla medvetna om att det som har framkallat de här funderingarna är de program som förekom på un-

Vid remiss av statsverkspropositionen

derhållningssidan från julen och ett stycke framöver. Eftersom jag innerst inne känner ett slags medlidande med de mer eller mindre skäggiga olycksfåg-lar som är ansvariga för text och framförande, så skall jag inte överlämna deras namn till riksdagens protokoll. Skandalen är tillräckligt stor ändå. Vi vet också att en stor del av den svenska pressen har använt rätt starka omdömen, från »pornografi i salongsförpackning» till »kulturellt avskräde».

Jag skall inte lägga mig i varubeteckningen, men jag skulle av en alldeles speciell anledning vilja fråga kommunikationsministern om en sak, eftersom han ändå varit så vänlig att gå i svaromål. Det har nämligen sagts i pressen att radio och TV lider brist på medel. Bl. a. har det sagts offentligt att man i fortsättningen inte ser sig i stånd att bibehålla en så uppskattad programpunkt som Önskedikten, därför att det fattas pengar.

Om det är så — vilket jag inte vet — så måste det väl vara fel i den inre avvägningen, när man tvingas stryka vissa kulturprogram för att få råd att låta några i och för sig begåvade artister slå sönder akvarier, krossa porslin och klippa sönder varandras kläder! Samtidigt förfasar vi oss över svensk ungdom som i ungdomligt oförstånd plundrar sommarstugor eller röjer i föräldrafria östermalmsvåningar — det talades i radio senast i dag om en ny sådan historia. Jag föreställer mig att dessa ungdomar hädanefter inför rätta kan försvara sig med det höga föredömet från TV:s kulturelit, som ju gör exakt detsamma.

Nu vet jag att kommunikationsministern tidigare har hävdat här i kammaren och sagt på nytt i dag, att han inte har någon som helst möjlighet att påverka programvalet i radio och TV. Men hr statsråd, hur är det med den ekonomiska förvaltningen? Är den helt och hållet överlämnad till verkschefen, och finns det då bara möjlighet att i efter-

hand utöva kritik, eller kan de anslags-givande myndigheterna — bland dem måtte ändå kommunikationsministern ha någonting att säga till om — resonemangsvis och principiellt uttala, att man inte får uttunna verkliga kulturprogram till förmån för sådan underhållning som gör att praktiskt taget ett helt folk sitter och skäms?

Låt oss gärna satsa mer på riktiga kulturprogram, inklusive sådana underhållningsprogram som vi ofta har, som roar ett helt folk och verkligen ger avkoppling — jag tänker på sådana saker som Tärningen är kastad, Hylands hörna och Önskeprogrammet.

Herr WESTBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det var en detalj i kommunikationsministerns anförande som jag vill kommentera. Jag vet mycket väl att det råder delade meningar om vad som är positivt eller inte. Min frågeställning gällde emellertid inte den saken utan om nämndens organisation och arbetsformer var sådana, att den hade möjlighet att påverka programvalet i radio och TV.

Nu har vi fått veta att det inte är så, som många tror, att radionämnden endast har att kritisera i efterhand. Jag var orolig för att det förhöll sig på det sättet. Det intrycket har man fått. Nu har kommunikationsministern här i dag sagt, att nämnden även har att dra upp riktlinjer för arbetet i Radio-TV. Det noterar jag med tillfredsställelse.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! För att det inte skall uppstå något missförstånd mellan herr Westberg och mig vill jag säga, att det inte är på det sättet som herr Westberg kanske trodde, att radionämnden förhandsgranskar programmen, utan vad jag menade vara en av radionämndens viktigaste uppgifter är — jag upprepar det — att dess kritik av de program som går skall bli normerande för den

fortsatta programverksamheten. Jag förstår på herr Westbergs bifallsnick att han är överens med mig om den tolkningen.

Beträffande anslagsfrågan är det så, att vi i departementet inte ger oss in på någon granskning och i detalj anvisar vart pengarna skall gå. Radion får sina pengar och televisionen får sina. Att det blev en diskussion om de s. k. kulturprogrammen sammanhängde med den förhandling vi hade angående kulturarbetarnas ersättning, då Sveriges Radio alltså inte fick vad den begärde utan man i departementet, efter att ha gått igenom samtliga tillgångar som Sveriges Radio har att spela med över hela fältet, gjorde ifrågavarande prutning.

Jag vet inte om herr Rimmerfors och andra läste radiochefens kommentar till kritiken över att kulturarbetarna inte hade fått sin rättmätiga andel — av de 600 000 som berörde ljudradion var det bara 100 000 kronor som avsåg vad som menas med kultur i egentligt mening. Men återstoden föll på underhållningsprogram, som ju kan inrymma åtskilligt från den ena kanten till den andra. Det var alltså för underhållningsprogrammen som man menade att det fattades så mycket. På den andra sidan rörde det sig om 100 000 kronor. Jag skulle vilja rekommendera herr Rimmerfors och andra att läsa den I kanten-artikel på ledarsidan som Dagens Nyheter hade infört om detta spörsmål, en artikel skriven av radiochefen själv.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositionen nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1965/66, hänvisades, såvitt den rörde riksdags- och revisionskostnader ävensom kostnader för riksdagens hus och riksdagens verk, till bankoutskottet, såvitt den angick det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1965 skulle utgå, till bevillningsutskottet och,

Vid remiss av statsverkspropositionen

i vad den avsåg jordbruksärenden, till jordbruksutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Till vederbörande utskott skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren avgivna yttrandena.

§ 2

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 8, med förslag till förordning om skattefrihet för ersättning till offer för nationalsocialistisk förföljelse.

§ 3

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

- till statsutskottet motionen nr 27;
- till bevillningsutskottet motionen nr 28;
- till konstitutionsutskottet motionen nr 29; och
- till lagutskott motionen nr 30.

§ 4

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens sammanträde den 15 innevarande januari gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Mundebo*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående kreditförsörjningen för kommunala markförvärv och tomträttsupplåtelser, samt

herr *Westberg*, till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående statligt stöd till de kommunala musikskolorna.

Kammaren biföll dessa framställningar.

Interpellation ang. ändring av gällande ordning vid försäljning av kronans mark till kommun

§ 5

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 2, angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65, hänvisades propositionen, såvitt angick jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till lagutskott propositionen nr 7, med förslag till lag om behörighet att utöva veterinäryrket m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen nr 10, angående försäljning av viss kronan tillhörig mark m. m.;

till lagutskott propositionen nr 12, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag; och

till statsutskottet propositionen nr 13, angående livränta till vissa personer.

§ 6

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet en vid utskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan fogad, å bordet vilande framställning från fullmäktige i riksbanken angående lönegrads-
uppflyttning av en tjänst som bankokommissarie.

§ 7

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna nr 31—40;

till bevillningsutskottet motionerna nr 41 och 42;

till bankoutskottet motionen nr 43;

till lagutskott motionerna nr 44 och 45;

till jordbruksutskottet motionen nr 46;

till allmänna beredningsutskottet motionerna nr 47—49;

till konstitutionsutskottet motionerna nr 50 och 51;

till statsutskottet motionerna nr 52—58;

till bevillningsutskottet motionerna nr 59 och 60;

till lagutskott motionerna nr 61—68;

till jordbruksutskottet motionen nr 69;

till allmänna beredningsutskottet motionerna nr 70—73; samt

till lagutskott motionen nr 74.

§ 8

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens sammanträde den 20 innevarande januari gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Bohman*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående övervägandena om igångsättnings-tillstånd för rivning av byggnad,

herr *Öhvall*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående ökning av bostadsbyggandet i Norrbotten,

herr *Lindahl*, till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående viss omarbetning av Krigsmans erinran, m. m., och

herr *Hector*, till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående en översyn av brottsbalkens s. k. uppviglingsparagraf.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 9

Interpellation ang. ändring av gällande ordning vid försäljning av kronans mark till kommun

Ordet lämnades på begäran till

Herr **HAMRIN** i Kalmar (fp), som yttrade:

Herr talman! Ur många synpunkter är det lämpligt och riktigt att kommunerna bedriver en aktiv markpolitik. Det är viktigt att kommunerna, som svarar för planering, har ansvaret för en jämn och tillräcklig bostadsproduktion och alltmer också får ansvaret för fritidsfrågornas ordnande, i god tid förser sig med de markområden, som erfordras för ett systematiskt ordnande av samhällsproblemen.

Inte minst är det ur ekonomisk synpunkt av intresse för kommunerna att i god tid förvärva erforderlig mark. En aktiv markpolitik är enligt all erfarenhet för närvarande det enda medlet att förhindra en allför utmanande oförtjänt markvärdestegring. Av detta skäl brukar också klokt nog kommunerna förvärva mark enbart efter ett översiktligt bedömande av kommunal eller statlig expertis. Först efter förvärvet brukar arbetet på erforderliga detaljplaner påbörjas.

Det ovan skisserade förfaringssättet brukar kunna användas i de fall, där staten icke är markägare. För den händelse domänverket förvaltar den mark, som kommunerna tänker förvärva, fordras att kommunen visar fastställd byggnadsplan eller stadsplan över området. Detta försäljningsvillkor lär vara helt kommersiellt betingat och har tillkommit för att domänverket bättre skall kunna bedöma värdet av den mark som skall försälas. Då förfaringssättet endast torde vila på gammal praxis får jag erhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet villigt medverka till en sådan ändring av gällande ordning vid försäljning av kronans mark till kommun, att fastställd detaljplan icke behöver föreligga vid områdets försäljning?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

Interpellation ang. höjning av undersökningskapaciteten vid blodgruppsserologiska avdelningen hos statens rättskemiska laboratorium

Ordet lämnades på begäran till

Fru **JOHANSSON** (s), som yttrade:

Herr talman! I mål om äktenskaplig börd eller om faderskapet till barn utom äktenskap spelar blodundersökningar en utomordentligt viktig roll. Undersökningarna utförs vid blodgruppsserologiska avdelningen hos statens rättskemiska laboratorium. När domstolen bestämmer att blodundersökning skall äga rum, blir det normalt ett uppehåll i målets behandling i avvaktan på att undersökningsresultatet skall föreligga. Från min verksamhet inom barnavården har jag erfarenhet av att uppehållet kan bli mycket långvarigt. Detta medför givetvis allehanda olägenheter; inte minst beklaglig är den långa och ovissa väntan för parterna. Efter vad jag hört kan dröjsmålet på senare tid uppgå till flera månader. Det är alltså tydligt att laboratoriet dras med en arbetsbalans som är svår att bemästra.

Under senaste tiden har inträffat ett par händelser som ytterligare riktat uppmärksamheten på arbetsförhållandena vid laboratoriet. Den 14 oktober 1964 avlät blodgruppsserologiska avdelningen en skrivelse till medicinalstyrelsens chef och redogjorde för arbetsläget. I fråga om bristen på personal betecknades situationen som katastrofal. Personalbristen i förening med lokalsvårigheter hade redan tidigare framtvingat att allt utvecklingsarbete fått nedläggas. Under det senaste halvåret hade man även fått nedlägga vissa rutinundersökningar som just gällde faderskapsprov. Skrivelsen föranleddes närmast av att man vid avdelningen såg sig tvungen till ytterligare och uppseendeväckande arbetsinskränkningar. Bl. a. måste man upphöra med den så kallade utvidgade undersökning-

Interpellation ang. höjning av undersökningskapaciteten vid blodgruppsserologiska avdelningen hos statens rättskemiska laboratorium

en i faderskapsärenden. Detta medför en avsevärd minskning av möjligheterna att i sådana ärenden utesluta felaktigt utpekade män. I en särskild rundskrivelse till landets samtliga domstolar meddelade föreståndaren för blodgruppsserologiska avdelningen, att den utvidgade undersökningen nedlagts tills vidare fr. o. m. den 1 november 1964.

Sedermera har Föreningen Sveriges rättshjälpsjurister i en skrivelse den 26 november 1964 till statsrådet och chefen för justitiedepartementet hemställt om medverkan till att blodgruppsserologiska avdelningen får sådana arbetsmöjligheter att, till undvikande av allvarliga rättsförluster, vetenskapens alla resurser må få verka till ett riktigt avgörande i faderskapsmål. Rättshjälpsjuristerna har bl. a. framhållit, att en höjning i stället för en sänkning av effektiviteten är nödvändig även med tanke på att det är meningen att utvidga utomäktenskapliga barns rätt till arv efter fader och fädernefränder.

I årets statsverksproposition föreslås vissa åtgärder som kan innebära förbättring av situationen vid laboratoriet; några tjänster flyttas upp, och ett belopp ställs till förfogande för extra arbetskraft. Det förefaller emellertid knappast som om dessa förslag var avpassade efter den faktiska situationen i dag. Detta är väl också naturligt, eftersom förslagen torde bygga på åskanden som framställts innan situationen tillspetsades i höstas.

Det läge som jag i korthet skildrat är enligt min mening djupt oroande, och jag tror att denna oro delas av alla som blivit informerade om sakförhållandena. Jag vill därför anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Vill herr statsrådet redogöra för de åtgärder som regeringen vidtagit eller kommer att vidtaga för att få till stånd erforderlig höjning av undersöknings-

kapaciteten vid blodgruppsserologiska avdelningen?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 14, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m., överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 12

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr förste vice talmannen:

nr 75, av herr *Andersson* i Storfors, angående valbarheten till kyrkvårdsuppsdrag,

nr 76, av herr *Jansson m. fl.*, om sänkning av rösträtts- och valbarhetsåldern, nr 77, av herr *Hamrin* i Kalmar *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämnningar och byggnadsminnesmärken,

nr 78, av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, om anslag till abortförebyggande åtgärder,

nr 79, av fru *Ryding m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Undervisnings- och upplysningsverksamhet på arbetarskyddets område,

nr 80, av herrar *Hamrin* i Kalmar och *Jönsson* i Ingemarsgården, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till byggande av enskilda vägar,

nr 81, av herr *Berglund*, angående rätten till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd i vissa fall,

nr 82, av herr *Dickson*, om åtgärder för att bringa tillverkning och saluförande av renat brännvin att upphöra,

nr 83, av herr *Nilsson* i Bästekille *m.*

fl., om rätt till avdrag vid beskattningen för nyanläggning genom skogsplantering,

nr 84, av fru *Ryding m. fl.*, om höjning av förvärvsavdraget och kvotavdraget vid beskattningen,

nr 85, av fru *Ekroth m. fl.*, om rationalisering av försäkringsverksamheten,

nr 86, av herrar *Hamrin* i Kalmar och *Larsson* i Umeå, om tillhandahållande av ytterligare exemplar av riksdagsstrycket till riksdagens ledamöter,

nr 87, av herr *Jansson m. fl.*, om sänkning av myndighetsåldern,

nr 88, av herr *Karlsson* i Olofström *m. fl.*, om slopande av åldersgränsen för invaliditetstillägg,

nr 89, av herr *Nilsson* i Östersund *m. fl.*, om ersättning från allmän försäkringskassa för resa vid viss vård och behandling,

nr 90, av herr *Gustafsson* i Borås, om kontroll av överlåtelse av bostadsrätt vid förvärv å exekutiv auktion,

nr 91, av herr *Eliasson* i Moholm

m. fl., om ökat antal ekonomikonsumenter vid hushållningssällskapen,

nr 92, av herr *Krönmark m. fl.*, angående jordbrukets vattenvårdsfrågor,

nr 93, av herr *Petersson m. fl.*, om obligatorisk skörde-skadeanmälan,

nr 94, av herrar *Andersson* i Örebro och *Hyllander*, angående statens järnvägars rabattresor för värnpliktiga,

nr 95, av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, om ökat samhällsstöd åt kvinnor i abortsituation,

nr 96, av herr *Hermansson m. fl.*, om vissa kulturpolitiska åtgärder, samt

nr 97, av herrar *Jansson* och *Lorentzon*, angående ungdomens bostadsfråga.

Dessa motioner bordlades.

§ 13

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.19.

In fidem
Sune K. Johansson

Fredagen den 22 januari

Kl. 14.00

§ 1

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 14, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m., hänvisades propositionen, såvitt avsåg lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 om finansiering av folkpensioneringen, till lagutskott och i övrigt till bevillningsutskottet.

4 — Andra kammarens protokoll 1965. Nr 5

§ 2

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet motionerna nr 75 och 76;

till statsutskottet motionerna nr 77—80;

till bevillningsutskottet motionerna nr 81—84;

till bankoutskottet motionerna nr 85 och 86;

Interpellation ang. inrättande av skärgårdspolis inom Stockholms län

till lagutskott motionerna nr 87—90;
till jordbruksutskottet motionerna nr
91—93; samt

till allmänna beredningsutskottet mo-
tionerna nr 94—97.

§ 3

Föredrogs var för sig följande, vid
kammarens nästföregående sammanträ-
de gjorda men då bordlagda interPELLA-
tionsframställningar, nämligen av:

herr *Hamrin* i Kalmar, till herr stats-
rådet och chefen för jordbruksdeparte-
mentet angående ändring av gällande
ordning vid försäljning av kronans
mark till kommun, och

fru *Johansson*, till herr statsrådet
och chefen för socialdepartementet an-
gående höjning av undersökningskapa-
citeten vid blodgruppserologiska avdel-
ningen hos statens rättskemiska labora-
torium.

Kammaren biföll dessa framställ-
ningar.

§ 4**Interpellation ang. inrättande av skär-
gårdspolis inom Stockholms län**

Ordet lämnades på begäran till

Herr GREBÄCK (cp), som yttrade:

Herr talman! Jag har tidigare haft
anledning att i riksdagen ta upp vikten
av övervakningen av att lagar och för-
ordningar verkligen beaktas inom vårt
vidsträckt skärgårdsområde i Stock-
holms län. Det gällde den gången fiske-
bestämmelserna och efterlevnaden av
dessa.

Mot bakgrunden av den reaktion som
från flera håll i skärgården kommit till
uttryck i samband med genomförandet
av den nya polisorganisationen har jag
emellertid nu funnit det angeläget att
kammaren får en redovisning av inri-
kesministerns inställning till hela pro-
blemet om polisövervakning och polis-

skydd i vårt skärgårdsområde i Stock-
holms län.

Sedan länge har det rått oro bland
skärgårdsborna och bland de fritidsbo-
ende över den bristande övervakningen
av den allmänna ordningen i skärgårds-
området. Det är naturligt att oron och
otryggheten förstärkts inför genomfö-
randet av den nya polisorganisationen.
Centraliseringen till större polisenheter
medför ju att inte ens den tidigare sva-
ga lokala polisorganisationen kan be-
hållas.

Otryggheten har nu bland annat ta-
git sig uttryck i framställningar till läns-
styrelsen ävensom i flera insändare och
skriverier i lokalpressen och i protest-
skrivelser, som är undertecknade av bå-
de bofasta och fritidsboende och som
vänder sig emot lokaliseringen av poli-
sen till centralorterna. I en sådan skri-
velse, som har 131 namnunderskrifter
från boende på södra Ljusterö, framhål-
les bland annat, att den försämring av
polisbevakningen, som man fruktar
skall bli resultatet av den nya polisor-
ganisationen, äventyrar såväl den per-
sonliga säkerheten som skyddet av fast
och lös egendom. Man uttalar också far-
hågor för att vetenskapen om att polisen
kommer att ha mycket begränsade möj-
ligheter till avpatrullering och snabb ut-
ryckning inom skärgårdsområdet kan
komma att innebära ökade lagöverträ-
delser i olika avseenden.

Skärgårdsområdet i Stockholms län
är som bekant ett glesbygdsområde av
alldeles speciell karaktär. Det har fram-
hållits många gånger men bör sägas
igen, att vår skärgård tillhör det vack-
raste och förnämsta vårt land kan bjuda
naturälskare och fritidsmänniskor.
Detta är också något som allt flera män-
niskor har upptäckt. Enligt en utred-
ning som har utförts av länsstyrelsen i
Stockholms län rörande fritidsplane-
ringen i länets skärgårdsområde bör
man räkna med att fritidsfolket under
sommaren är ungefär en kvarts miljon
människor.

Interpellation ang. inrättande av skärgårdspolis inom Stockholms län

Det är alltså en sommarbefolkning i vår skärgård som är betydligt större än hela befolkningsantalet i många av länen i vårt land. I nästan alla våra skärgårdskommuner är situationen den, att fritidsfolket är tio gånger så många som de permanentboende. Det är bland annat fallet på Ljusterö, som jag förut nämnt; där har kommunen inte fullt 1 000 invånare, men man brukar räkna med 10 000 fritidsmänniskor sommartid. Det är självklart att med denna strida ström av skärgårdsbesökare följer det en del människor som varken är naturälskare eller rekreationssökande i vanlig mening. De utgör säkert ett fåtal, men ett fåtal som kan skapa otrygghet och otrygghet för många, därför att de uppträder som orosstiftare och vandaler. De tycks känna friheten från tätbebyggelsens tvång och regler som en rättighet att bete sig hur som helst både med natur, medmänniskor och ting som andra äger.

Den höjda materiella standarden och den ökade fritiden, i förening med trångboddheten för många människor i Storstockholm, har fört med sig kraftigt växande investeringar i fritidsbostäder inom skärgårdsområdet. Det är stora värden som ägarna under en stor del av året själva inte kan övervaka.

Inte minst i detta sammanhang är avfolkningen i skärgården ett bekymmer. Utglesningen bland skärgårdsborna för med sig, att den kontakt och övervakning dessa haft inom olika områden försämras. Den bofasta befolkningen som vill och kan stanna i skärgården måste emellertid få möjlighet att göra detta utan att riskera att hindras i sina näringar och sitt boende av olämpligt uppträdande besökare.

Det är alltså stora ideella och materiella värden som finns att värna om i Stockholms läns skärgård. Det är väl fullständigt klart att samhället måste ställa resurser till förfogande för att hjälpa till med detta.

Länsstyrelsen i Stockholms län har i

en skrivelse till Konungen den 6 november 1963 behandlat de problem som gäller bevakning och skydd i länets skärgård. Länsstyrelsen hemställde, »att Kungl. Maj:t vid den fortsatta beredningen av organisationsfrågorna i samband med polisväsendets förstatligande måtte taga under övervägande att inrätta en särskild skärgårdspolis i Stockholms län samt därvid beakta behovet av båtmateriel och båtförare i Norrtälje, Täby, Nacka och Handens blivande polisdistrikt». Länsstyrelsens förslag innebär att ett 10-tal skärgårdspoliser skulle vara stationerade i vartdera av de nyssnämnda polisdistrikten men givetvis vara disponibla inom hela skärgårdsområdet.

Med hänvisning till vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder har vidtagits av regeringen med anledning av länsstyrelsens hemställan om inrättande av skärgårdspolis inom Stockholms län?

Detta anhållan bordlades.

§ 5

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 15, angående frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan m. m.,

nr 16, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m., och

nr 17, med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).

Desse propositioner bordlades.

§ 6

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 98, av herr *Hector m. fl.*, om en internationell fredskår i FN:s regi,

nr 99, av herr *Hermansson m. fl.*, om tillskapande av nedrustningszoner,

nr 100, av herrar *Mattsson* och *Persson* i Heden, om bestridande med statsmedel av kostnader för distribution av valseldlar,

nr 101, av herr *Hermansson m. fl.*, om ett handelscentrum i Stockholm för produkter från utvecklingsländerna,

nr 102, av herrar *Nilsson* i Gävle och *Lorentzon*, om örlogsfartyget Älvsnabbens ersättande med ett mäss- och utställningsfartyg,

nr 103, av herr *Rimmerfors*, om viss reformering av de svenska FN-förbandens utbildning,

nr 104, av herr *Hector m. fl.*, om höjning av ersättningsbeloppen för utlåning av författares verk genom bibliotek,

nr 105, av herrar *Hedin* och *Nordgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Utbildning av ungdomsledare,

nr 106, av herr *Holmberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Studiebidrag m. m.,

nr 107, av herr *Keijer m. fl.*, om inrättande av ytterligare en tjänst som skolinspektör,

nr 108, av herr andre vice talmanen *Cassel m. fl.*, om statliga kreditgarantier för lokaliseringsslån,

nr 109, av herr andre vice talmanen *Cassel m. fl.*, om avslag å Kungl. Maj:ts framställning om anslag till lokaliseringsslån,

nr 110, av herr *Johansson* i Norrköping *m. fl.*, angående den regionala fördelningen av medel för bostadslångivning,

nr 111, av herr *Ohlin m. fl.*, angående näringsforskning och näringshygien,

nr 112, av herr *Svensson* i Vä *m. fl.*,

i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till enskilda vägar,

nr 113, av herrar *Börjesson* i Falköping och *Sjönell*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till företagareföreningar, m. m.,

nr 114, av herr *Hermansson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till ombudsmannaämnet för näringsfrihetsfrågor samt statens pris- och kartellnämnd,

nr 115, av herr *Nihlfors* och fröken *Elmén*, om ytterligare upplysningscentraler för konsumentfrågor,

nr 116, av herr *Nihlfors m. fl.*, om information angående det statliga pensionssystemet,

nr 117, av herr *Bengtson* i Solna *m. fl.*, angående rätten till avdrag vid beskattningen för resor till arbetsplatsen,

nr 118, av herr *Fridolfsson* i Stockholm, om successiv övergång till särbeskattning av äkta makar,

nr 119, av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, om rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål,

nr 120, av herr *Jonasson m. fl.*, angående avsättningen av medel å skogskonto, m. m.,

nr 121, av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*, angående resultatutjämning vid beskattningen,

nr 122, av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Nihlfors*, om viss utsträckning av fatalietider,

nr 123, av herr *Regnéll m. fl.*, om upphävande av 3 § lagen med förbud i vissa fall mot rundradioutsändning på öppna havet m. m.,

nr 124, av herr *Heckscher m. fl.*, om tilläggspensioner till vissa ålderspensionärer m. fl.,

nr 125, av herrar *Hedin* och *Nordgren*, om viss ändring i studiehjälpsreglementet,

nr 126, av herrar *Krönmark* och *Lothigijs*, om möjlighet för visst värnpliktigt befäl att erhålla reservanställning,

nr 127, av fröken *Ljungberg*, om vissa ändringar i studiehjälpsreglementet,

nr 128, av fröken *Ljungberg*, om upphävande av viss övergångsbestämmelse till studiehjälpsreglementet,

nr 129, av herr *Ohlin m. fl.*, angående vattenvård, luftvård och bullerfrågor,

nr 130, av herrar *Petersson* och *Krönmark*, angående värnpliktigas fria resor,

nr 131, av herrar *Eliasson* i Sundborn och *Sjönell*, om motverkande av rivning av icke saneringsmogna fastigheter,

nr 132, av herrar *Ringaby* och *Hedin*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Statens hingstdepå och stuteri: Avlöningar,

nr 133, av herrar *Börjesson* i Falköping och *Sjönell*, om bekämpande av narkotikahandeln,

nr 134, av herr andre vice talmannen *Cassel m. fl.*, angående glesbygdernas problem,

nr 135, av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.*, angående kulturpolitikens framtida utformning,

nr 136, av fröken *Elmén m. fl.*, angående de ensamståendes problem,

nr 137, av fröken *Elmén m. fl.*, om översiktlig riksplanering av kuststrakterna,

nr 138, av herr *Ohlin m. fl.*, om en allmän översyn av alkoholpolitiken,

nr 139, av herr *Ohlin m. fl.*, angående företagshälsovård, yrkeshygien och yrkesmedicin,

nr 140, av herr *Rimmerfors m. fl.*, om nyttiggörande av avfallsprodukter, samt

nr 141, av herrar *Wiklund* och *Nihlfors*, om inventering av vissa personalvårdande anordningar inom den statliga förvaltningen.

Dessa motioner bordlades.

§ 7

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

För deltagande i möte med Europarådets rådgivande församling i Strasbourg anhåller jag om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 26—30 januari.

Stockholm den 22 januari 1965

Lars Eliasson
i Sundborn

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 8

Ordet lämnades på begäran till

Herr ANTBY (fp), som yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 14, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m., måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från det propositionen kom kammaren till handa, d. v. s. första plenum efter fredagen den 5 februari.

Denna hemställan bifölls.

§ 9

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.10.

In fidem

Sune K. Johansson

Måndagen den 25 januari

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 19 innevarande januari.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att herr Dahlgren enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven från och med den 22 innevarande januari tills vidare.

Herr Dahlgren beviljades ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare.

§ 3

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 15, angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.; samt

till lagutskott propositionerna:

nr 16, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m., och

nr 17, med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).

§ 4

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till utrikesutskottet motionerna nr 98 och 99;

till konstitutionsutskottet motionen nr 100; samt

till statsutskottet motionerna nr 101—105.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 106, i anledning

av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Studiebidrag m. m., hänvisades motionen, såvitt avsåg medelsanvisning, till statsutskottet och i övrigt till lagutskott.

Slutligen föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionen nr 107;

till bankoutskottet motionen nr 108;

till statsutskottet motionerna nr 109—116;

till bevillningsutskottet motionerna nr 117—121;

till lagutskott motionerna nr 122—129;

till allmänna beredningsutskottet motionen nr 130;

till lagutskott motionen nr 131;

till jordbruksutskottet motionen nr 132;

till allmänna beredningsutskottet motionen nr 133;

till bankoutskottet motionen nr 134; och

till allmänna beredningsutskottet motionerna nr 135—141.

§ 5

Föredrogs den av herr *Grebäck* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående inrättande av skärgårdspolis inom Stockholms län.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 142, av herr *Heckscher m. fl.*, an-

gående beställningar av fartygsmateriel m. m. för försvaret,

nr 143, av herr *Björkman* och fru *Kristensson*, om inrättande av en assistenttjänst och en kontoristtjänst vid karolinska institutets institution för pediatrik patologi,

nr 144, av herr *Grebäck*, angående statsbidraget till folkbiblioteken,

nr 145, av herr *Ohlin m. fl.*, om vissa åtgärder angående skolväsendet m. m.,

nr 146, av herr *Ohlin m. fl.*, angående åldringssjukvården,

nr 147, av herr *Ohlin m. fl.*, om inrättande av två nya medicinska högskolor,

nr 148, av fru *Sjövall* och fru *Kristensson*, om utbyte av en specialläroarbefattning i jäsningslära vid tekniska högskolan i Stockholm mot en professur i biokemisk teknologi,

nr 149, av herrar *Mundebo* och *Hamrin* i Kalmar, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning,

nr 150, av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*, angående bostadspolitiken,

nr 151, av herr *Ohlin m. fl.*, angående mentalsjukvården,

nr 152, av herr *Ohlin m. fl.*, om åtgärder mot sjukvårds-krisen,

nr 153, av herrar *Westberg* och *From*, angående statligt stöd till vattenvårds-sammanslutningar, m. m.,

nr 154, av herr *Westberg m. fl.*, om förstärkning av isbrytarflottan,

nr 155, av fru *Sjövall* och herr *Enskog*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till Ingeniörs-vetenskapsakademien,

nr 156, av fru *Sjövall m. fl.*, om förbättring av pensions- och socialförsäkringsskyddet för svenskar i internationell tjänst,

nr 157, av fru *Kristensson* och fröken *Ljungberg*, om utredning av frågan om familjebeskattningen,

nr 158, av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Nordgren*, angående bestämmelserna om begränsning av skatt i vissa fall,

nr 159, av herr *Nordgren m. fl.*, om

avdrag vid beskattningen för avsättning till reparation av hyresfastighet,

nr 160, av herr *Karlsson* i Huddinge *m. fl.*, om ett nytt creditsystem för bostadsbyggande och vissa offentliga investeringar,

nr 161, av herrar *Lorentzon* och *Holmberg*, om utvidgad statlig gruvsdrift i Norrland,

nr 162, av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*, om tillskapande av ett byggnadsföretag med staten som huvuddelägare,

nr 163, av fru *Sjövall m. fl.*, om anslag till utvidgning av verksamheten hos Sällskapet riksdagsmän och forskare,

nr 164, av herr *Wiklund*, om utgivning av en informationstidskrift rörande riksdagens verksamhet,

nr 165, av herr *Sjönell*, om en förenklad aktiebolagslagstiftning för mindre företag,

nr 166, av herr *Sjönell*, om en mera tidsenlig utformning av reglerna om gäldränta,

nr 167, av herr *Källstad m. fl.*, angående det studiesociala stödet,

nr 168, av herr *Löfgren*, angående maximibeloppet för enskild arbetstagares skadeståndsskyldighet enligt kollektivavtalslagen,

nr 169, av herr *Nihlfors m. fl.*, angående värdebeständig placering av arbetslöshetskassornas fondmedel,

nr 170, av herrar *Antonsson* och *Boo*, om obligatorisk medicinsk kontroll av barn,

nr 171, av herr *Börjesson* i Falköping *m. fl.*, om åtgärder mot bristen på sjukvårdspersonal,

nr 172, av herr *Hermansson m. fl.*, om inflytande för de anställda över enskilda företag,

nr 173, av herr *Hermansson m. fl.*, om inflytande för de anställda över statliga företag,

nr 174, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, om vidgad rätt till fria resor för värnpliktiga, samt

nr 175, av herr *Ohlin m. fl.*, angående familjepolitiken.

Dessa motioner bordlades.

§ 7

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.10.

In fidem
Sune K. Johansson

Tisdagen den 26 januari

Kl. 15.30

§ 1

Svar på fråga ang. nya skyddsföreskrifter beträffande förvaring av petroleumprodukter m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**, som yttrade:

Herr talman! Fru Ekroth har frågat när de nya skyddsföreskrifterna jämte anvisningar beträffande förvaring av petroleumprodukter och andra brandfarliga varor kan komma de lokala myndigheterna till handa.

Jag får meddela, att en av kommerskollegium utfärdad kungörelse med erforderliga anvisningar rörande underjordiska cisterner den 22 januari i år kommit ut av trycket. Dessa föreskrifter torde sålunda numera ha blivit tillgängliga för byggnadsnämnder och andra berörda lokala myndigheter.

Vidare anförde

Fru **EKROTH** (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för handelsdepartementet för svaret på min fråga.

Jag ställer egentligen frågan på grund av att så pass lång tid förflutit sedan min motion i ärendet behandlades här i riksdagen. Redan då framhölls att kommerskollegium sysslade med överarbetning av de nya tillämpningsföreskrifterna. Hithörande problem berör oss emellertid så nära och är så allvarliga

för vår vattenförsörjning både i dag och för framtiden, att det gäller att snabbt kunna angripa dem.

I min motion hemställde jag att bestämmelserna skulle utformas så, att i marken kring underjordisk cistern för förvaring av petroleumprodukter skall finnas skydd i form av betongkassun av fullgod beskaffenhet eller annan fullt säker anordning som verksamt förhindrar skada på yt- eller grundvattentäkt. Jag hemställde också att föreskrifter skulle utfärdas rörande kontinuerlig kontroll av i marken redan nedlagda oljecisterner.

I utskottets utlåtande över motionen hette det bl. a.: »Motionärerna berör enligt utskottets mening problem av mycket stor betydelse för vattenförsörjningen. I likhet med motionärerna finner utskottet det angeläget att alla rimliga åtgärder vidtages i riktning som anges i motionen. För närvarande», yttrade utskottet, »utarbetas inom kommerskollegium tillämpningsföreskrifter till förordningen om brandfarliga varor jämte anvisningar. Utskottet förutsätter att de av motionärerna berörda spörsmålen därvid ägnas vederbörlig uppmärksamhet.»

Motionen tog i första hand sikte på att trygga vattenförsörjningen. Att problemet verkligen är allvarligt kan jag visa genom exempel från min hemkommun. Under förra året gick sju oljecisterner, vardera rymmande omkring 5 000 liter olja, sönder — detta är vad som kommit till byggnadsnämnds och

Svar på fråga ang. förhandlingarna om Graddisvägen

hälsovårdsnämnds kännedom, och säkerligen är antalet större. Detta skulle betyda att cirka 35 000 liter olja på olika vägar så småningom söker sig fram till våra yt- och grundvattentäkter. Så sent som för fjorton dagar sedan inträffade det senaste läckaget; på ett dygn försvann 4 500 liter olja.

Om man förutsätter att förhållandena är likartade på andra orter i vårt land, inser ju var och en hur allvarlig situationen är. Därtill kommer den ekonomiska sidan av problemet, som jag emellertid inte berört i min fråga.

Uppskattningsvis finns cirka 400 000 oljecистерner placerade direkt i marken. Det säger oss att faran är överhängande. Med tanke på alla de gamla oljecистерner som finns utspridda över hela vårt land och av vilka många legat i marken under åtskilliga år, är det uppenbart att ytterst allvarliga faror hotar vår vattenförsörjning i framtiden. Jag är därför glad över att statsrådet i sitt svar förklarat att de nya föreskrifterna nu är tillgängliga. Jag hoppas att dessa föreskrifter till alla delar innehåller sådana bestämmelser, att vi med hjälp av dem kan avvärja de största farorna.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2**Svar på fråga ang. förhandlingarna om Graddisvägen**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND, som yttrade:

Herr talman! Herr Holmberg har frågat mig om förhandlingarna med norska myndigheter bedrivs så att man kan räkna med ett definitivt besked innevarande år om anläggningen av den s. k. Graddisvägen.

Den svensk-norska kontaktgrupp, som under år 1963 tillsattes av kommunikationsdepartementen i Norge och Sverige för att behandla frågor rörande ut-

byggnad och förbättring av vissa mellanriksvägar, har nyligen lagt fram en redogörelse för sitt arbete.

Av redogörelsen framgår att frågan om utbyggnad av den norska delen av Graddisvägen kommer att behandlas av Nordlands fylkesting under innevarande vinter. Därefter beräknas de centrala norska myndigheterna komma att besluta i frågan. Förhållandena synes numera vara gynnsamma för ett positivt ställningstagande från norsk sida till Graddisvägens utbyggnad. Ett beslut beräknas kunna föreligga före sommaren 1965. I enlighet med vad riksdagen tidigare uttalat får någon mera omfattande utbyggnad av den svenska delen av Graddisvägen inte igångsättas förrän bindande beslut om en utbyggnad av vägen på norsk sida föreligger. Vi har således nu att avvakta det besked, som man från Norge kan lämna i frågan.

Vidare anförde

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Skoglund för svaret på min fråga. Jag gör detta så mycket mera som det nu äntligen har lämnats besked om en näraliggande tidpunkt för en klarsignal från Norges sida. Detta bör kunna innebära att regeringen redan i sommar kan sätta i gång arbetet på den norska sidan.

Formuleringen att det behövs ett bindande beslut om utbyggnad av vägen från norsk sida innan man kan sätta i gång arbetet på den svenska sidan kan knappast innebära att vi behöver vänta på igångsättningsarbetena på den norska sidan. Det bör räcka med att det kommer en tydlig klarsignal från norsk sida om att vägen skall byggas för att den svenska regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna skall kunna sätta i gång för fullt på den svenska sidan, och detta tycker jag skall kunna göras redan i sommar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. fria läroböcker och fri undervisningsmateriel för elever i de gymnasiala skolstadierna

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Källstad har frågat om jag har för avsikt att vidtaga några åtgärder, och i så fall vilka, för att elever på de gymnasiala skolstadierna skall erhålla fria läroböcker och fri undervisningsmateriel.

I prop. 1964: 171 angående reformering av de gymnasiala skolorna m.m. har jag ingående uppehållit mig vid spörsmålet om främst gymnasiet och fackskolans försörjning med läroböcker och andra pedagogiska hjälpmedel. Jag har därvid förklarat att jag har för avsikt att tillkalla särskilda sakkunniga för en samlad utredning av bl. a. produktion och granskning av läroboksmateriel. Hjälpmedelsfrågan togs även upp i vissa motioner i riksdagen i anledning av propositionen. Sålunda hemställdes bl. a. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära skyndsamt utredning om och förslag angående införande av fria läroböcker i fackskola och gymnasium. Särskilda utskottet framhöll att det här gällde ett mycket omfattande problem bl. a. i fråga om avgränsningen i olika hänseenden. Utskottet var beträffande fria läroböcker inte berett att göra annat uttalande än att frågan efter utredning borde prövas i lämpligt sammanhang. Frågan om ett mera generellt genomförande av systemet med fria läroböcker bör enligt min mening, liksom enligt utskottets uppfattning, först utredas. Jag kommer vid lämplig tidpunkt att i regeringen ta upp frågan härom.

Vidare anförde

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Jag vill framföra mitt tack till ecklesiastikminister Edenman

för svaret på den av mig ställda frågan angående fria läroböcker och fri undervisningsmateriel.

Den första delen av ecklesiastikministerns svar berör egentligen en annan fråga, som jag inte ställt, nämligen frågan om produktion och granskning av läroboksmateriel. Jag noterar att ecklesiastikministern på denna punkt har för avsikt att tillkalla sakkunniga för en särskild utredning.

Den fråga jag ställde avsåg alltså fria läroböcker och fri undervisningsmateriel. Jag kan av svaret konstatera att några åtgärder ännu inte vidtagits. Jag har förståelse för detta alldenstund riksdagen fattade beslut i gymnasiefrågan så sent som den 15 december förra året. Inte heller anges vilka åtgärder som ecklesiastikminister Edenman tänker vidtaga.

Jag noterar med tacksamhet att ecklesiastikministern vid lämplig tidpunkt kommer att ta upp frågan i regeringen. Jag tror nämligen att det direkta stöd, om vilket vi beslutade förra våren, nämligen det studiesociala stödet, är viktigt och väsentligt men inte tillräckligt. Visserligen har i årets statsverksproposition upptagits ett förslagsanslag på 415 miljoner kronor till det studiesociala stödet, men det indirekta stöd som fria läroböcker och fri undervisningsmateriel skulle utgöra för många elever och för många familjer är onekligen mycket väsentligt. Jag tror också att detta skulle undanröja de socialt betingade studiehinder som fortfarande förekommer.

Enligt vad jag inhämtat har Stockholms stads kulturrotel gjort en undersökning i samband med att Stockholms stad beslutade om införandet av fria läroböcker. Denna utredning skall ha givit till resultat att den sammanlagda lärobokskostnaden för en gymnasist under tre år skulle belöpa sig till omkring 336 kronor. Om man räknar med att elevantalet i gymnasierna 1970—1971 är omkring 100 000 och i fackskolorna omkring 40 000, skulle det med den siffran, vilken jag tagit som ut-

Svar på fråga ang. arrendelagskommitténs arbete — Svar på fråga ang. representationen i överläggningarna om ett provisoriskt jordbruksavtal

gångspunkt för min fråga, röra sig om omkring 11,2 miljoner för gymnasierna och cirka 6,7 miljoner för fackskolorna, alltså sammanlagt närmare 18 miljoner kronor, vilket är ett relativt blygsamt belopp i jämförelse med de 415 miljonerna för det studiesociala stödet i dess helhet.

Jag är väl medveten om vad vi skrev i särskilda utskottets utlåtande för kort tid sedan under föregående riksdags höstsession, då vi inte uttalade mera än att frågan efter utredning bör prövas i lämpligt sammanhang. Jag vill alltså hoppas att ecklesiastikministern snart tar upp denna fråga i regeringen.

Jag ber än en gång att få tacka ecklesiastikministern för svaret på min fråga.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. arrendelagskommitténs arbete

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Andersson i Storfors har frågat hur långt arrendelagsutredningen kommit i sitt arbete och när den kan beräknas vara färdig att avlämna sitt förslag.

Så sent som den 24 november 1964 besvarades i denna kammare en enkel fråga i samma ämne. Som då meddelades räknar utredningen med att kunna avge sitt betänkande under början av 1966.

Vidare anförde

Herr EKSTRÖM i Iggesund (s):

Herr talman! I anledning av att herr Andersson i Storfors på grund av sjukdom är förhindrad att tacka för svaret på sin fråga vill jag göra detta i hans

ställe. Jag föreställer mig att han är nöjd med det svar som statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har lämnat.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. representationen i överläggningarna om ett provisoriskt jordbruksavtal

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Wennerfors har frågat varför den s. k. konsumentdelegationen inte är representerad i de överläggningar angående ett provisoriskt jordbruksavtal som pågår inom statens jordbruksnämnd.

Till svar vill jag meddela, att statens jordbruksnämnd fått i uppdrag att efter hörande av jordbrukets förhandlingsdelegation och jordbruksnämndens konsumentdelegation inkomma med förslag till provisoriska prisregleringsåtgärder. Enligt vad jag inhämtat sker också under de pågående överläggningarna samråd i olika former mellan jordbruksnämnden och konsumentdelegationen. Jag anser att nämnden och delegationen själva bör kunna bestämma formerna för detta samråd.

Vidare anförde:

Herr WENNERFORS (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Holmqvist för svaret.

Jag vill först framhålla att jag med denna fråga inte har velat skapa någon oro kring de pågående förhandlingarna angående det provisoriska avtal som skall gälla till dess riksdagen fattat beslut beträffande den framtida jordbrukspolitiken. Frågan skall inte heller uppfattas som någon kritik av att

Svar på fråga ang. representationen i överläggningarna om ett provisoriskt jordbruksavtal

jordbrukets representanter har möjlighet att föra sin näringsgrens talan på ett allsidigt sätt. Jag är också mycket medveten om att den primära frågan är hur prisregleringen skall ordnas under den s. k. mellanperioden. Men man skall inte bortse ifrån konsumenternas intressen. Prisutvecklingen har varit sådan att man kan förstå att folk tycker att det är rimligt att alla parter får samma möjligheter att framlägga förslag och önskemål.

När konsumentdelegationen tillkom år 1962 framhölls i propositionen att konsumentdelegationen skulle få vara med och överlägga i frågor av större vikt och i frågor som har prejudicerande verkan. Departementschefen anförde också att vid ett nytt avtal kunde det vara naturligt att vi fick ta ställning till delegationens uppgifter.

Utskottet anslöt sig till propositionen och framhöll att man skulle ta hänsyn till förbrukarnas intressen när jordbrukspolitiken fick sin framtida utformning. Jordbruksministern påpekade vidare att om det skulle vidtas åtgärder utanför avtalets ram, så kunde man tänka sig att delegationen kopplades in och fick delta i arbetet mera aktivt.

Om man sammanställer uttalandena i propositionen, utskottsutlåtandet och jordbruksministerns anförande, kan man mycket väl komma till den slutsatsen att konsumentdelegationen på något sätt skulle kunna vara representerad vid de pågående förhandlingarna om provisoriet. Dessa överläggningar berör ju inte enbart frågor som ligger inom ramen för avtalet. Det gäller visserligen förlängning av sexårsavtalet, men det kan bli frågor om att diskutera förändringar — det tar jag inte på något sätt ställning till — och då kan det vara mycket befogat att låta konsumenterna vara med och diskutera; det medverkar till att skapa förståelse för jordbrukets problem av i

dag. Jag tror inte att det är lyckligt att man i efterskott granskar och kritiserar ett träffat avtal, och det tror jag inte heller att man hade tänkt sig när konsumentdelegationen inrättades. Det kan också vara av intresse för jordbrukarna att konsumentdelegationen och därmed konsumenterna känner medansvar.

Sådana förhållandena är tycker jag att det är angeläget att pröva frågan, huruvida konsumentdelegationen skulle kunna vara representerad i någon form vid de pågående förhandlingarna.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag är ledsen att behöva säga det, men det förefaller som om herr Wennerfors inte hade förstått det svar jag har lämnat. Herr Wennerfors har frågat varför konsumenterna inte är representerade i förhandlingarna. Jag har hänvisat till att jordbruksnämnden har fått uppdraget att inkomma med förslag och att den också har fått uppdraget att samråda såväl med jordbrukets förhandlingsdelegation som med konsumentdelegationen. Det har också förekommit sådana kontakter eller sådana förhandlingar, om vi skall kalla det så, just med hänsyn till att sexårsavtalet löper ut och vi skall ha någon ting nytt.

Jag har förstått saken på det sättet, att herr Wennerfors' fråga har varit onödig; det har faktiskt förekommit sådana kontakter, och jag kan därför egentligen inte förstå varför herr Wennerfors uttrycker önskemål om att vi skall tillvarata konsumenternas intresse att få delta i överläggningar. Det är ju nästan ett år sedan regeringen på min föredragning beslöt ge jordbruksnämnden uppdraget.

Herr **WENNERFORS** (h):

Herr talman! Jag är ledsen att jag inte berörde just den delen av jordbruksmi-

Svar på fråga ang. tillhandahållande på postkontoren av blanketter för arbetsgivaruppgifter och för självdeklaration

nisterns svar. Jag medger att det framgår att konsumentdelegationen har fått tillfälle till samråd, men det är också frågan hur detta samråd sker, och det är väl svårt att diskutera här.

Vad jag velat framhålla är att man kan överväga om det enbart skall vara en informell diskussion, ett »hörande». Sådant läget nu blir, när man måste ha överläggningar som kan innebära förlängning av jordbruksavtalet, kan man faktiskt sätta i fråga om inte representationen borde kunna ske på annat sätt. Jag har förut sagt att jag inte framställt min fråga för att skapa oro utan för att skapa större förståelse för dessa problem och större medansvarighet.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag har ingenting emot det. Eftersom det är regeringen som föreslagit att vi skulle inrätta en konsumentdelegation, har vi väl gett uttryck för samma önskan som herr Wennerfors, att överläggningar skall ske med representanter från båda sidorna.

Jag vet inte om herr Wennerfors observerat att när regeringen uppdrog åt jordbruksnämnden att »samråda» med parterna hade vi inte möjlighet att finna annat uttryck för denna önskan. Det finns ju i dag inte konstitutionellt underlag för regelrätta förhandlingar, utan det har alltid varit så att jordbruksnämnden haft att »samråda» med parterna innan den kommer in med förslag.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. tillhandahållande på postkontoren av blanketter för arbetsgivaruppgifter och för självdeklaration

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**, som yttrade:

Herr talman! Herr Nihlfors har frågat

mig vilka möjligheter det finns för vederbörande myndigheter att ordna så att blanketterna för arbetsgivaruppgifter och för självdeklaration även skall finnas tillgängliga på postkontoren. Jag vill svara följande.

Blanketterna tillhandahålls hos länsstyrelsen, de lokala skattemyndigheterna, ordföranden i taxeringsnämnden och kommunalkontoren. När så är påkallat tillhandahålls blanketter också av andra statliga eller kommunala myndigheter. Blanketter lämnas numera i regel ut hos bankerna. Som framgått av annonser i dagspressen kan man hämta blanketter även på vissa postanstalter i Stockholms ytterområden. Poststyrelsen har också, enligt vad jag inhämtat, redan börjat undersöka möjligheten att tillhandahålla deklarationsblanketter i större utsträckning.

Vidare anförde

Herr **NIHLFORS** (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min fråga.

Av svaret framgår att någonting håller på att hända. Poststyrelsen har, står det i det svar jag har fått mig tilldelat, »redan börjat undersöka möjligheten att tillhandahålla deklarationsblanketter i större utsträckning». Jag vet nu inte vad statsrådet menar med »redan» i det sammanhanget. Det har nog länge varit ett önskemål från allmänhetens sida att dessa blanketter skall finnas tillgängliga på postkontoren, som trots allt ligger tätare än de myndigheter finansministern nämnde i sitt svar.

Jag skulle också vilja fråga — om det går att få något svar är mera osäkert — om poststyrelsen med de nu pågående åtgärderna har möjlighet att ge service åt allmänheten redan i vår, så att åtminstone till tidpunkten för lämnande av självdeklaration den 15 februari det skall finnas blanketter på postkontoren över hela landet.

Härmed var överläggningen slutad.

Interpellation ang. vidgad rätt till fria resor för värnpliktiga

§ 7

Justerades protokollen för den 20 in-
nevarande januari.

§ 8

Föredrogs var för sig följande å bor-
det vilande motioner; och hänvisades
därvid

till statsutskottet motionerna nr 142—
156;

till bevillningsutskottet motionerna nr
157—159;

till bankoutskottet motionerna nr 160
—164;

till lagutskott motionerna nr 165—
169;

till allmänna beredningsutskottet mo-
tionerna nr 170—173;

till statsutskottet motionen nr 174;
och

till allmänna beredningsutskottet mo-
tionen nr 175.

§ 9

**Interpellation ang. vidgad rätt till fria
resor för värnpliktiga**

Ordet lämnades på begäran till

Herr BOO (cp), som yttrade:

Herr talman! Värnpliktstiden innebär
för den unga manliga befolkningen en
period av stora samhälleliga ingripanden
i tillvaron. Det förhållandet att de
unga under en lång tid skall vistas borta
från sin ordinarie miljö gör att vissa
svårigheter kan uppstå. Dessa löses i
regel på ett för alla parter i stort sett
tillfredsställande sätt. Hur bra man än
lyckas lösa anpassningen i den nya
miljön är det eftersträvansvärt att de
värnpliktiga kan hålla kontakten med
sin normala miljö, med familj, kamra-
ter, föreningsliv o. s. v.

Samhället medverkar därför till att
alla värnpliktiga ett antal gånger under
tjänstgöringen får tillfälle att på det all-

männas bekostnad besöka sina hem.
Dessutom svarar samhället givetvis för
resekostnaderna i samband med in- och
utryckning.

Statsrevisorerna har vid sin gransk-
ning av de värnpliktigas fria resor pe-
kat på vissa förhållanden som inte är
tillfredsställande. Det utskrivande av
färdbiljetter som måste ske för de fria
resorna är mycket tidskrävande. Rese-
uppgifter skall införas från de värn-
pliktiga, uppgifterna kontrolleras, bil-
jetterna stämplas och utdelas. Därtill
kommer de kostnader för biljetterna
som kommer på försvarets civilförvalt-
ning och statens järnvägar. Statsreviso-
rerna beräknar den sammanlagda ut-
giften för statsverket för dessa biljetter
till över 1 miljon kronor.

Med bibehållande av nuvarande sys-
tem finner statsrevisorerna det vara
begränsade möjligheter att uppnå större
besparingar. Mot bakgrunden av detta
väcker statsrevisorerna frågan om änd-
ring av bestämmelserna för de värnplik-
tigas resor. Alla värnpliktiga iförda uni-
form och försedda med identitetskort
skulle få rätt att i obegränsad utsträck-
ning kostnadsfritt anlita av staten ägda
kommunikationsmedel. Jag finner detta
förslag värt att allvarligt överväga.

Med hänvisning till vad jag har an-
fört anhåller jag om kammarens tillstånd
att till statsrådet och chefen för för-
svarsdepartementet få framställa följande
fråga:

Vilka åtgärder har statsrådet för av-
sikt att vidtaga i anledning av den av
statsrevisorerna väckta frågan om änd-
ring av bestämmelserna så att de värn-
pliktiga finge rätt att i obegränsad ut-
sträckning kostnadsfritt utnyttja av sta-
ten ägda kommunikationsmedel?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

Anmälades, att följande motioner un-
der sammanträdet avlämnats till herr
talmannen:

nr 176, av herr *Hermansson m. fl.*, om avbrytande av de ekonomiska förbindelserna med Sydafrikanska unionen,

nr 177, av herr *Boo m. fl.*, om suppleanter för fullmäktige i primärkommuner,

nr 178, av herr *Lundberg*, angående riksdagens revisorers verksamhet,

nr 179, av fröken *Sandell m. fl.*, angående riksdagens högtidliga öppnande,

nr 180, av herr *Carlsson* i Tyresö, om ökning av Sveriges bistånd till utvecklingsländerna,

nr 181, av herr *Heckscher m. fl.*, om nya riktlinjer för Sveriges bistånd till utvecklingsländerna,

nr 182, av herr *Hermansson m. fl.*, om ökade anslag till internationell biståndsverksamhet,

nr 183, av herr *Jansson m. fl.*, om utgiftsstopp för militärkostnaderna,

nr 184, av herrar *Hedlund* och *Ohlin*, angående Sveriges bistånd till utvecklingsländerna,

nr 185, av herrar *Ståhl* och *Wahlund*, om statsbidrag till Utlandssvenskarnas förening,

nr 186, av herr *Turesson*, om utställning av riksregalierna m. m.,

nr 187, av herrar *Björk* i Göteborg och *Johansson* i Trollhättan, om åtgärder för att främja översättning av utländsk skönlitteratur,

nr 188, av herr *Boo m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Utbildning av ungdomsledare,

nr 189, av herr *Carbell m. fl.*, om inrättande vid Stockholms universitet av en personlig professur i samhällsorienterad statistik för docenten Tore Dalenius,

nr 190, av herrar *Carlsson* i Tyresö och *Kristenson*, om inrättande av särskilda fakulteter eller institutioner för arbetsmarknadsfrågor,

nr 191, av herr *Elmstedt*, om fria läroböcker för elever vid real- och flickskolor, m. m.,

nr 192, av herr *Engkvist m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning,

nr 193, av herr *Fridolfsson* i Stockholm, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet, m. m.,

nr 194, av herr *Gustafsson* i Skellefteå *m. fl.*, om inrättande av en professur i barnpsykiatri vid Umeå universitet,

nr 195, av herr *Heckscher m. fl.*, angående delningstalen i klasserna på grundskolans mellan- och högstadier,

nr 196, av herrar *Hedlund* och *Ohlin*, angående vuxenutbildningen,

nr 197, av herrar *Hedlund* och *Ohlin*, angående konstnärsstipendier m. m.,

nr 198, av fru *Holmqvist m. fl.*, angående huvudmannaskapet för Sociala barna- och ungdomsvårdsseminariet,

nr 199, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, om åtgärder till stödjande av samernas kulturliv,

nr 200, av herr *Keijer m. fl.*, om statsbidrag till Ekebyholmsskolan,

nr 201, av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*, om inrättande av en professur i pedagogik vid Umeå universitet,

nr 202, av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Särskilt stöd åt undervisningen i rikets nordligaste gränsorter m. m.,

nr 203, av herrar *Lindahl* och *Allard*, om inrättande av en klinisk professur i idrottsmedicin,

nr 204, av fröken *Ljungberg*, angående anslagen till utställningar av svensk konst till utlandet,

nr 205, av herr *Lundberg*, om inrättande av en laboratur i strålningsbiologi vid Uppsala universitet,

nr 206, av herr *Lundkvist* och fröken *Andersson* i Strängnäs, om kostnadsfri examensprövning av privatister vid allmänt gymnasium,

nr 207, av herr *Martinsson m. fl.*, om inrättande av en laboratur i perifer kärlikirurgi vid karolinska institutet,

nr 208, av herr *Nelander*, om ökat anslag till studenthälsovård vid Lunds universitet,

nr 209, av fru *Nettelbrandt m. fl.*, om statsbidrag för bibliotekstjänstgöring i grundskolan,

nr 210, av fru *Nettelbrandt m. fl.*, om skrivhjälp åt vissa lärare,

nr 211, av herrar *Nordstrandh* och *Hedin*, angående fördelningen av författarsättningen,

nr 212, av herrar *Nordstrandh* och *Petersson*, angående vissa tjänster vid Nordiska museet,

nr 213, av herrar *Ohlin* och *Hedlund*, om inrättande av ytterligare två tjänster som idrottsledare vid Stockholms universitet,

nr 214, av fröken *Olsson m. fl.*, om anslag till Arbetarnas Bildningsförbund för verksamhet bland döva,

nr 215, av herrar *Oskarson* och *Magnusson* i Tumhult, om anslag för ersättning åt ägare av byggnadsminnen,

nr 216, av herr *Rimmerfors m. fl.*, om statsbidrag till Sveriges Lärares Nykterhetsförbund,

nr 217, av herr *Ståhl*, om stöd åt fria idé- och kulturtidskrifter,

nr 218, av herr *Ullsten*, om inrättande av viss tjänst för allmän studierådgivning vid Stockholms universitet,

nr 219, av herr *Bengtsson* i Landskrona *m. fl.*, angående bidragen till driften av verkstäder för handikappade,

nr 220, av herr *Bergman m. fl.*, angående kommunernas markpolitik,

nr 221, av fru *Ekendahl m. fl.*, om ökat statligt stöd till kommunerna för drift av dag- och fritidshem, m. m.,

nr 222, av fru *Ekendahl* och herr *Hagnell*, om inrättande av ett institut för arbetshygien och arbetsfysiologi, m. m.,

nr 223, av herr förste vice talmannen *von Friesen*, om inrättande av vissa tjänster vid S:t Jörgens sjukhus,

nr 224, av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Gomér*, om statsbidrag till kostnader för familjedaghemsverksamhet, m. m.,

nr 225, av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Gomér*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Statens arbetsklirik,

nr 226, av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.*, angående pensionärernas bostadsförsörjning,

nr 227, av herr *Heckscher m. fl.*, angående driftsbidragen till daghem, fritidshem och lekskolor,

nr 228, av herr *Holmberg m. fl.*, angående pensionärernas bostadsförsörjning,

nr 229, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, i anledning av vissa Kungl. Maj:ts framställningar under femte huvudtiteln,

nr 230, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till sjukförsäkringen,

nr 231, av herr *Nyberg m. fl.*, angående vissa tjänster vid Gullberna sjukhus,

nr 232, av herr *Rask* och fru *Ekroth*, angående statsbidraget till verkstäder för handikappade,

nr 233, av fru *Ryding* och herr *Lorentzon*, angående säkerhetsinspektionen vid sprängämnestillverkning,

nr 234, av fru *Ryding m. fl.*, om höjning av familjebostadsbidragen, m. m.,

nr 235, av herrar *Svenning* och *Adamsson*, om inrättande av en laboratur vid statens institut för folkhälsan,

nr 236, av herr *Heckscher m. fl.*, om en besparingsutredning,

nr 237, av herrar *Hedlund* och *Ohlin*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Avsättning till fonden för idrottens främjande,

nr 238, av herr *Hedlund m. fl.*, angående idrottens hälsofrämjande betydelse, m. m.,

nr 239, av fröken *Ljungberg m. fl.*, om en förteckning över all statlig personal,

nr 240, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, om ändrad ordning för vissa anslags uppförande i statsbudgeten,

nr 241, av herr *Nihlfors m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till varudeklarationsnämnden,

nr 242, av herrar *Ohlin* och *Hedlund*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande,

nr 243, av herrar *Petersson* och *Öhvall*, angående förläggningen av LKAB:s huvudkontor,

nr 244, av herr *Sjöholm m. fl.*, angående stödet till boxningssporten,

nr 245, av herrar *Sjönell* och *Gomér*, om utökning av styrelsen för Institutet för nyttiggörande av forskningsresultat, INFOR,

nr 246, av herr *Sjönell m. fl.*, angående exploateringen av vissa naturtillgångar,

nr 247, av herr *Svensson* i Vä *m. fl.*, angående kostnadsfördelningen mellan stat, landsting och primärkommuner,

nr 248, av fröken *Anderson* i Lerum och herr *Andersson* i Billingsfors, angående försäljningen av statens järnvägars banvaktsstugor, m. m.,

nr 249, av herr *Carlshamre m. fl.*, angående motorvägarnas mittskiljeremsor,

nr 250, av herr *Johansson* i Växjö *m. fl.*, angående radio- och TV-programmen för ungdom,

nr 251, av herrar *Jönsson* i Ingemarsgården och *Bohman*, angående grunderna för statsbidrag till tunnelbanor,

nr 252, av herr *Larsson* i Norderön *m. fl.*, om ökat statsbidrag till vägunderhåll inom Jämtlands län,

nr 253, av herr *Antby m. fl.*, om ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem,

nr 254, av herrar *Antonsson* och *Elmstedt*, om stimulans av personligt sparrande,

nr 255, av herr *Börjesson* i Falköping *m. fl.*, om registrering av spritköp,

nr 256, av fröken *Elmén m. fl.*, om höjning av spritbeskattningen,

nr 257, av fru *Gärde Widemar* och herr *Mattsson*, om undantag från allmän varuskatt för konst som försäljes å utställning,

nr 258, av herr *Hamrin* i Jönköping *m. fl.*, om höjning av åldersgränsen vid utskänkning av rusedrycker,

nr 259, av herr *Heckscher m. fl.*, om införande av barnavdrag vid beskattningen,

nr 260, av herr *Hermansson m. fl.*, om avskaffande av tullar å varor från utvecklingsländerna, m. m.,

nr 261, av fru *Holmqvist m. fl.*, angående

ende inrättandet av utminuteringsställen för rusedrycker,

nr 262, av herr *Larsson* i Norderön *m. fl.*, angående dispositionen av medel som insatts å skogskonto,

nr 263, av herr *Martínsson m. fl.*, angående befrielse från skatteplikt för automobil som äges av högggradigt vanför person,

nr 264, av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*, om översyn av arvsbeskattningen,

nr 265, av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*, om vidgad rätt till avsättning till investeringsfond för konjunkturutjämning,

nr 266, av herr *Nordgren m. fl.*, om viss ändring av arvs- och gåvobeskattningen,

nr 267, av herrar *Nordstrandh* och *Ringaby*, om rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader,

nr 268, av herrar *Franzén* i Träkumla och *Gustafsson* i Stenkyrka, angående Gotlands behandling i lokaliseringspolitiskt avseende,

nr 269, av herr *Hedlund m. fl.*, om åtgärder mot inflation,

nr 270, av herr *Hedlund m. fl.*, om viss förstärkning av JO-ämbetet,

nr 271, av herr *Hermansson m. fl.*, angående försäkringsväsendets organisation och ställning,

nr 272, av herr *Sjönell m. fl.*, om främjande av de mindre företagens exportmöjligheter,

nr 273, av herr *Ullsten m. fl.*, angående statsbidrag till politiska partier,

nr 274, av herrar *Börjesson* i Falköping och *Gomér*, angående arvodena till förmyndare och överförmyndare,

nr 275, av herr *Börjesson* i Falköping *m. fl.*, om inrättande av särskilda naturvårdsdomstolar,

nr 276, av herr *Heckscher m. fl.*, om giftorätt i pension, m. m.,

nr 277, av herr *Hedlund m. fl.*, om kostnadsfri rättshjälp vid administrativ process,

nr 278, av herrar *Oskarson* och *Bengtsson* i Solna, angående kompetenskraven för överförmyndare, m. m.,

nr 279, av herrar *Sjöholm* och *Rubin*, om begränsning av tiden för ansökan

om handräckning för återtagning av avbetalningsgods,

nr 280, av herr *Wiklund m. fl.*, angående socialhjälp till anhörig vid frihetsberövande åtgärd mot familjeförsörjare,

nr 281, av herrar *Börjesson* i Falköping och *Gomér*, angående rätten till tilläggsjukpenning vid barns börd,

nr 282, av herrar *Gomér* och *Svensson* i Vä, angående socialförsäkringskyddet för företagare och fria yrkesutövare,

nr 283, av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*, angående tillämpningen på sjömän av bestämmelserna om obligatorisk yrkesskadeförsäkring,

nr 284, av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*, angående det pensionsgrundande underlaget för ATP,

nr 285, av herr *Holmberg m. fl.*, om viss ändring av reglerna om förtida uttag av folkpension, m. m.,

nr 286, av herr *Jansson m. fl.*, om höjd dagpenning till värnpliktig, m. m.,

nr 287, av herr *Johansson* i Trollhättan *m. fl.*, om differentiering av invaliditetsersättningarna,

nr 288, av fru *Lindberg* och herr *Fagerlund*, angående återkallande av anmälan om undantagande från ATP,

nr 289, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, angående statsbidraget till allmän försäkringskassa, m. m.,

nr 290, av herr *Martinsson m. fl.*, om viss ändring av reglerna för beviljande av förtidspension,

nr 291, av herr *Persson* i Heden *m. fl.*, angående vårdbidragen till handikappade barn,

nr 292, av herrar *Sjönell* och *Larsson* i Umeå, angående användningen av allmänna pensionsfondens medel,

nr 293, av fru *Skantz* och herr *Svenning*, angående tillsynen av arbetarskyddslagstiftningens efterlevnad vid mindre arbetsplatser,

nr 294, av fru *Skantz m. fl.*, angående studiehjälpen till elever vars föräldrar är skilda,

nr 295, av herrar *Ullsten* och *Munde-*

bo, angående arbetsdomstolens sammansättning,

nr 296, av herr *Andersson* i Örebro *m. fl.*, om hastighetsbegränsning för motorbåtar, m. m.,

nr 297, av fröken *Bergegren m. fl.*, om särskilda lekgator,

nr 298, av herrar *Johansson* i Växjö och *Gustavsson* i Alvesta, angående införseln av dödade, i Sverige fridlysta djur,

nr 299, av herr *Jonasson m. fl.*, om åtgärder mot mörkerolyckor,

nr 300, av herrar *Nilsson* i Bästekille och *Hedin*, angående allemansrätten,

nr 301, av herr *Bengtsson* i Landskrona *m. fl.*, om förhindrande av trålfiske i Öresund,

nr 302, av herr *Grebäck m. fl.*, om inrättande av en tjänst som specialrådgivare i växtnärlärlära vid lantbrukshögskolan,

nr 303, av fru *Holmqvist* och fröken *Andersson* i Strängnäs, angående försäljningen till kommuner av mark under domänstyrelsens förvaltning,

nr 304, av herr *Larsson* i Umeå *m. fl.*, angående trädgårdsundervisningen i Norrland,

nr 305, av herr *Liudström*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Lantbruksstyrelsen: Omkostnader,

nr 306, av herr *Lindström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m.,

nr 307, av herr *Lindström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m.

nr 308, av herrar *Ohlin* och *Hedlund*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till naturvårdsupplysning, m. m.,

nr 309, av fröken *Elmén*, om åtgärder i syfte att motverka barnmisshandel,

nr 310, av herrar *Elmstedt* och *Boo*, om standardhöjning för låginkomstgrupperna,

nr 311, av herr *Gustavsson* i Alvesta

m. fl., om ökade samhällsinsatser för svårt handikappade,

nr 312, av herr *Heckscher m. fl.*, angående förvärvsarbete för kvinnor,

nr 313, av herr *Heckscher m. fl.*, om vissa familjepolitiska åtgärder,

nr 314, av herr *Hedlund m. fl.*, om vissa familjepolitiska åtgärder,

nr 315, av herrar *Johansson* i Trollhättan och *Engkvist*, om en allsidig utredning rörande nykterhetspolitiken,

nr 316, av herr *Larsson* i Umeå *m. fl.*, angående Vindelälvens utbyggnad,

nr 317, av herr *Rimmerfors*, angående den psykoteraeutiska vården, samt

nr 318, av herr *Hamrin* i Kalmar, om ändrade regler för tillstånd till innehav av radioamatöranläggning.

Dessa motioner bordlades.

§ 11

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.01.

In fidem
Sune K. Johansson

Onsdagen den 27 januari

Kl. 10.00

§ 1

Justerades protokollet för den 21 in-
nevarande januari.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att herr
Johanson i Västervik enligt till kam-
marens inkommet läkarintyg vore sjuk-
skriven från och med den 19 inneva-
rande januari tills vidare.

Herr *Johanson* i Västervik beviljades
ledighet från riksdagsgöromålen tills vi-
dare.

§ 3

Föredrogs var för sig följande å bor-
det vilande motioner; och hänvisades
därvid

till utrikesutskottet motionen nr 176;
till konstitutionsutskottet motionerna
nr 177—179; och

till statsutskottet motionerna nr 180—
183.

Vid föredragning av den å bordet vi-
lande motionen nr 184, angående Sveri-

ges bistånd till utvecklingsländerna,
hänvisades motionen, såvitt avsåg före-
slagen ändring i skattelagstiftningen, till
bevillningsutskottet och i övrigt till
statsutskottet.

Slutligen föredrogs var för sig följande
å bordet vilande motioner; och hän-
visades därvid

till statsutskottet motionerna nr 185—
227;

till lagutskottet motionen nr 228;

till statsutskottet motionerna nr 229—
237;

till allmänna beredningsutskottet mo-
tionen nr 238;

till statsutskottet motionerna nr 239—
252;

till bevillningsutskottet motionerna nr
253—267;

till bankoutskottet motionerna nr 268
och 269;

till konstitutionsutskottet motionen nr
270;

till bankoutskottet motionerna nr 271
—273;

till lagutskott motionerna nr 274—291;

till bankoutskottet motionen nr 292;

till lagutskott motionerna nr 293—300;

till jordbruksutskottet motionerna nr 301—308;

till allmänna beredningsutskottet motionerna nr 309—317; samt

till lagutskott motionen nr 318.

§ 4

Föredrogs den av herr *Boo* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, när då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående vidgad rätt till fria resor för värnpliktiga.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 319, av herr *Petersson m. fl.*, om svenskt erkännande av Europarådsdomstolens behörighet,

nr 320, av herrar *Nyberg* och *Tobé*, angående indelningen i valkretsar vid landstingsval,

nr 321, av herr *Edlund*, angående kronans försäljning av Järvafältet,

nr 322, av herr *Larsson* i *Luttra m. fl.*, angående ersättningen till övervakare,

nr 323, av herr *Nordgren m. fl.*, angående statliga tvätterianläggningar,

nr 324, av herrar *Nyberg* och *Elmstedt*, om beställning av kanonbåtar,

nr 325, av fröken *Wetterström m. fl.*, om ökade anslag till de frivilliga försvarsorganisationerna,

nr 326, av herr *Franzén* i *Träkumla*, om anslag till restaurering av Tofta kyrka,

nr 327, av herr *Hamrin* i *Jönköping m. fl.*, om nedbringande av kostnaderna för den statliga heraldiska verksamheten,

nr 328, av herr *Hamrin* i *Jönköping m. fl.*, om statsbidrag till Mariannelundsskolan,

nr 329, av herr *Hedlund m. fl.*, om inrättande av en professur i internationell rätt vid Lunds universitet,

nr 330, av herr *Larsson* i *Hedenäset m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Pedagogiskt utvecklingsarbete,

nr 331, av herr *Lassinantti m. fl.*, om inrättande av en forskardocentur i arkeologi vid Umeå universitet,

nr 332, av herr *Lassinantti m. fl.*, angående folkbiblioteken,

nr 333, av fru *Nettelbrandt*, om viss översyn av läroplanen för grundskolan,

nr 334, av herrar *Nilsson* i *Bästekille* och *Oskarson*, om statsbidrag för anordnande av lägerskolor,

nr 335, av herrar *Nilsson* i *Bästekille* och *Nilsson* i *Kristianstad*, om anslag till restaurering av Vä kyrka,

nr 336, av herr *Nordstrandh*, om inrättande vid vartdera journalistinstitutet av en tjänst som lektor i praktiska ämnen,

nr 337, av herr *Wennerfors*, om ordinarie sättning av skolpsykologtjänsten vid statens försöksskola i Linköping,

nr 338, av fru *Gärde Widemar* och herr *Nihlfors*, om förstärkning av blodgruppsserologiska avdelningen vid statens rättskemiska laboratorium,

nr 339, av herr *Hammarberg m. fl.*, angående maximeringen av driftbidraget till verkstäder för handikappade,

nr 340, av herr *Hammarberg m. fl.*, angående näringshjälpen till handikappade,

nr 341, av herr *Hammarberg m. fl.*, angående statsbidraget till arbetsträning,

nr 342, av herr *Heckscher m. fl.*, om hjälp- och stödåtgärder för handikappade,

nr 343, av herr *Heckscher m. fl.*, angående bostadspolitiken,

nr 344, av herr *Larsson* i *Borrby*, om statsbidrag till utveckling av psyko-dramatisk terapimetod,

nr 345, av herrar *Larsson* i *Hedenä-*

set och Nilsson i Tvärålund, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Allmänna beredskapsarbeten m. m.,

nr 346, av herr Nordgren m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsförmedlingen,

nr 347, av herr Nordgren m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Allmänna beredskapsarbeten m. m.,

nr 348, av herrar Petersson och Nilsson i Agnäs, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Allmänna beredskapsarbeten m. m.,

nr 349, av herr Rask, om upprätthållande av produktionen av småhus,

nr 350, av fru Skantz m. fl., om statsbidrag för inköp av invalidbil,

nr 351, av fru Skantz m. fl., om statliga lån för uppförande av servicebostäder för handikappade,

nr 352, av herr Eriksson i Bäckmora m. fl., om sänkning av vattenfallsstyrelsens eltariffer i Norrland,

nr 353, av herr Gustafson i Göteborg m. fl., om anslag till byggnadsarbeten på Torslanda flygplats,

nr 354, av herr Wennerfors, om sanitära anordningar vid parkeringsplatser,

nr 355, av herr Carlsson i Tyresö m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande,

nr 356, av herrar Gustafsson i Stenkyrka och Franzén i Träkumla, om Gotlands placering i ortsgruppshänseende,

nr 357, av fru Johansson m. fl., angående rätten till änkepension enligt statens tjänstepensionsreglemente,

nr 358, av herr Kellgren m. fl., om statsbidrag till Sveriges schackförbund,

nr 359, av herr Larsson i Umeå m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader,

nr 360, av herr Nyström m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till företagareföre-

ningar m. fl.: Administrationskostnader,

nr 361, av fru Skantz m. fl., om anslag för anställande av tillfällig personal vid giftnämnden,

nr 362, av herrar Antonsson och Mattsson, om rätt till skatteavdrag för periodiskt understöd till studerande,

nr 363, av herrar Boo och Johansson i Skärstad, om vissa åtgärder för att stimulera gåvor till allmännyttiga ändamål,

nr 364, av herr Elmstedt, om underlåtande för skattebetalare att fullgöra deklara-tions- och uppgiftsskyldighet,

nr 365, av herr Heckscher m. fl., om successiv avveckling av dubbelbeskattningen å aktiebolag och ekonomiska föreningar,

nr 366, av herr Heckscher m. fl., om skattefrihet för sparande,

nr 367, av herr Heckscher m. fl., angående avskrivningsreglerna för byggnad som ingår i rörelse,

nr 368, av herr Heckscher m. fl., om rätt till avdrag vid beskattningen för avsättning till självfinansieringsfond,

nr 369, av herr Heckscher m. fl., om rätt till avdrag vid beskattningen för beräknad framtida prisstegring å maskiner och inventarier,

nr 370, av herr Heckscher m. fl., angående varulagervärderingen vid inkomstbeskattningen,

nr 371, av herr Hedin m. fl., om viss rätt för jordbrukets ekonomiska för-eningsrörelse till avdrag vid beskattningen,

nr 372, av herr Martinsson m. fl., angående beskattningen av de handikappades organisationer m. fl.,

nr 373, av herrar Nilsson i Bästekille och Stiernstedt, om rätt till avdrag vid beskattningen för omplantering av fruktträd,

nr 374, av herrar Nordgren och Westberg, om undantag från allmän varus-katt för dentaltekniska alster,

nr 375, av fru Ryding och herr Karlsson i Huddinge, angående beskattningen av sjömän,

nr 376, av herr *Wennerfors m. fl.*, om s. k. mellanöl,

nr 377, av herrar *Larsson* i Norderön och *Larsson* i Hedenäset, angående lokaliserings- och näringspolitiken,

nr 378, av fru *Ryding m. fl.*, om förstatligande av läkemedelsindustrien,

nr 379, av herrar *Antonsson* och *Mattsson*, angående fri rättegång,

nr 380, av herr *Börjesson* i Falköping, angående utställande av check utan täckning,

nr 381, av herr *Hamrin* i Kalmar, om översyn av brottsbalkens regler om upp-
vigling,

nr 382, av fru *Svensson m. fl.*, om översyn av vissa bestämmelser i föräldrabalken,

nr 383, av herr *Edlund*, angående grupplivförsäkringen för värnpliktiga,

nr 384, av herr *Elmstedt m. fl.*, angående studiesocialt stöd till korrespondensstuderande,

nr 385, av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.*, om sänkt folkpensionsålder,

nr 386, av herr *Heckscher m. fl.*, om fri etableringsrätt för radio- och televisionsanläggningar,

nr 387, av fru *Johansson m. fl.*, angående rätten till änkepension enligt lagen om allmän försäkring,

nr 388, av herr *Johansson* i Öckerö *m. fl.*, om värdesäkring av livränta på grund av frivillig försäkring,

nr 389, av fru *Lindberg* och herr *Fagerlund*, angående reseersättningen enligt sjukreseförordningen,

nr 390, av fru *Ryding m. fl.*, om indexreglering av de allmänna barnbidragen,

nr 391, av fru *Ryding m. fl.*, om ersättning från allmän försäkringskassa för kostnader för globulinsprutor,

nr 392, av herr *Svensson* i Kungälv *m. fl.*, om rätt till studiemedel för elever vid de fria kristna samfundens pastorsseminarier och vissa ledarinstitut,

nr 393, av herrar *Wennerfors* och *Hedin*, angående studiehjälp till elever vid realskolor,

nr 394, av herr *Werbro*, angående re-

seersättning vid tjänstgöring inom civilförsvaret,

nr 395, av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, om viss utvidgning av förbudet mot oljeutsläpp till sjöss,

nr 396, av herr *Heckscher m. fl.*, om åtgärder för att underlätta sanering av äldre byggnadsbestånd,

nr 397, av herr *Heckscher m. fl.*, om avveckling av hyresregleringen och hyreskontrollen,

nr 398, av herr *Petersson m. fl.*, angående ersättningen vid tvångsingripande enligt naturvårdslagen,

nr 399, av herr *Trana m. fl.*, angående rätten att besluta om jaktvårdsområde,

nr 400, av herr *Börjesson* i Glömminge, om inrättande av en tjänst som specialkonsulent för yrkesmässig växt- och blomsterodling för Kalmar län,

nr 401, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*, angående garantiramarna för lån till jordbrukets rationalisering, m. m.,

nr 402, av herr *Grebäck m. fl.*, om inrättande av en tjänst som förste konsulent i radiobiologi vid lantbrukshögskolan, m. m.,

nr 403, av herr *Jonasson m. fl.*, om inrättande av en tjänst som fiskerikonsulent för Väneren,

nr 404, av fru *Lindskog m. fl.*, angående hemkonsulenternas verksamhet,

nr 405, av herr *Lundberg*, angående samhällets förvärv av mark för fritids- och naturvårdsändamål,

nr 406, av herrar *Nelander* och *Nilsson* i Tvärålund, om undersökning av förutsättningarna för ett giftfritt jordbruk,

nr 407, av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.*, om utbyggnad av den resistensbiologiska forskningen,

nr 408, av herr *Ringaby m. fl.*, angående förutsättningarna för en ekonomisk landskapsvård,

nr 409, av herr *Vigelsbo m. fl.*, om utredning rörande den regionala veterinärmedicinska hälso- och sjukvården,

nr 410, av herrar *Antonsson* och *Johansson* i Växjö, angående fria resor för värnpliktiga, m. m.,

nr 411, av herr *Björk* i Göteborg *m. fl.*, angående användningen av psykologiska testmetoder inom den statliga verksamheten,

nr 412, av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Jonasson*, angående mättningsförfarandet inom byggnads- och anläggningsverksamheten,

nr 413, av herr *Johansson* i Dockered *m. fl.*, angående de svenska musikernas arbetsmarknadssituation,

nr 414, av herr *Lindahl*, om utredning rörande den statliga informationsverksamheten,

nr 415, av herr *Nordgren m. fl.*, angående kommunernas upphandlingsverksamhet,

nr 416, av herr *Nordgren m. fl.*, angående arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet, samt

nr 417, av herr *Wennerfors m. fl.*, angående nykterhetspolitikens utformning.

Dessa motioner bordlades.

§ 6

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

I och för fullgörande av uppdrag som ledamot av den svenska F.N.-delegationen i Nationernas Förbunds Generalförsamling får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. torsdagen den 28 januari 1965 tillsvidare.

Svalöv den 27 januari 1965

Eric Nilsson

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 7

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 10.22.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 27 januari

Kl. 19.30

I anledning därav, att motionstiden denna dag utgick, var kammarens ledamöter kallade att jämväl nu sammanträda.

§ 1

Interpellation ang. överlämnande till republiken Island av i Sverige förvarade isländska sagohandskrifter

Ordet lämnades på begäran till

Herr LORENTZON (k), som yttrade:

Herr talman! När Island efter fem århundraden under danskt herravälde år 1944 förklarade sig som en självständig stat aktualiserades bl. a. frågan om att

återanskaffa de ovärderliga isländska sagohandskrifterna, skingrade på olika håll i Europa och även i USA. De mest betydelsefulla befinner sig i Köpenhamn.

Under den s. k. monopolhandeln, då det danska väldet höll sin järnhand över Island, försjönk ölandet i armod. Monopolhandeln ödelade dess försörjningsmöjligheter, och människorna dog i stor utsträckning av svält. Island räknade cirka 70 000 människor omkring år 1600. Då monopolhandeln upphävdes omkring 200 år senare, hade befolkningsantalet sjunkit till omkring 30 000. Under det att de övriga nordiska länderna kunnat räkna med en befolknings-

Interpellation ang. överlämnande till republiken Island av i Sverige förvarade isländska sagohandskrifter

ökning, hade Islands befolkning minskat med hälften.

Att det unga men ändå urgamla isländska landet kräver tillbaka sina kulturskatter, som under det danska kolonialväldets dagar framför allt på grund av den påtvingade fattigdomen fördes från Island, är alltigenom moraliskt motiverat.

Större delen av de i Danmark förvarade isländska handskrifterna tillhörde på 1700-talet tillkomna Arnamagnæanska stiftelsen, men ett stort antal finns även på Kongelige Bibliotek i Köpenhamn. Sedan från isländsk sida framförts krav om utlämning av detta material, beslöt Folketinget på regeringens förslag den 1 juni 1961, med 110 röster mot 39, att Arnamagnæanska stiftelsen skulle delas och dess handskrifter och arkivalier av isländskt ursprung överlämnas till Islands universitet i Reykjavik att där förvaltas i enlighet med stiftelsens regler. Folketingets beslut innebar även att från Kongelige Bibliotek kunde få avstås motsvarande handskriftsmaterial. Uttryckligen bestämdes att Codex regius av eddadikterna och den s. k. Flatöboken, som tillhör bibliotekets största dyrbarheter, skulle utlämnas.

Motståndarna till utlämnandet lyckades dock med hjälp av § 73 i den danska grundlagen få Folketingets beslut uppskjutet till dess ett nyval till Folketinget ägt rum. Folketinget har efter nyvalet hösten 1964 återigen behandlat frågan. Slutgiltig ställning kommer att tas efter att ett speciellt tillsatt utskott uttalat sig i frågan. Efter allt att döma kommer utskottet att tillstyrka förslaget om utlämnande av handskrifterna.

Även vårt land kommer här in i bilden. I Sverige finnes förvarade på kungl. biblioteket i Stockholm 300 handskrifter och på universitetsbiblioteket i Uppsala 50.

De har kommit till Sverige under den tid då det var synnerligen populärt

bland dåtida kungar och rikemän att skaffa sig isländska sagohandskrifter. Då en svensk kung kom underfund med den danske kungens intresse för sagohandskrifterna sändes enligt uppgifter i hemlighet en isländsk agent till ön för att uppköpa handskrifter. En del handskrifter har sålts till Sverige av danska återförsäljare. Andra handskrifter utgör krigsbyte sedan de svensk-danska krigen.

Självklart kan den isländska republiken inte ställa juridiska krav på vårt land om ett utlämnande av de i Sverige förvarade isländska sagohandskrifterna. Men det föreligger starka ideella skäl för att vårt land till republiken Island återlämnar dessa handskrifter.

Då mycket talar för att danskarna kommer att villfara islänningarnas hemställan om återlämnandet, bör vi vara klara över att vårt land kommer att få samma hemställan som danskarna fått. Det är alltså på tiden att klargöra vårt ställningstagande i en dylik situation. Frågan om de isländska sagohandskrifterna kommer enligt förslaget att behandlas vid Nordiska rådets sammanträde den 13 februari i år.

Men även om inte så skulle bli fallet att danskarna återlämnar de i Danmark förvarade sagohandskrifterna, borde vårt land som ett uttryck för ett gott förhållande de nordiska länderna emellan överväga att till Island återbörda de i Sverige befintliga isländska sagohandskrifterna.

Vårt lands handlande härvidlag skulle bli till ovärderlig nytta, då det gäller att återbörda övriga isländska sagohandskrifter, som är skingrade på olika ställen i Europa och även USA.

Det skulle säkerligen bland islänningarna anses som en förolämpning om de i Sverige förvarade handskrifterna mikrofilmades, varefter kopior tillställdes Island. Enligt uppgift föreligger dylika planer. En sådan åtgärd skulle skada vårt lands anseende hos det isländs-

Interpellation ang. överlämnande till republiken Island av i Sverige förvarade isländska sagohandskrifter

ka folket och störa relationerna mellan våra båda nordiska folk.

Med stöd av vad som ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få ställa följande fråga:

Överväger statsrådet att ta initiativ till åtgärder i syfte att till republiken Island överlämna de i vårt land befintliga isländska sagohandskrifterna?

Denna anhållan bordlades.

§ 2

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 418, av herr *Ullsten m. fl.*, om handelsbojkott av sydafrikanska varor,

nr 419, av herr *Anderson* i Sundsvall *m. fl.*, angående konkurstillstånd som hinder för kommunalt förtroendeuppdrag,

nr 420, av herr *Bengtson* i Solna *m. fl.*, angående viss information för kommunala fullmäktigeledamöter,

nr 421, av herrar *Boo* och *Larsson* i Borrby, om sänkning av rösträttsåldern,

nr 422, av herr *Carlstein m. fl.*, om inrättande av kommunala fritidsnämnder,

nr 423, av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*, om sänkning av rösträttsåldern,

nr 424, av fru *Gärde Widemar*, angående statstjänstemäns oavsättlighet *m. m.*,

nr 425, av herrar *Johansson* i Dockered och *Börjesson* i Glömminge, om kontroll av taxeringsmyndigheter genom justitieombudsmannen,

nr 426, av herr *Larsson* i Borrby *m. fl.*, angående valbarheten till inflyttningskommuns styrelser och nämnder,

nr 427, av herr *Tobé m. fl.*, om begränsning av antalet ledamöter i större landsting,

nr 428, av herr *Wahlund m. fl.*, om rösträtt för utlandssvenskar,

nr 429, av herrar *Börjesson* i Glöm-

minge och *Johansson* i Dockered, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Frivilliga skytteväsendet,

nr 430, av fru *Eriksson* i Stockholm och fröken *Sandell*, angående de frivilliga försvarsorganisationernas arbetsvillkor,

nr 431, av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.*, om utvidgning av det internationella livsmedelsprogrammet,

nr 432, av herr *Heckscher m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige,

nr 433, av herr *Hedlund m. fl.*, angående rekryteringen av värnplikligt och reservanställt befäl,

nr 434, av herr *Johansson* i Växjö *m. fl.*, om anslag till upplysningsverksamhet rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor,

nr 435, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, om användande av vissa NIB-medel för de kristna samfundens hjälpverksamhet i utvecklingsländerna,

nr 436, av herr *Rubin m. fl.*, om åtgärder för att hos allmänheten väcka intresse för biståndet till utvecklingsländerna,

nr 437, av herrar *Thylén* och *Oskarson*, angående uniformer för hemvärdet,

nr 438, av herr *Svensson* i Vä *m. fl.*, om höjda arvoden till hemvärnsbefäl,

nr 439, av herr *Ullsten*, om höjt anslag till Förenta Nationernas Särskilda fond,

nr 440, av herr *Allard m. fl.*, om inrättande av vissa gymnastik- och idrottslärtjänster vid universiteten,

nr 441, av herrar *Arvidson* och *Carbell*, om inrättande av ytterligare professurer i parodontologi,

nr 442, av herr *Arvidson m. fl.*, om vissa kulturpolitiska åtgärder,

nr 443, av herr *Boo m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet,

nr 444, av herr *Carlshamre*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Pedagogiskt utvecklingsarbete,

nr 445, av herr *Carlstein*, angående minimitiden för central ungdomsledarkurs,

nr 446, av herr *Carlstein m. fl.*, angående inrättande av en professur i praktisk pedagogik med särskild inriktning på ungdomsarbetets metodik,

nr 447, av herr *Carlstein m. fl.*, angående inrättande av en professur i socialekologi,

nr 448, av herr *Eskel m. fl.*, om statsbidrag till ytterligare två folkhögskolor,

nr 449, av herr *From m. fl.*, om studiebidrag till elever vid vissa ämneskurser,

nr 450, av herr *Gomér m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet,

nr 451, av herr *Grebäck*, om utbyggnad och effektivisering av forskningsorganisationen,

nr 452, av herrar *Gustafsson* i Stenkyrka och *Franzén* i Träkumla, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken,

nr 453, av herr *Gustafsson* i Uddevalla *m. fl.*, om ökat statsbidrag till studieförbundens organisationskostnader,

nr 454, av fru *Gärde Widemar*, om inrättande av en personlig tjänst som förste intendent för intendenten C. V. Derkert-Rosenberg,

nr 455, av fru *Gärde Widemar m. fl.*, om ökat anslag till Kungl. biblioteket,

nr 456, av herrar *Hamrin* i Kalmar och *Börjesson* i Glömminge, om inrättande av en tjänst som biträdande landsantikvarie i Kalmar län,

nr 457, av herr *Heckscher m. fl.*, angående kursinnehållet i ämnet religionskunskap inom gymnasiet och fackskolan, m. m.,

nr 458, av herrar *Johansson* i Skärstad och *Larsson* i Borrby, om viss kultursociologisk undersökningsverksamhet,

nr 459, av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.*, om statsbidrag till ytterligare två folkhögskolor,

nr 460, av herr *Keijer m. fl.*, om statsbidrag till ytterligare en folkhögskola, nr 461, av herr *Kellgren* och fröken *Sandell*, angående danskonstens läge, behov och utvecklingsmöjligheter.

nr 462, av herr *Kellgren* och fru *Renström-Ingénäs*, om ökat anslag till utställningar av svensk konst i utlandet,

nr 463, av herr *Kellgren* och fröken *Sandell*, om inrättande av en musikkon-sulenttjänst vid skolöverstyrelsen,

nr 464, av herr *Kellgren m. fl.*, om inrättande av en professur i medicinsk sociologi,

nr 465, av herr *Kellgren m. fl.*, om anslag för fortsatt utgivning av serien Monumenta Musicæ Svecicæ,

nr 466, av herr *Kellgren m. fl.*, om översyn av Kungl. musikhögskolans personalstat,

nr 467, av herrar *Larsson* i Borrby och *Boo*, om statsbidrag till Föreningen Nordens Ungdomsrepresentantskap,

nr 468, av herr *Larsson* i Norderön *m. fl.*, angående formerna för statens stöd till biblioteksväsendet,

nr 469, av fröken *Ljungberg* och fru *Gärde Widemar*, om bemyndigande för Kungl. Maj:t att vidtaga vissa åtgärder i avvaktan på inrättande av personlig professur,

nr 470, av herr *Lothigius m. fl.*, om statsbidrag till Grännaskolan,

nr 471, av herrar *Mattsson* och *Johansson* i Dockered, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till Barnfilmkommittén,

nr 472, av herr *Mundebo m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till studiecirkelverksamhet,

nr 473, av herr *Nelander m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet,

nr 474, av herr *Nelander m. fl.*, om statsbidrag till religionspedagogiska institutet i Uppsala,

nr 475, av herrar *Nilsson* i Tvärålund och *Larsson* i Öskeviksby, om komplettering av grundutbildningen för inträde vid yrkesskola,

nr 476, av herr *Nordgren m. fl.*, angående statsbidragen för yrkesutbildning,

nr 477, av herr *Nordstrandh*, angående tilldelningen av tjänster vid de teologiska fakulteterna.

nr 478, av herrar *Oskarson* och *Fridolfsson* i Stockholm, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Konstnärbelöningar och Konstnärstipendier,

nr 479, av herrar *Oskarson* och *Werbros*, om inrättande av ett förskoleseminarium i Halmstad,

nr 480, av fru *Ryding m. fl.*, om inrättande av utvecklingspsykologiska institut vid samtliga universitet och lärarhögskolor,

nr 481, av herr *Skoglösa m. fl.*, om statsbidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor,

nr 482, av herrar *Stiernstedt* och *Edlund*, angående bidragsunderlaget för statliga lån till kommuner vid ny- eller tillbyggnad av permanenta skollokaler,

nr 483, av herr *Turesson*, angående statsbidragen till privatskolor,

nr 484, av herr *Turesson*, om avslag å Kungl. Maj:ts framställning om anslag till politiska ungdomsorganisationer,

nr 485, av herr *Westberg m. fl.*, angående den akademiska kursverksamheten,

nr 486, av herr *Westberg m. fl.*, angående den värderande klassificeringen av skolans undervisningsämnen,

nr 487, av fröken *Wetterström m. fl.*, om inrättande av en tjänst som bibliotekarie vid Kvinnohistoriskt arkiv i Göteborg,

nr 488, av herrar *Allard* och *Eskel*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Viss rationaliseringsverksamhet inom sjukvården,

nr 489, av herr *Blomkvist m. fl.*, angående den regionala fördelningen av

medel från lånefonden för bostadsbyggande,

nr 490, av herr *Eliasson* i Moholm *m. fl.*, angående antalet ledamöter i gift-nämnden,

nr 491, av fröken *Elmén m. fl.*, angående tillämpningen av hemortsrättsbegreppet inom mentalsjukvården,

nr 492, av herrar *Enskog* och *Eskel*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor: Omkostnader,

nr 493, av fru *Eriksson* i Stockholm *m. fl.*, om höjda anslag till abortföregående åtgärder,

nr 494, av herrar *Eskel* och *Fredriksson*, om ytterligare förstärkning av länsstyrelsernas resurser för utrednings- och planeringsverksamhet,

nr 495, av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, om ökat anslag till ungdomsvårdsskolorna,

nr 496, av herr *Gustafsson* i Kårby *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Rekonstruktionsbidrag till allmänna samlingslokaler,

nr 497, av herr *Gustafsson* i Skellefteå *m. fl.*, om åtgärder mot bristen på tandsköterskor,

nr 498, av herr *Gustafsson* i Skellefteå *m. fl.*, angående riktlinjerna för den statliga lokaliseringpolitiken,

nr 499, av herr *Hammarberg m. fl.*, om inrättande av ytterligare tjänster inom arbetsvården,

nr 500, av herr *Hedin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.,

nr 501, av herr *Hedlund m. fl.*, om höjning av anslaget till Bidrag till folkpensioner,

nr 502, av herr *Hedlund m. fl.*, angående bostadspolitiken,

nr 503, av herr *Hedlund m. fl.*, om statsbidrag till uppförande av industribyggnader i form av statskommunala beredskapsarbeten,

nr 504, av herr *Hedlund m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning

om anslag till Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade, m. m.,

nr 505, av herr *Hedlund m. fl.*, angående föreslagen överflyttning av advokatfiskalsgöromålen vid hovrätterna till kammarkollegium,

nr 506, av herr *Hedlund m. fl.*, angående den statliga lokaliseringspolitiken,

nr 507, av herr *Holmberg m. fl.*, angående samordning av handikappvård, rehabilitering och arbetsvård,

nr 508, av herr *Larsson* i Borrby, angående utformningen av en allmän hälsokontroll,

nr 509, av herr *Larsson* i Luttra *m. fl.*, om kurs- och rådgivningsverksamhet för föräldrar till handikappade barn,

nr 510, av herr *Larsson* i Norderön *m. fl.*, angående tilldelningen av bostadsbyggnadskvot till Jämtlands län,

nr 511, av fru *Lewén-Eliasson m. fl.*, om utvidgning av semesterhemsverksamheten,

nr 512, av herr *Lorentzon m. fl.*, angående statligt stöd till bostäder åt handikappade, m. m.,

nr 513, av herrar *Lorentzon* och *Holmberg*, om ytterligare beredskapsarbeten i Västernorrland,

nr 514, av herr *Nilsson* i Tvärålund *m. fl.*, om viss personalförstärkning för länsarbetsnämnderna inom norra stöd-området,

nr 515, av herr *Ohlin m. fl.*, om ökat anslag till kriminalvården,

nr 516, av herr *Ohlin m. fl.*, angående de handikappades problem,

nr 517, av herr *Ohlin m. fl.*, angående bostadspolitiken,

nr 518, av herrar *Petersson* och *Nilsson* i Agnäs, angående fördelningen av bostadsbyggandet mellan storstäderna och landet i övrigt,

nr 519, av herr *Rimmerfors*, angående den framtida mentalsjukvården,

nr 520, av herr *Rimmerfors m. fl.*, om provisoriska vårdplatser vid allmänna vårdanstalter för alkoholmissbrukare,

nr 521, av fru *Ryding m. fl.*, om vidgning av pågående sllikosundersökning,

nr 522, av fru *Skantz m. fl.*, om be-

redande av kvalificerad vård vid ungdomsvårdsskolorna av ungdomar med alkoholskador,

nr 523, av fru *Skantz m. fl.*, angående utbyggnad av vårdhem för utvecklingsstörda barn, m. m.,

nr 524, av herr *Svanberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Lån till byggande av sjukhem,

nr 525, av herrar *Werbros* och *Oskarsson*, om inrättande av tjänster som heltidsanställda länsbrandinspektörer,

nr 526, av herr *Wiklund m. fl.*, om inrättande av ytterligare tjänster vid polisen i Stockholm,

nr 527, av herrar *Bengtson* i Solna och *Petersson*, om avskaffande av bilradiolicensen,

nr 528, av herrar *Bengtson* i Solna och *Stiernstedt*, om en månads lång försöksperiod med intensifierad trafikövervakning,

nr 529, av herr *Bengtson* i Solna *m. fl.*, om en gemensam storflygplats i öresundsregionen,

nr 530, av herr *Bengtson* i Solna *m. fl.*, om den framtida finansieringen av vägväsendet, m. m.,

nr 531, av herrar *Franzén* i Träkumla och *Gustafsson* i Stenkyrka, om fraktlindringsbidrag för transport av motorfordon till Gotland,

nr 532, av herrar *Gustafsson* i Kärby och *Gustafsson* i Stenkyrka, angående anslagen till ljudradions och televisionens allmänna programverksamhet,

nr 533, av herr *Hamrin* i Kalmar *m. fl.*, om anslag för restaurering av Kalmar slott,

nr 534, av herr *Hedin m. fl.*, om vissa säkerhetsanstalter för sjöfarten i södra Östersjön,

nr 535, av herr *Hedlund m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till vägväsendet,

nr 536, av herr *Johansson* i Dockered *m. fl.*, om inställande tills vidare av ytterligare åtgärder för genomförande av högertrafik,

nr 537, av herr *Johansson* i Norrkö-

ping *m. fl.*, om samordning av lokal trafik,

nr 538, av herr *Keijer m. fl.*, om utbyggnad av telekommunikationerna i skärgården,

nr 539, av herr *Lothigius*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till tele- och rundradioanläggningar,

nr 540, av herr *Löfgren m. fl.*, om ändrade bestämmelser rörande licensavgiften för radio med extra högtalare,

nr 541, av fru *Löfqvist m. fl.*, om inrättande av ytterligare en lotstjänst vid Karlshamn-Ronneby lotsplats, *m. m.*,

nr 542, av herrar *Magnusson* i Borås och *Nordgren*, om minskning av vissa anslag under sjätte huvudtiteln,

nr 543, av herr *Nilsson* i Bästekille *m. fl.*, om anslag för instrumentlandningssystem vid flygplatserna i Kristianstad, Hultsfred och Skellefteå,

nr 544, av herrar *Nilsson* i Tvärålund och *Lundmark*, om förstärkning av isbrytarverksamheten,

nr 545, av herrar *Nordgren* och *Magnusson* i Borås, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer,

nr 546, av herrar *Petersson* och *Nilsson* i Agnäs, om byggande av ytterligare isbrytare,

nr 547, av fröken *Wetterström*, om ökad utsändning av televisionsprogram i repris,

nr 548, av herr *Andersson* i Örebro *m. fl.*, angående företagareföreningarnas utlåning till industri- och hantverksföretag,

nr 549, av herr *Antby m. fl.*, om en parlamentarisk översyn av statsutgifterna,

nr 550, av herr *Antby m. fl.*, angående ombildning av Aktiebolaget Atomenergis byggnadsavdelning,

nr 551, av herr *Antonsson m. fl.*, om rationalisering och effektivisering av statsförvaltningen,

nr 552, av herrar *Boo* och *Gustavsson* i Alvesta, angående avveckling av dyr-

ortsgraderingen av de statsanställdas löner,

nr 553, av herrar *Carlshamre* och *Lothigius*, angående utbyggnaden av Marvikens atomkraftstation,

nr 554, av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, angående tillgodoräknande i lönehänseende av lärartjänst i utvecklingsländerna,

nr 555, av herr *Hedlund m. fl.*, angående kapitalförsörjningen inom lastbilstrafikbranschen,

nr 556, av fru *Lewén-Eliasson* och fru *Skantz*, om vidgade direktiv för konsumentupplysningsutredningen,

nr 557, av herr *Lothigius*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Avsättning till fonden för friluftslivets främjande,

nr 558, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, om försäljning till allmänheten av aktier i statliga företag,

nr 559, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, om försäljning till allmänheten av statens aktier i LKAB,

nr 560, av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*, om uppförande av ett statligt järn- och stålverk i Mellansverige,

nr 561, av herr *Nordgren m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till företagareföreningar *m. fl.*: Administrationskostnader,

nr 562, av herrar *Sjönell* och *Börjesson* i Falköping, angående Aktiebolaget Företagskredits utlåningskapacitet,

nr 563, av herr *Antby m. fl.*, om premiering av sparande på särskilt spar-konto,

nr 564, av herrar *Bengtson* i Solna och *Nordgren*, om åtgärder för att underlätta självdeklaration,

nr 565, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*, om avdrag vid beskattningen för iståndsättande av ekonomibyggnad å jordbruksfastighet,

nr 566, av herr *Carbell m. fl.*, om rätt till avdrag vid beskattningen för värdeminskning å anordningar för vatten- och luftvård,

nr 567, av fröken *Elmén m. fl.*, angående rättsskyddet i skatteärenden,

nr 568, av herr *Elmwall m. fl.*, angående hundskatten,

nr 569, av herr *Franzén* i Träkumla *m. fl.*, angående skatteavdraget för bilresor till arbetsplatsen,

nr 570, av herr *Gustafsson* i Kårby, angående användandet av indirekt beskattning i konjunkturpolitiskt syfte,

nr 571, av herr *Gustafsson* i Skellefteå *m. fl.*, angående avskrivningen å industribyggnader i vissa fall,

nr 572, av herr *Gustavsson* i Alvesta, angående avdraget för ökade levnads-kostnader vid tjänsteresa,

nr 573, av herrar *Johansson* i Dockered och *Börjesson* i Falköping, angående hundskatten,

nr 574, av herrar *Jönsson* i Ingemarsgården och *Westberg*, om rätt till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande,

nr 575, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, om skattelättnader för bostadssparande,

nr 576, av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Larsson* i Norderön, om en utjämning av bensin- och oljepriserna i landet,

nr 577, av herr *Larsson* i Luttra *m. fl.*, om rätt för riksdagsledamot att vid inkomsttaxering göra avdrag för avgift till riksdagsgruppskansli,

nr 578, av herr *Lassinantti* och fru *Jäderberg*, angående beskattningen av utländska artister *m. fl.*,

nr 579, av herr *Nordgren m. fl.*, om rätt för rörelseidkare till skattefri avsättning till riskkonto,

nr 580, av herrar *Nordgren* och *Petersson*, om rätt till avdrag vid beskattningen för kostnader för deklaration,

nr 581, av herr *Nordgren m. fl.*, om begränsning av undantagen från den allmänna varubeskattningen,

nr 582, av herr *Nordgren*, om avskaffande av skatten på teknisk sprit,

nr 583, av herr *Nordgren*, angående beskattningen av traktamentsersättning,

nr 584, av herrar *Ohlin* och *Hedlund*, om höjning av förvärvsavdragen vid beskattningen,

nr 585, av herr *Rimås m. fl.*, om ändring av reglerna för beskattning av realisationsvinst vid försäljning av egna hem,

nr 586, av herrar *Sjöholm* och *Jönsson* i Ingemarsgården, om lättnader i beskattningen för personer med ned-satt skatteförmåga,

nr 587, av herrar *Ståhl* och *Mellqvist*, angående beskattningen av skytteorganisationer,

nr 588, av herr *Ullsten*, angående skattesatsen för den allmänna varuskatten,

nr 589, av herrar *Arvidson* och *Wahlund*, om studieresor för riksdagens ledamöter och tjänstemän,

nr 590, av herr *Carlshamre*, om skyldighet för riksbanksfullmäktige att avge yttrande över nationalbudgeten,

nr 591, av fru *Eriksson* i Stockholm *m. fl.*, om pension åt fil. lic. Al Vanner,

nr 592, av herr *Gustafsson* i Skellefteå, angående inkomsten från riksbanksfonden,

nr 593, av herr *Hedlund m. fl.*, om vissa lokaliseringpolitiska åtgärder i det norrländska inlandets glesbygder,

nr 594, av herr *Hedlund m. fl.*, angående de mindre och medelstora företagens finansieringsproblem,

nr 595, av herr *Hedlund m. fl.*, om lokaliseringpolitiska åtgärder i östra Götaland,

nr 596, av herr *Hedlund m. fl.*, angående den enskilda handelns kreditförsörjning,

nr 597, av herrar *Larsson* i Borrby och *Boo*, angående inkomsten från riksbanksfonden,

nr 598, av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*, om markförvärvs- och tomträttsfonder,

nr 599, av herr *Svensson* i Kungälv *m. fl.*, om utlandsresor för riksdagens ledamöter,

nr 600, av herr *Ohlin m. fl.*, om arbetsrum för riksdagens ledamöter och statsbidrag till partiernas kostnader för gruppkanslier,

nr 601, av herrar *Börjesson* i Falköping och *Elmwall*, angående straffpåföljden vid vårdslös deklaration,

nr 602, av herr *Börjesson* i Falköping, om skydd mot publicering i massmedia

av nedsättande uppgifter om enskild person,

nr 603, av herr *Elmwall m. fl.*, om översyn av försäkringslagstiftningen,

nr 604, av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.*, om skydd för dödsbodelägares m. fl. medel,

nr 605, av fru *Gärde Widemar* och herr *Mundebo*, om rätt till beriktigande av uppgift i massmedia,

nr 606, av herrar *Jönsson* i Ingemarsgården och *Werbros*, om översyn av inrikesflygets säkerhetsbestämmelser,

nr 607, av herrar *Larsson* i Norderön och *Gustavsson* i Alvesta, angående vissa underrättelser enligt försäkringsavtalslagen,

nr 608, av herr *Lothigius*, angående kompetensfördelningen mellan administrativa domstolar och förvaltningsmyndigheter,

nr 609, av herr *Wedén m. fl.*, om upphävande av 3 § lagen med förbud i vissa fall mot rundradiosändning på öppna havet m. m.,

nr 610, av herr *Anderson* i Sundsvall *m. fl.*, angående kommunernas kostnader för reservanordningar för kommunalteknisk verksamhet,

nr 611, av herr *Blomkvist m. fl.*, om ett förenklat förfarande vid utgivande av ersättning för läkarvård och tandläkarvård,

nr 612, av herrar *Boo* och *Larsson* i Borrby, om höjd daglön till värnpliktiga,

nr 613, av fröken *Elmén m. fl.*, om rätt till förtidspension för äldre frånskilda kvinnor,

nr 614, av herrar *Elmstedt* och *Larsson* i Borrby, angående de inkomstprövade förmånerna inom folkpensioneringen,

nr 615, av herrar *Eriksson* i Bäckmora och *Gomér*, angående kostnaderna för transport av avliden från sjukhus till hemorten,

nr 616, av herr *Fagerlund m. fl.*, om tilläggssjukpenning till studerande vid barnsbörd,

nr 617, av herr *Gomér m. fl.*, angående

tillvaratagande av den enskildes rätt vid försäkringsdomstolen,

nr 618, av herr *Gustafsson* i Stenkyrka, om höjning av studiebidraget enligt studiemedelsförordningen, m. m.,

nr 619, av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Johansson* i Växjö, om frivillig tilläggssjukpenning för hemarbetande kvinnor m. fl. vid barnsbörd,

nr 620, av herr *Hedlund m. fl.*, om höjning av invaliditetstillägget m. m. enligt lagen om allmän försäkring,

nr 621, av herr *Hedlund m. fl.*, angående rätt för mindre och medelstora företag till lån från allmänna pensionsfonden, m. m.,

nr 622, av herr *Henningsson m. fl.*, om juridiska garantier för utfästelser enligt lagen om allmän försäkring,

nr 623, av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.*, angående beräkningen av semester i vissa fall,

nr 624, av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.*, angående beräkningen av rese-tillägg enligt studiehjälpsreglementet,

nr 625, av herr *Johansson m. fl.*, angående deltids- och korttidsanställdas samt lågavlönades ställning inom den allmänna försäkringen,

nr 626, av herr *Jonsson m. fl.*, angående de inkomstprövade förmånerna inom folkpensioneringen,

nr 627, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, angående kompensationen vid uppskov med ålderspension inom den allmänna försäkringen, m. m.,

nr 628, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, angående rätten till återlån från allmänna pensionsfonden,

nr 629, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, angående förvaltningen av allmänna pensionsfonden, m. m.,

nr 630, av fru *Löfqvist m. fl.*, om översyn av reglerna rörande folkpension till vissa änkor,

nr 631, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, angående återlån från allmänna pensionsfonden,

nr 632, av herrar *Mattsson* och *Persson* i Heden, om rätt till ersättning från den allmänna försäkringen för kostnad för glasögon,

nr 633, av fru *Nettelbrandt*, om bibehållen rätt till tilläggsjukpenning vid förvärvsarbete i begränsad omfattning,

nr 634, av herrar *Nilsson* i Bästekille och *Stiernstedt*, angående förarskydd på traktor,

nr 635, av herr *Nilsson* i Tvärälund *m. fl.*, om resebidrag till inackorderad elev vid resa till hemorten,

nr 636, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, om begränsning av de årliga avgifterna till allmänna pensionsfonden, *m. m.*,

nr 637, av herr *Nordgren m. fl.*, om dispens från lagen om arbetsförmedling för skrivbyråernas serviceverksamhet,

nr 638, av herr *Ohlin m. fl.*, om höjning av invaliditetstillägget *m. m.* enligt lagen om allmän försäkring,

nr 639, av herr *Wedén m. fl.*, angående reklamfinansierad television *m. m.*,

nr 640, av herr *Westberg*, om utredning av frågan om sänkt pensionsålder,

nr 641, av herrar *Bengtson* i Solna och *Lothigius*, om åtgärder för självrening av vattendrag,

nr 642, av herr *Bohman m. fl.*, angående företräde till bearbetning av stenkolsfyndigheter *m. m.*,

nr 643, av herr *Hedin m. fl.*, angående jakten på sjöfågel vid Bottenviken och östersjökusten,

nr 644, av herr *Keijer m. fl.*, om registrering av båtar,

nr 645, av herr *Larsson* i Borrby, om samordning av lagstiftningsarbetet inför högertrafikreformen,

nr 646, av herr *Larsson* i Hedenäset, angående köp av skog på rot,

nr 647, av herr *Lothigius m. fl.*, angående fridlysning av större rovdjur,

nr 648, av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*, angående marklagstiftningen,

nr 649, av herr *Tobé m. fl.*, angående vattenvårdens organisation,

nr 650, av herr *Berndtsson m. fl.*, angående villkoren för erhållande av statsbidrag till inre rationalisering inom jordbruket,

nr 651, av herr *Börjesson* i Glömminge, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till

bokföringsverksamheten inom jordbruket,

nr 652, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*, angående kreditgarantier för fårfarmare,

nr 653, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*, om minskning av skördeuppskattningsområdena,

nr 654, av herrar *Elmwall* och *Persson* i Heden, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Veterinärstaten: Omkostnader,

nr 655, av herr *Elmwall m. fl.*, om undervisning i skoglig driftsekonomi, *m. m.*,

nr 656, av herr *Elmwall m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Lantbruksnämnderna: Avlöningar,

nr 657, av herr *Elmwall m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket,

nr 658, av herr *Gomér m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Trädgårdsskolan i Norrköping: Utrustning,

nr 659, av herr *Grebäck*, om statlig kreditgaranti till arrendator,

nr 660, av herrar *Grebäck* och *Svensson* i Vä, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till jordbrukets rationalisering, *m. m.*,

nr 661, av herr *Grebäck m. fl.*, angående garantien för driftslån till jordbrukare,

nr 662, av herr *Gustafsson* i Kårby *m. fl.*, om statlig kreditgaranti för lån till uppförande av lagerhus *m. m.* för jordbruks- och trädgårdsändamål,

nr 663, av herrar *Hedin* och *Ringaby*, angående utbildningen i mjölkning,

nr 664, av herr *Hedin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Fiskeriintendenten *m. m.*: Avlöningar,

nr 665, av herrar *Jonasson* och *Elmwall*, angående skörde-skadeskyddet,

nr 666, av herr *Jonasson m. fl.*, om statsbidrag till skogsskolan i Gammelkroppa,

nr 667, av herr *Jonasson m. fl.*, angående

ende beräkningen av ersättning vid skörde-
deskada,

nr 668, av herr *Keijer m. fl.*, om anslag
för upprättande av generalplan och
byggnadsplan i vissa lantmäteridistrikt,

nr 669, av herr *Larsson* i Hedenäset,
om överförande av kronoskog till all-
männing,

nr 670, av herr *Larsson* i Hedenäset
m. fl., om fortsatt decentraliserad träd-
gårdsutbildning i Norrland,

nr 671, av herr *Lassinantti m. fl.*, i
anledning av Kungl. Maj:ts framställning
om anslag till Bidrag till naturvårds-
upplysning, m. m.,

nr 672, av herr *Lothigius*, angående
dispositionen av domänverkets mark-
fond, m. m.,

nr 673, av herr *Lothigius*, i anledning
av Kungl. Maj:ts framställning om anslag
till Jordfonden,

nr 674, av herr *Lothigius*, i anledning
av Kungl. Maj:ts framställning om anslag
till Bidrag till produktionsfrämjande
åtgärder i Norrland m. m.,

nr 675, av herr *Lothigius m. fl.*, om
zoologiska och botaniska undersökning-
ar av Torne, Kalix och Pite älvar,

nr 676, av herrar *Nilsson* i Bästekille
och *Ringaby*, om rådgivning i byggnads-
frågor inom jordbruket,

nr 677, av herr *Nilsson* i Tvärålund
m. fl., angående beräkningen av skörde-
värdena för fodersäd i de fyra nordli-
gaste länen,

nr 678, av herr *Petersson m. fl.*, an-
gående möjligheterna för inlandssågver-
ken i Norrbotten och Västerbotten att
köpa virke från domänverket,

nr 679, av herr *Rubin m. fl.*, om inrät-
tande av en tjänst som konsulent i ex-
ploateringsfrågor i vad gäller fritids-
mark m. m.,

nr 680, av herrar *Turesson* och *Jons-
son*, om inrättande av vissa ytterligare
tjänster vid lantmäteriet,

nr 681, av herr *Allard m. fl.*, angående
sambällets stöd åt idrotten,

nr 682, av herrar *Antonsson* och *Gus-
tafsson* i Kårby, om åtgärder för att sti-
muleras ökad invandring av utländsk
arbetskraft,

nr 683, av herr *Arvidson m. fl.*, om
åtgärder för utbildning av utländsk ar-
betskraft,

nr 684, av herr *Bengtson* i Solna *m. fl.*,
om inrättande av en särskild sjöpolis-
organisation,

nr 685, av herrar *Boo* och *Larsson* i
Borrby, om forskning rörande ungdo-
mens situation i dagens samhälle,

nr 686, av herr *Börjesson* i Falköping,
om tillskapande av ett politiskt informa-
tionsorgan,

nr 687, av herrar *Börjesson* i Falkö-
ping och *Elmwall*, om utredning röran-
de uthyrning av maskiner och redskap,

nr 688, av herrar *Carlshamre* och *Ed-
lund*, om inrättande av pensionärscent-
traler,

nr 689, av herrar *Dahlgren* och *Lars-
son* i Öskeviksby, om samordning av de
statliga organens insatser,

nr 690, av fröken *Elmén m. fl.*, om
statligt stöd till vård i enskilt hem av kri-
minell och asocial ungdom,

nr 691, av herr *Enskog m. fl.*, om viss
försöksverksamhet i nykterhetsvårdan-
de och brottsförebyggande syfte,

nr 692, av herrar *Eriksson* i Bäck-
mora och *Gomér*, angående familjevård
av missanpassad ungdom m. fl.,

nr 693, av herrar *Eriksson* i Bäckmora
och *Gomér*, om ersättning av statsmed-
del för skada som vållats av barn och
ungdom i familjevård,

nr 694, av herr *Gustavsson* i Alvesta
m. fl., om ersättning till trafikant vid
skada orsakad av älg eller rådjur,

nr 695, av herr *Hansson* i Skegrie
m. fl., om åtgärder mot yrkesskador
och yrkessjukdomar,

nr 696, av herr *Hedin*, om åtgärder för
att hindra barnmisshandel,

nr 697, av herr *Hedlund m. fl.*, om
bättre skydd för medborgarnas poli-
tiska integritet,

nr 698, av herr *Heningsson m. fl.*,
angående disponerandet av Kullaberg
som fritidsområde,

nr 699, av herr *Holmberg m. fl.*, om
samordnande åtgärder mot krisförhål-
landena inom hälso- och sjukvården,

nr 700, av herr *Keijer m. fl.*, om en

undsättningskår för hjälpinsatser vid naturkatastrofer,

nr 701, av herr *Larsson* i Borrby, om ett miljöpolitiskt handlingsprogram,

nr 702, av herrar *Larsson* i Borrby och *Boo*, om meritvärderingen av ungdomsledarskap vid inträde till utbildningsanstalter,

nr 703, av herrar *Lothigius* och *Bengtsson* i Solna, angående glesbygdernas kommunikationsproblem,

nr 704, av herr *Nihlfors m. fl.*, angående låginkomstgruppernas problem,

nr 705, av herr *Nilsson* i Agnäs, angående ifrågasatt reglering av Vindelälven,

nr 706, av herr *Ohlin m. fl.*, om inrättande av ett ekonomiskt-socialt råd,

nr 707, av herrar *Sjönell* och *Larsson* i Öskeviksby, angående utbyggnaden av Södertälje kanal, m. m.,

nr 708, av herrar *Sjönell* och *Jonasson*, om utbildning och fortbildning av företagare,

nr 709, av fru *Sjövall m. fl.*, angående yrkesintensiteten hos vissa grupper av kvinnor,

nr 710, av herr *Svensson* i Kungälv *m. fl.*, angående rådgivningsverksamheten inom nykterhetsvården,

nr 711, av herr *Trana m. fl.*, angående

den ogifta ungdomens bostadsförhållanden,

nr 712, av herr *Westberg m. fl.*, angående bostadsbebyggelsen på landsbygden,

nr 713, av herr *Westberg m. fl.*, om utredning rörande en rationell användning av avfallsämnen,

nr 714, av fröken *Wetterström m. fl.*, om åtgärder för att öka åldringarnas trygghet till liv och egendom, samt

nr 715, av fröken *Wetterström m. fl.*, angående statens järnvägars rabattresor för pensionärer.

Dessa motioner bordlades.

§ 3

Meddelande om enkel fråga

Meddelades, att herr talmannen tillställts en enkel fråga av herr *Hermansson* till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående tidpunkten för avlämnande av aktievinstutredningens betänkande, m. m.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 19.55.

In fidem

Sune K. Johansson